

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 16.

Lördagen den 20 februari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning bevillningsutskottets be-
tänkande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder *Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.*
till sockerbetsodlingens stödjande ävensom i ämnet väckta motioner; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr **Lithander**, som anförde: Herr talman! Vid det föreliggande betänkandet från bevillningsutskottet har jag fogat en reservation, i vilken jag yrkat bifall till den Lindmanska och Tryggerska motionen. Jag har gjort det därför, att jag icke kunnat komma till annan insikt än att den väg, som där är föreslagen, är under en lång följd av år prövad och har visat sig vara framkomlig. När man har avvikit från den väg, som anlåtats de två sista åren, då på initiativ av den sittande regeringen eller tidigare av dess parti införts subvention, så har detta berott på att man funnit, att man gått in på en väg, som icke håller. Det går icke med subvention därför, att, och det sades redan tidigare, det inträffar tidsperioder, då staten icke har råd att gå den vägen. Nu har det visat sig, att icke ens, när det gällt en enda näring, man har måktat komma över den ekonomiska svårigheten och hur mycket värre skulle det icke varit, därest näring efter näring hade hänvisats till den utvägen. Det är därför flera i denna kammare jämte oss, som ha motionerat i tullskyddsvänlig riktning, men med litet olika grad av tullskydd i varje fall, och man kan ju diskutera själva beloppet, men vad som förefaller mig vara odiskutabelt det är, att det är den enda i längden hållbara och praktiska vägen, och därför ha vi för vår del följt den. Jag håller på den vägen och har reserverat mig för den också. Jag har yrkat, att tullsatsen, som nu är 10 öre, skall höjas med 6 öre och att betodlarna skola få ett pris av 2 kronor 45 öre i stället för, som i den kungl. propositionen föreslagits, 2 kronor 30 öre. En betodlare inom utskottet har förklarat, att han kommer att nedlägga betodlingen, om den kungl. propositionen går igenom, ty då lönar det sig icke att odla betor längre. Det kan ju hända, att det finns de, som, trots att regeringen icke på den punkten ansett sig kunna gå längre, äro tvungna att driva en näring, som icke lönar sig. Vi ha ansett, att det för alla parter varit bättre att gå tullskyddets väg. Av den kungl. propositionen framgår tydligt och klart, att det icke är meningen, att industrien skall giva något överskott. Industriidkarna skola pressas så långt, att ingen av dem vill vara med på den väg, som Kungl. Maj:t går. Samtidigt talar man om, att man skall tillgodose arbetarnas krav. Hur är det möjligt att kunna tillgodose betodlingsarbetarnas krav, när prisläget är pressat så långt, att det inte lönar sig att driva näringen! Det är väl i all rimlighets namn icke en väg att gå, när man vill förbättra förhållandena inom en näringsgren! Regeringen har haft så litet intresse för att det skulle löna

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

sig för industrien, att den icke ens yrkat på vad man i Danmark ansett sig kunna yrka på, nämligen att det åtminstone skulle möjliggöras en avkastning av 4 procent på det insatta kapitalet. 4 procent torde väl icke vara någon nämnvärd utdelning. Det har visst varit 2 till 2½ och däromkring under de senare åren, vill jag minnas. Jag talar icke om det där sammansparda kapitalet, som herr Engberg i förmiddags nämnde om, ty det tillkom på en tid långt före denna, när det rädde helt andra förhållanden. Det var *då* näringen var lönande. För min del kan jag icke se någon olycka i att det på olika områden uppstår näringar, som äro lönande. De bli vederbörligen beskattade, och utan lönande näringar få vi inga pengar varken till det ena eller andra här i landet och allra minst till de vidlyftiga socialdemokratiska projekt, som undan för undan komma fram, så jag tycker, att skulle det glädja någon, så vore det herr Engberg, att det överhuvud taget finns näringar, som giva något i detta land. I alla händelser är det tydligen inte avsikten i den kungl. propositionen att vare sig betodlingen eller sockerindustrien skulle ge mer än möjligen så mycket, att man fick tillbaka sina kostnader nätt och jämnt.

Eftersom jag ser hans excellens här, så skall jag be att få upprepa vad jag nyss sade, att jag icke kan se någon olycka i att näringslivet ger avkastning utöver de kostnader, som näringslivet har, ty var skulle vi annars få inkomster till både det ena och andra ifrån. Jag vill också framhålla, och jag har framhållit det i reservationen, att den tullökning, som föreslagits i de av herrar Lindman och Trygger m. fl. väckta motionerna, som jag också skrivit under, innebär en kostnadsökning utav cirka 1 krona 80 öre per år och individ. Det är ju en genomsnittssiffra, som statistiskt räknat kommer fram. Men även om denna ökning av 1 krona 80 öre per individ och år skulle betyda något i vissa fall, så tror jag, att för de personer inom Sverige, för vilka 1 krona 80 öre per år är någon påfrestning, betyder det vida mer, att olika näringar förefinnas, som giva inkomst och bidra till att hålla det hela flytande. Jag tror, att, om man räknar på det viset som skett i den kungl. propositionen, så kommer man till slut fram till att man icke får någonting, som överhuvud taget ger någon inkomst.

Men det finns en annan omständighet och den har jag också påpekat i reservationen: det är att när man nu talar om att 1 krona 80 öre per individ och år har något att betyda, så glömmar man, att priset på socker nu är ungefär hälften av vad som gällde en mycket lång följd av år, nämligen ända från år 1907 till år 1919 och från år 1923 till år 1927 gällde ett pris, som var dubbelt så högt som det som nu gäller och under åren 1920—1922 gällde ett pris, som var fyra gånger så högt som det nuvarande sockerpriset. Då kan man icke med fog säga, att en obetydlig prisförhöjning på något vis kan verka förryckande, ty det är samma förhållande egendomligt nog med socker som med kaffe, att när det kommer en prisförhöjning på grund av någonting som heter tull, är det av ondo, och då tryckes befolkningen ned här i landet. Men får man samma prisförhöjning i följd av en utländsk notering, som går uppåt, är det ingen människa, som säger ett ord, och får man den i följd av en ändrad valuta, såsom vi nu uppleva, är det ingen människa, som ser stora rubriker om det i tidningarna eller överhuvud taget hör mycket talas om det. Det tages som en naturlig sak, och varför? Jo, därför att det realiter har så förfärligt litet att betyda framför allt på en vara beträffande vilken det för den enskilda individen icke behövs många kilograms indragning av förbrukningen per år för att rätta till saken. Talet om att det är betungande för de mindre bemedlade kan jag åtminstone för min del icke se det hållbara i. Herr Engberg läste upp vad herr Hamrin sagt, när han ömmade för konsumenterna. Det var naturligtvis därför, att herr Engberg ansåg, att det var synd om konsumenterna och ville framhålla vilken omvårdnad herr Hamrin på den tiden hade

och hur litet han nu tänkte på dem. Herr Engberg har också i sin tidnings spalter, och många gånger även i denna kammare, fört deras talan och alltid mycket skickligt och ofta mycket roligt, men herr Engberg kunde ändå någon enda gång på allvar fundera på, om han icke skulle kunna lätta för stora breda lager av vårt folk genom att litet motsätta sig den monopolbildning, som ägt rum och äger rum inom olika yrken och som fördyrar förnödenheterna för människor vida mer än det, som det nu är fråga om. Det är en tankeställare, som jag skulle vilja giva herr Engberg att fundera på. Där finns ett rikt fält till arbete och resultatet av detta arbete skulle bli vida större än vad man kan vinna genom att här lägga hinder i vägen för några ören i tullökning. Härvidlag gäller det att trygga en inhemsk produktion på ett naturligt och beprövat sätt.

Sedan är det en sak, som jag icke har kunnat annat än mycket starkt reagera emot, och det är, att regeringen med tillhjälp av min vän herr Olsson i Ramsta skapat till ett slags nytt monopol, när vi ha en så enkel väg som heter tull. Men vi kunna ju göra så, eders excellens, att vi göra på samma vis med ordet tull som med ordet monopol i den kungl. propositionen. Det är väl icke ogrannlaga, att jag talar om det. Här skapas i alla fall faktiskt ett monopol. Grundlagen i § 60 regeringsformen säger att ej heller må Konungen statens inkomster förpakta eller till vinning för sig och kronan eller enskilda personer och korporationer några monopolier fastställa. Det gäller alltså, om man skapar ett monopol, att då gör man någonting, som grundlagen på grund av gångna tiders erfarenheter velat skydda svenska folket ifrån. Då tycker jag verkligen, att man skulle kunnat litet grand mera motivera, varför man gått ifrån grundlagens tanke och andemening, när man nu inför ett monopol. I ingressen står det t. ex. proposition till riksdagen angående »åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande», och det är ju en sak, som var och en kan vilja vara med på, men om man fullföljt tanken och sagt »genom ett monopol», hade man genast fått en liten varning om vad det gäller. Nu är det många, som läst detta och tyckt, att det är en väldigt bra proposition därför, att här skall man stödja betodlarna, men hade det sagts ifrån att detta är ett monopol, då hade litet var bland dem, som äro välvilligt stämnda mot regeringen, och vilja betodlingens bästa och därför gått med på detta, dragit öronen åt sig, men nu veta en hel del av dem icke vad de göra. Litet längre ned i propositionen står det — det är så dolt, så jag kan knappast hitta det — på sid. 22 i fråga om kontraktet, att staten tillförsäkrar bolaget — — att »annan än» bolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag »ej» skall äga laglig rätt att till riket införa socker, men att de få monopol på sockerinförsel, det har man icke velat fram med riktigt. Det står också i kontraktet, att »annan än» bolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag »ej» skall äga laglig rätt, etc., men icke någonstans säges klart och tydligt ifrån, att ni få monopol på detta. Det framgår för en uppmärksam läsare, att så är förhållandet, och tidningarna ha påpekat det, men från regeringens sida har det varit en ganska förborgad hemlighet, som endast en mycket uppmärksam läsare kommer på det klara med och egentligen först sedan tidningarna fäst uppmärksamheten på saken.

Går man sedan till bevillningsutskottets betänkande, så är det samma ängslan där. Där står på sid. 18: »— — — sedan de tillförsäkrats ensamrätt». Det har man nu kallat monolet för och likadant på sid. 19 står på två ställen »ensamrätt». Jag skulle vilja säga »ensam orätt» — enligt § 60 regeringsformen, men den kanske icke godkännes, den tolkningen. Sedan står det i klämman i bevillningsutskottets utlåtande icke talat om monopol, utan det står att »rätt att till riket införa socker — — — icke skall tillkomma annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka Kungl. Maj:t

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

överlåter sådan rätt». Jag skulle då vilja säga: Om samma försiktighet hade iakttagits beträffande tull, så kanske vi kunnat med användande av svenska språket hitta på något som i verkligheten betytt tull utan att man direkt behövt säga ut det.

Ja, nu vill jag ju säga det, att hela propositionen till sina verkningar icke är någonting annat än denna förkättrade tull, fastän man valt andra mycket krångligare vägar, som i längden äro förfärligt svåra att gå. Man kan ju förstå det, ty regeringen har liksom bett om ursäkt för det och sagt att det skall endast gälla ett år. Det var samma förhållande med subventionen, den gällde två år. Sockersubventionen var så ödesdiger och farlig för den svenska industrien, så jag är glad att regeringen kommit till insikt om att den vägen icke är framkomlig mer. Jag vill också innerligt hoppas, att regeringen skall komma till insikt om att monopol icke är en väg att gå på utan att det i Sverige kan gå likadant som i England: när det i England skapades monopol, blev folket förargat, och regeringen fick gå.

Jag sade, att den väg, som nu är föreslagen, är krånglig. Den är så krånglig, så den påminner mig nästan om den ytterligt krångliga väg, som berördes under förra årets remissdebatt, då det gällde att få in rusdrycksmedelsfonden i budgeten. Den vägen var utomordentligt krånglig. Den kallades för ett rörledningssystem. Det här är också ett rörledningssystem med många kranar på. Sätt dit en kran till på det hela och kalla den för tull, så ordnas saken för långa tider framåt! Jag är ju gärna med om att diskutera tullens höjd, ty jag hör icke till dem som anse, att tullskyddet skall vara sådant, att det är en direkt premiering för likgiltighet. Nej, det skall vara ansträngningar, som skola ligga bakom. Man skall hålla näringen igång, men man skall premiera det egna landet framför andra. Och med den fullmakt, som regeringen skall ha, och som regeringen enligt vår åsikt redan förut haft att under mellantiden justera tullarna, där så skulle behövas, finns det ingen svårighet att skydda den ena näringsgrenen efter den andra och att hålla tullen lagom hög, om läget skulle ändra sig under mellantiden. Den saken ordnas därigenom på ett betydligt enklare och smidigare och i längden för regeringen behagligare sätt. Regeringen hade då icke behövt ha sömlösa nätter under hösten för att hitta på ett annat system, som i riksdagen efter många komplikationer skulle kunnat gå igenom.

Herr talman! Man skulle ju kunna säga mycket i dessa frågor, men det är en hel del talare till, så jag skall bara be att få upptaga tiden med några få reflexioner med anledning av vad som sagts i debatten.

Herr Sköld sade att vad som inträffat inom sockertillverkningen var en talande illustration till högerns tullpolitik.

Ja, det är verkligen en bild, som illustrerar högerns politik. Men den är långt ifrån avskräckande, den kan icke framhållas såsom någonting ägnat att verka beklämmande utan tvärtom. Jag tycker, man erfar att det blåser riktigt friska skånska vindar, när man tänker på, vad den politiken inneburit för ej minst de fält, där den ärade talaren både sett dagens ljus och där han framlevat sina bästa år. Den bygden har mycket att tacka denna högerpolitik för i avseende på skydd åt det svenska jordbruket. Den har skänkt både herr Sköld och oss alla så mycket, att vi inte kunna vara nog glada och tacksamma därför; men det är ju ofta så, att det man fått lätt, uppskattar man inte, utan spjärnar däremot, därför att man ej förstår, vad det ytterst innebär för det svenska samhället, att den högerpolitik, som herr Sköld angrep, under gångna tider — vi minnas striderna på 1880-talet — gjort sig gällande och skapat fram — inte bara i Skåne för övrigt — en odling i de svenska allmogehemmen, som givit näring åt mångtusenden och kommer att göra det framgent. Ty jag tror, att det finns så mycket sunt förnuft inom den svenska befolkningen, att

denna inte kommer att släppa den politiken, utan jag tror, att man kommer att vräka undan dem, som stå hindrande i vägen, om det i verkligheten kommer därhän, att den svenska allmogen skulle berövas de möjligheter, som svensk högerpolitik i gångna tider skaffat dem.

Herr Sköld talade om, att det var en drivhuspolitik. Nej, men den politik, som herr Sköld för, den driver lantmännen ur huset, om den får hållas. Han sade om den näring, vilkens skötsel han betecknade såsom drivhuspolitik — alltså sockerbetsodlingen — att det vore en konstlad sådan. Jag anser, att den tvärtom är för svenska bygder naturlig. Jag är icke fackman på lantmannanäringens område, men så mycket vet jag, att det torde vara få produkter, som ha den betydelse för den svenska jorden, som betorna haft. Att de räkat i ett sådant läge beträffande prisförhållanden, det beror inte därpå, att betodlingspolitiken icke var riktigt tänkt och riktigt ordnad, utan det beror på extraordinära förhållanden för hela världens sockerproduktion — herr Engberg var för resten inne på denna sak i förmiddags. Jag tror, att det var herr Engberg, som sade, att det vore hopplöst att driva denna näring i fortsättningen, därför att den är rationaliserad såsom den är på Kuba. Ja, var det inte herr Engberg, var det någon annan — men herr Engberg tänkte i varje fall i samma riktning! Det förhåller sig nämligen så, att produktionen blivit så katastrofalt billig på detta område. Nu vet jag inte, om man kan göra med sockret — kanske man skulle kunna göra det — som vi nyss hörde, att man gjort med kaffet. När man fann, att produktionen var så stor som den var, att priserna sjönko katastrofalt, utkom ett dekret ifrån den där varande regeringen att man skulle bränna kaffe, — jag vågar icke ange någon siffra, men det var abnormt stora kvantiteter — för att hålla noteringen nere på de håll, där de icke använde varan såsom bränsle, vilket också blivit fallet. Det är ju möjligt, att en dylik åtgärd skulle ha haft inverkan på sockerpriset här, men den har i alla fall icke ägt rum. Vi ha i stället varit utsatta för eldar ifrån två håll, från Kuba och från ett naboland, där betodlingen är utvecklad i en synnerligen hög skala. Herr talman! Inom detta land gäller en helt annan prispolitik, ett pris för hemlandet — och ett för dumping in hit.

Det är sådant, som är s. k. drivhuspolitik, och det är sådant, som varit anledningen till, att våra egna näringsidkare inom denna gren icke kunnat existera, men det är ingalunda någon drivhusodling man uppammat. Jag vill fästa herr Skölds uppmärksamhet på, att till och med i England på den tiden det var ett frihandelsland före den nu rådande situationen — fastän man hade tillgång till hela världens produktionsmöjligheter på socker och fastän man hade sjöfartsförbindelser, som tryggade tillförseln i vida högre grad än i något annat land, fastän man hade en flotta, så stark, att den ansågs under alla förhållanden kunna upprätthålla dessa förbindelser, — var man ändå på det klara med, att det kunde komma andra perioder i deras nationella liv — och det kom också sådana perioder. Därför uppammade man med statlig hjälp en betodlingsindustri, som om något skulle kunna betraktas såsom en drivhusindustri. Detta därför, att man i England hade mindre möjligheter än vi ha nere i den skånska myllan, och att framställningskostnaderna utan tvivel voro betydligt mycket högre än i vårt land.

Herr Sköld sade, att om denna regering får fortsätta såsom hittills, ha vi till slut intet annat än monopol här i landet.

Nu gläder det mig verkligen att på någon punkt i herr Skölds anförande kunna instämma med honom, och det kan ju hända, att det kan ha ett visst värde för honom, när hela hans eget parti har lämnat hans motion. Visserligen är det bara på denna punkt, som jag instämmer med honom; i övrigt gör jag det inte. Men det är icke tu tal om — jag har sagt det förut i kväll — att det vore ödesdigert, om man sloge in på den vägen. Ty om man inte skulle kunna finna

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

någon annan lösning ur svårigheterna än att tillgripa det, som nu på senare tid blivit modernt, nämligen monopol, då tror jag, att det svenska näringslivet kan hälsa hem — och avkastningen utav det svenska näringslivet också — och det blir en omvandling i hela samfundslivet, när den arbetsmöjlighet borttages, som tryggats genom näringsfrihetsförordningen och som givit försörjning och utkomst åt mångtusende personer ur alla samhällets olika skikt och lager. Hitills har alltid möjlighet stått öppen för en duktig karl att komma fram. Det är den motsatta vägen, som regeringen nu anvisar som lösningen ur svårigheterna. Det är mycket, som jag skulle kunna säga rörande monopolen, men jag skall inte göra det nu, därför att man måhända föres ifrån det ämne, vi för närvarande behandla. Men den varningen skulle jag dock vilja giva vid detta tillfälle, att man må besinna sig, medan tid är. Försök — med den skicklighet och med den möjlighet att finna utvägar, som regeringen tvevelsutan besitter — sök andra vägar! Man är inne på det, som i längden icke är till gagn för svenska folket.

Jag är livligt övertygad om, att det endast är denna motvilja mot att slå in på en väg, som man förut i så många år har kämpat emot, som varit grundmotivet till, att man sökt sig ut på dessa irrvägar. Men gör, Ers excellens, som Mac Donald gjorde i England och som många andra stora statsmän fått göra. De ha fått dra ett streck över det förflutna och gångna och gå ut på nya vägar, därför att tiderna ändrats, och detta ha de sett och erkänt. Till andra viktior lägg även den att erkänna: Jag har övervunnit betänkligheterna, jag har tidigare sett fel på tullfrågorna, jag skall bättra mig, jag skall bli en moderat tullvän!

Herr Sköld sade också, att man vill komma åt arbetarnas levnadsstandard på två håll. Man vill sänka deras löner, och man strävar efter högre priser på konsumtionsvaror.

Nej, herr Sköld, man vill inte komma åt arbetarnas levnadsstandard — man vill höja den — och jag vill säga, att det i detta hänseende är en praktisk politik, som är förd under decennierna av högerpartiet: Genom att skapa arbetstillfällena, möjliggöra för arbetarna att undan för undan uppnå en bättre standard. Jag känner många industrimän, för vilka det varit deras livs högsta strävan och största glädje, när de kunnat bereda sina arbetare både bättre bostäder och bättre sociala förhållanden. Jag skulle kunna namnge, om herr Sköld vill det, industrisamhälle efter industrisamhälle, där det går an att få se detta in natura. Det förhåller sig icke så, att det föreligger en strävan efter att försämrade förhållandena för dem, utan det är så, som den gamle västgöten en gång svarade: »Det är alldeles rätt — bara tvärsom!» Och så är det i detta fall, herr Sköld; det är — »bara tvärsom»!

Det kan hända, att genom ett tullskyddssystem — men jag vill fortfarande säga, att det skall vara ett moderat sådant — det skulle kunna inträffa, att betodlare få litet bättre betalt, att jordbrukare få bättre betalt för sina produkter och att industriarbetare därmed få litet bättre betalt för sina insatser, och att priserna på förnödenheter inom vårt land i någon mån kunna ökas. Men vad betyder det emot det förhållandet, att genom den växelverkan, som äger rum mellan olika yrkesgrupper, det blir arbetsmöjligheter att överhuvud taget få förtjänster, att år efter år ha inkomster, för vilka man kan köpa? Ty detta är nämligen ett maskineri, där kuggarna gripa in i varandra och där alla ha nytta av, att kuggarna och hjulen hållas i gång. Herr Sköld har alldeles fel i sin uppfattning.

(Förlåt, det var visst inte herr Engberg, utan det var herr Wijkander, som talade om rationaliseringen av betodlingen. Men, som sagt — det var dock en meningsfrände i mångt och mycket. Jag antecknade emellertid blott själva yttrandet.)

Det är ur så oerhört många synpunkter viktigt, att vi genom ett skydd åt betodlingen kunna hålla den i gång. Men lika viktigt är — det vill jag starkt stryka under — att skyddet icke tager sådana former som nu med ett monopol, som i sina yttersta konsekvenser är lika ödesdigert och lika farligt för det svenska näringslivet som att fortsätta på den subventionsväg, man var inne på för några år sedan. Det gäller icke endast det, att man överhuvud taget har en odling på detta område, utan att man genom att ha fördelade risker i produktionen — jag menar med fördelade risker möjligheten att få fram olika saker — vidmakthåller det oerhört viktiga förhållandet, att man icke är så utslutande hänvisad på någon punkt till utlandet, att man ej i värsta fall kan klara sig själv, och att man har utgångspunkter och möjlighet att utveckla en viss sak.

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Men lägga vi ned betodlingen, måste vi odla något annat i stället, som det kan bli svårt att avsätta till nöjaktiga priser. Det är därför icke oviktigt, att vi ha en sådan produktion i landet, särskilt av den storleksordning, som det här är fråga om.

När jag hörde herr Engberg läsa upp vad herr Hamrin sagt vid ett tidigare tillfälle, gjorde jag den reflexionen, att ett blivande statsråd egentligen aldrig skulle yttra sig här i kammaren, ty det är alltid förgärligt för honom att sedan få höra, vad han vid olika tillfällen sagt. Vidare gjorde herr Engberg en liknelse beträffande högerns tullprogram och tullpolitik och kallade det för ett husapotek. Jag vill säga herr Engberg, att det är en ganska bra salva i den där gamla burken. Den har botat många socialdemokratiska krämpor eller kanske rättare sagt många krämpor, som socialdemokraterna skapat. Jag tror vi kunna vara glada, så länge vi ha tillgång till detta gamla husapotek, herr Engberg.

Ja, herr talman, det skulle ju kunna vara mycket att tillägga, men må det sagda vara nog. Jag ser den bästa och riktigaste lösningen av det problem, som vi idag behandla, i ett bifall till herrar Tryggers och Lindmans m. fl. motion, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Med herr Lithander förenade sig herrar *Bengtsson* i Kullen och *Olsson* i Berg.

Härpå yttrade:

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! För att inte repliken i detta fall skall komma så oerhört långt efter det anförande, mot vilket den vänder sig, skall jag be att omedelbart få besvara herr Lithanders yttrande i vad det kan avse de erinringar, som han gjorde mot regeringen.

Det första jag hörde, när jag kom in, var en undran, huruvida inte det förslag, som föreligger, kan anses stå i strid emot grundlagen, och herr Lithander fortsatte och talade om att man här genom vissa uttryckssätt sökt dölja innebörden av det framlagda förslaget. Han sade slutligen, att om man slår in på sådana monopolvägar som de nu föreslagna, kan man inte annat än hysa den allra största betänksamhet emot, vart detta kan leda för framtiden.

Herr Lithander kom i slutet av sitt anförande in på faran av att man ibland kanske får igen ett tidigare yttrande i något senare sammanhang. Jag skall då be att få erinra herr Lithander om första särskilda utskottets utlåtande nr 1 vid 1919 års riksdag. Under ett yrkande, som gjordes av detta särskilda utskott i dess betänkande nr 1, hemställde utskottet, att riksdagen måtte besluta att »för tiden till och med den 31 augusti 1920 rätt att i riket införa vete och råg samt mjöl och gryn därav icke skulle tillkomma annan än staten eller den eller dem, åt vilken eller vilka staten överlåter sådan rätt». I fortsättningen står det, att Kungl. Maj:t skulle bemyndigas utfärda »de närmare föreskrifter,

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

som må erfordras för upprätthållande av nu angivna ensamrätt till viss införsel och försäljning». Under detta betänkande finner jag namnet Lithander utan reservation. Jag torde inte behöva vare sig när det gäller varningarna för olaglighet, de här tillgripna betänkliga vägarna eller frågan om uttryckssättet göra annat än hänföra mig till detta faktum.

Herr förste vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Jag har under de många år jag haft äran tillhöra denna kammare vid flera tillfällen uttalat min uppfattning i denna fråga rörande stöd åt den svenska sockerbetsodlingen, så att min uppfattning därvidlag är tämligen känd. Emellertid ligger frågan nu något annorlunda till än tidigare, och jag anser mig därför även böra säga några ord vid detta tillfälle.

Jag vet knappast något spörsmål, som är tröstlösare att debattera än just frågan om stöd åt sockerbetsodlingen. Varpå detta beror är inte så lätt att säga, men det kan ju hända, att anledningen därtill bland annat kan vara den, att denna odling är så lokaliserad och att industrien är centraliserad på ett jämförelsevis begränsat område. Man betraktar därför frågan mera som om det gällde en Skånefråga eller en fråga beträffande de övriga provinser, där denna odling bedrivs, nämligen Blekinge, Halland och Gotland samt Öster- och Västergötland. Man har inte fått riktig klarhet i att själva frågan om sockerproduktionen dock är av stor nationell betydelse. Det borde åtminstone vara klart för alla dem, som minnas, hur det ställde sig under världskrigets dagar. Hade vi då inte haft en sockerproduktion i vårt eget land och därigenom kunnat tillgodose de behov i detta avseende, som voro oundgängligen nödvändiga, vet jag inte hur det gått. Det är väl ändå ett bevis på att frågan är av stor nationell betydelse.

Nu vet jag, att det är förenat med en viss risk att här giva uttryck åt den uppfattning, som kommit till synes i regeringens förslag, om man nu för sin del anser detta vara värt att understödjas. Herr Engberg har i sitt anförande strax före middagen förklarat, att regeringen och de, som möjligen hade för avsikt att giva sin röst åt dess förslag, »halshuggit sitt förnuft». En kraftigare förkastelsesdom kan ju knappast uttalas över ett föreliggande förslag.

Herr Engberg och många med honom synas utgå ifrån, att man skall lämna denna hantering, sockerbetsodlingen, åt sitt öde, att man skall låta den hållas om den kan men eljest får den gå under, och så skall man köpa behovet av socker utifrån. Ja, herr talman, med den teori, som herr Engberg driver, skulle man ju, om man tillämpar den även på andra områden, komma till det resultatet, att vi svenskar skulle med fördel kunna köpa vårt socker från Tjeckoslovakiet, vårt vete från Kanada, vår potatis från Posen och Pomern och våra textilvaror från Frankrike. Men skulle icke en sådan ekonomisk politik snart nog föra oss till ekonomisk undergång? Jag tycker det skulle vara klart för var och en, att vi i stället böra se till, liksom man gör annorstädes, att skydda våra näringar och genom ekonomisk lagstiftning värna dessa. Så har man gjort land efter land, och det är detta man även vill göra hos oss genom det föreliggande förslaget.

Jag kan i mycket, ja i det väsentliga, instämma i herr Lithanders anförande. Liksom han håller jag före, att det skulle varit lyckligare, om den av herrar Trygger och Lindman m. fl. väckta motionen vunnit bifall, men jag vet ju, att det icke föreligger någon möjlighet att komma fram på den vägen. Som frågan nu ligger torde det knappast vara något annat att göra än att lämna sitt understöd åt regeringens föreliggande förslag.

Emot detta kan naturligtvis mycket invändas, men det är dock i alla fall en åtgärd, som är att föredraga framför den direkta subventioneringen, och när

betodlarföreningens styrelse har givit densamma sin anslutning, vill jag för min del inte taga på mitt ansvar att ha medverkat till dess fall. Det är därför för jag för min del är beredd att giva detta förslag mitt understöd.

Med denna allmänna deklaration har jag, herr talman, allenast velat tillkännagiva, att jag har för avsikt att giva mitt votum för det föreliggande regeringsförslaget.

Herr *Persson* i Fritorp instämde häruti.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Efter att det femåriga kontraktet mellan sockerbolaget och betodlarna upphört att gälla, hade man anledning tro, att riksdagen inte mera skulle behöva befatta sig med denna sak. Man byggde den tron på sockerbolagets starka ställning. Det visade sig också på höstsidan sistförflutna år, att sockerbolaget verkligen hade en stark ställning, då detsamma i förening med avskrivning av aktiekapital beslutade sig för att dela ut 23 miljoner kronor.

Nu finnas här de, som säga, att sockerbolaget inte kunde sträcka sig längre. Det hade redan sträckt sig längre än vad det tidigare gjort. Ja, det sista må nu vara sant, men att det inte kan sträcka sig längre kan väl ändå inte vara möjligt, ty när bolaget så sent som i slutet av 1931 beslutat utdela 23 miljoner till aktieägarna i extra utdelning, har det väl ändå inte handlat på det sättet, att det fränhänt sig all möjlighet att betala betodlarna ett skäligt pris. Jag träffade visserligen en gång i världen på en gammal gumma, som skänkte sitt hus till en son och sedan begärde understöd av fattigvården, men det var en gammal gumma. Man kan väl inte vänta, att sockerbolaget skall handla på det sättet. Nej men, det finns nog möjlighet för sockerbolaget att betala de 2 kronor 30 öre, som visst inte är något högt pris, men det finns också andra utvägar. Mellanhänderna ha, så vitt jag förstår, bra mycket mera betalt än de skäligen borde ha. Grosshandlaren har fyra procent på sin affär — det låter kanske inte oskäligt, men omräknat per 100 kg. betor betyder det 16 öre. Detaljhandlaren har 15 procent i runt tal, och omräknat per 100 kg. betor blir det 60 öre. Detta tillsammans gör 76 öre per 100 kg betor eller ungefär hälften av vad betodlare och arbetare ha tillsammans, då den extra hjälp, som nu begäres, ej är inräknad. Här finns något att tumma på, här skulle det göra gott, om man toge en femtioöring från mellanhänderna och lät betodlingen få den. Men sockerbolaget säger, att det inte kan göra något åt den saken. Jag misstänker, att det är viljan, som saknas, men om viljan till äventyrs skulle saknas i detta fall, har ju riksdagen möjlighet att kunna göra något i denna sak. Det är ju nämligen på det sättet, att sockerbolaget förtjänar mest, om det får börja med förädlingen redan från början, d. v. s. om det finns sockerbetsodling i landet, men det tjänar tillräckligt för att leva, om det förädlar råsocker. Men om riksdagen förtager sockerbolaget denna möjlighet, och det kan den genom att höja råsockertullen till den grad, att varje import av råsocker omöjliggöres, då hotar man sockerbolaget till livet och då tror jag bolaget skulle vara berett att vidtaga åtgärder även mot detaljhandlarna för att få sockerbetsodling till stånd. Det är ju inte så farligt med det förslag, som föreligger. Herr *Forssell* har föreslagit en höjning med två öre av råsockertullen. Vi socialdemokrater ha också pekat på denna sak, och de socialdemokratiska reservanterna ha reserverat sig för att lägga i regeringens hand att höja denna tull med två öre, om sockerbolaget inte vid nya förhandlingar skulle vara villigt att självt betala skäligt pris åt sockerbetsodlarna. I närvarande stund behöver man inte gå så bryskt tillväga, som herr *Forssell* föreslagit. Det kan räcka med att lägga detta i regeringens hand, ty sockerbolaget ser, varpå riksdagen syftar.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

I den motion, som jag varit med om att underskriva, pekas även på priset för betarbetet. Vi ha gjort det, emedan under sistförflutna år priset på betarbetet på sina håll sänktes betydligt mer än skäligt. Detta är orsaken till att vi i år också kommit med den saken.

Herr talman! Jag ber med dessa ord få yrka bifall till det förslag, som framstälts av herr Sköld.

Herr Björek i Kristianstad: Herr talman! När vi i år diskutera sockerfrågan, har läget ganska avsevärt förändrats sedan förra året. De frisinna med den nuvarande regeringen i spetsen ha övergivit subventionslinjen och övergått till importregleringslinjen. Jag skall inte vara lika fordringsfull som min vän herr Lithander, utan jag skall be att få uttala min stora tillfredsställelse över förändringen i regeringens politik, och jag skulle endast vilja göra det tillägget, att jag hoppas, att detta inte är avslutningen på en utveckling utan att utvecklingen kommer att fortsätta. Jag är nämligen av den uppfattningen, när jag ser på läget i världen, att vi inte kunna komma ifrån en aktiv handelspolitik här i landet. Det måste vi föra, vi tvingas därtill, och sådan den politiska ställningen är, så vitt man nu kan bedöma, kan en sådan politik inte föras utan hjälp av hans excellens herr statsministern. Jag är därför mycket glad att se, att han inte är bunden av fördomar och principer utan kan föra en praktisk politik, som han här visat. Enligt min mening är importregleringen inte en mildare utan en strävare form av skyddsåtgärder.

Vi ha så den socialdemokratiska gruppen, som står under herr Skölds ledning och som inte är alldeles främmande för denna fråga. Denna grupp har följt de frisinna, visserligen med mycken tvekan och många reservationer. Så ha vi slutligen motståndet, som representeras till en början, såvitt jag kan se, av halva det liberala partiet i kammaren, därefter av socialdemokraterna under herr Engbergs ledning och slutligen av kommunisterna under herr Herous ledning. Denna grupp har nu fått en förstärkning, och det är ju ett av de sensationella momenten i denna debatt, nämligen av herr Forssell. Det framhölls alldeles riktigt av herr Paulsen, att socialdemokraterna inte ville gå så långt som herr Forssell. När herr Forssell uppträdde i kammaren i dag, sade han, att man skulle vara mycket tacksam mot socialdemokraterna, som varit så fördomsfria, att de accepterat hans linje. Jag skulle vilja säga, att den, som varit fördomsfri i detta fall, är herr Forssell, då socialdemokraterna gentemot hans mycket oförsiktiga och fördomsfria förslag intagit en jämförelsevis försiktig hållning.

Dessa, som säga nej, ha ingenting lärt av utvecklingen, de känna icke läget, och man kan utan tvivel säga, att flertalet av denna grupp är ganska främmande för vad frågan i själva verket innebär och betyder.

Det är en ganska stor skillnad mellan sättet att debattera denna fråga här i Sverige och i andra länder. Det är det märkliga, att i andra länder diskuteras man inte så mycket betfrågan, ty det är en rätt naturlig sak i de betodlande länderna, att man skall försöka skydda och bevara sockerbetsodlingen och sockerindustrien. Jag lämnade under debatten 1929 en redogörelse för hurudant läget var i de betodlande länderna i Europa. Hans excellens herr statsministern yttrade då, att han icke fäste så stort avseende vid vad jag anförde i det hänseendet, då det huvudsakligen var tidskrifts- och tidningsutdrag, som jag kom med. Jag förmodar, att hans excellens liksom jag som gammal tidningsman erkänner, att vad som står i tidningarna dock ibland kan vara riktigt och jag tror, att om hans excellens nu läser anförandet, han skall finna, att vad som står att läsa där visat sig vara riktigt. När jag talade i frågan 1930, anförde jag ett tidningscitrat, som icke endast var riktigt till innehållet med hänsyn till de förhandenvarande förhållandena utan även innehöll spådomar, som

på ett underbart sätt gått i uppfyllelse. Jag citerade en engelsk tidning — *Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.* — där det förutsades, att med all sannolikhet arbetslösheten i England komme att stiga till en siffra av omkring 2 miljoner hösten 1931 — den blev ännu större — och att om ingenting gjordes utan utvecklingen finge ha sin gång, och om det liberala låtgåsystemet finge fortfara, man komme att få bevittna en sådan folkstorm mot den fria importen, som man aldrig förut sett maken till. Jag ber att få hänvisa till protokollet; där står det. Vi känna alla till vad som hände i England förra hösten. Men det är märkvärdigt vad vi äro främmande för världen: då vi föra en handelspolitisk debatt sådan som den som förts i dag, har ingen talare hittills närmare sysslat med vad det innebär, att det stora landet England slagit in på en ny handelspolitisk väg. Herr Sköld var inne på principfrågan. Han yttrade, att sockerfrågan vore ett mycket typiskt exempel på protektionismens välsignelser, och han menade naturligtvis då — jag tror jag fattade honom rätt — att den är ett avskräckande exempel. Jag undrar, om detta är riktigt herr Sköld. Huru var det i England? Det var icke protektionismen, som framkallade krisen där, utan den omständigheten, att man icke hade något skydd, den omständigheten, att importen var fri. Det konstaterades under valstriden och det har konstaterats efter valstriden, att fri import i en värld, där det icke råder fri handel, är en politik, som icke i längden är hållbar. Nej, herr Sköld, just till följd av den fria importen uppstodo sociala olägenheter, det var den, som vållade den växande arbetslösheten, den negativa handelsbalansen och de statsfinansiella svårigheterna. Om herr Sköld hade haft det uttalande i följd, som han hade i år, skulle jag icke så mycket förundra mig däröver, men nu är jag litet förvånad, ty jag trodde ändå, att herr Sköld under detta år såsom bankofullmäktig skulle ha lärt sig litet om vad handelspolitiken kan betyda för valutan.

Hurudant är då läget nu i England? Vi ha där en nationell samlingsregering. Chefen för denna är den gamle ledaren av arbetarepartiet Mac Donald. I regeringen sitta dessutom liberaler och gamla socialister, och där sitter mr Snowden, som jag hoppas, att herr Engberg ännu har litet aktning för — han är nämligen alltjämt principiell frihandlare. Snowden har gått med på tillfälliga tullförhöjningar, men mot de permanenta tullförhöjningarna har han reserverat sig. Han intager ungefär den ställning i den engelska nationella regeringen som herr Hamrin gör i den frisinnade regeringen hos oss i så måtto, att det är mycket tacksamt att citera hans tidigare uttalanden — precis som herr Engberg gjorde med herr Hamrins. Snowden har sitt gamla krigarhumör kvar, och han biter kraftigt ifrån sig. En socialist hade anmärkt på regeringen, att den icke är enig. Snowden, som numera är lord, svarade häromdagen i överhuset: »Hur är det i arbetarepartiet, är det enighet där? När vi bestämde oss för förslaget om inmalningstvång för vete, så klandrades regeringen av en socialdemokrat, men en annan, mr Addison, upplyste, att precis samma inmalningsförslag skulle arbetarregeringen ha genomfört, om man icke haft den där Snowden med i regeringen.» Där ser herr Engberg, huru det kan gå; det kan bli vanskligt för politikerna med de fasta principerna i denna snöda värld. Så har det gått för Snowden, och så kan det gå också för andra. Nu har regeringen lagt fram sitt stora tullförslag för ett par veckor sedan. Man införde i höstas kristidstullar på ända till 50 % av varornas värde. Det nu framlagda förslaget är mycket omfattande — det upptager värdetullar på 10 % och sedermera skulle man ha möjlighet att pålägga ytterligare tullar på ända upp till 100 %. Förslaget framlades av finansminister Chamberlain, men i den engelska pressen är man allmänt av den meningen, att den egentlige konstruktören av förslaget är den liberala handelsministern Runciman. Denne har i underhuset hållit ett långt mycket

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

intressant tal — jag har ett referat av det här i Times — där han utvecklar sina synpunkter, vilka äro i handelspolitiskt hänseende mycket lärorika. Han betonar, att det behövs en spärr mot importen, att en broms är nödvändig, sådant som läget för närvarande är. Han åberopar sin 40-åriga erfarenhet såsom affärsman och framhåller, att det är precis samma praktiska synpunkter, som nu bestämma honom att föra tullpolitik, vilka tidigare bestämt honom att föra frihandelspolitik. Vi ha kommit in i en ny värld, säger han, och vi måste rätta oss efter de nya förhållandena. Han framhåller, att det stora tullförslaget icke är ämne för en samvetsparad, utan för användandet av ett väl balanserat omdöme, grundat på kunnighet och erfarenhet. — Herr Engberg skulle väl förstås om honom också anse, att han huggit huvudet av förståndet. — Vad Runciman nu särskilt understryker är detta, att om icke åtgärder vidtagas utan importen får fortgå såsom hittills, riskerar man ett försämrat pundvärde, och att även om tullåtgärderna skulle medföra en fördyring av livsmedlen, man hellre bör taga den risken än den risk, som ligger i att man genom underlåtenhet att vidtaga åtgärder skulle komma till ett sådant läge, att pundvärdet sjönke. Det är alltså sammanhanget mellan utlands-handeln och valutan, som man i allmänhet icke tillräckligt beaktat. De händelser, som man nu fått bevittna, ha dock varit mycket lärorika. Jag tror, att det vore mycket lämpligt om särskilt handelsministern och finansministern studerade detta Runcimans uttalande. Om jag icke misstager mig, är herr finansministern ledig för närvarande; jag får väl därför överlämna det till hans excellens herr statsministern för hans räkning — jag tycker, att det skulle vara en lämplig rekreationslektyr. Mr Runciman är liksom finansministern gammal affärsman, gammal liberal och gammal frihandlare men han har nu genom omständigheterna kommit till en annan uppfattning. Hans anförande i underhuset skulle utan tvivel giva finansministern ett gott material, ifall han skulle bli utsatt för fortsatta angrepp ifrån herr Engbergs sida. — Underhuset har med 452 röster mot 76, alltså med en majoritet av 376 röster, bifallit ifrågakvarande tullförslag.

Ja, detta gäller nu den allmänna tullpolitiken i England. Som herr Lithander påpekade, har emellertid England i sockerfrågan fört tullpolitik redan under frihandelstiden och haft mycket betydande tullar. I den tullpolitiken ha faktiskt alla partier medverkat, alltså även herr Engbergs engelska partivänner. Jordbruksministern i den engelska arbetarregeringen, mr Buxton tror jag han hette, om jag ej missminner mig, reste ut till sin valkrets och höll tal för sina valmän, i vilket han berömde sig av vad han gjort för betodlingen. Men han hade ju betodlare i sin valkrets — det har icke herr Engberg. Det var nu så med honom, att han använde båda de där burkarna, som herr Engberg talade om, både den frisinna burken och högerburken: Han använde både tullar och subvention i sin sockerpolitik. Mr Buxton måste sålunda i alldeles fruktansvärd grad ha huggit huvudet av sitt förstånd. Jag förmodar, att herr Engberg studerade referatet från den arbetarpartiets kongress, som hölls i Scarborough före valen i höstas. Det är visserligen sant, att arbetarpartiet, som tidigare varit delat i tullfrågan, i valstriden framträdde som frihandelsparti, men läser man vad som yttrades i jordbruksfrågan vid kongressen, finner man, att arbetarpartiet i denna fråga hade ett ganska långt gående skyddsprogram. Mr Addison, som vid det tillfället var föredragande, sade sig vilja ha en jordbrukspolitik, som kunde förbättra handelsbalansen för England med 150 miljoner pund. Det gällde därvid bl. a. att hindra en import av bacon på 40 miljoner pund. Jag kan icke inlåta mig på den närmare utformningen av denna politik, men jag kan icke förstå annat än att om man ville genomföra detta program, måste detta ske genom skyddsåtgärder. Jag vill därför be herr Engberg: När herr Engberg skall skriva satiren över

den svenska högern, som är så utan idéer, så glöm inte alldeles partivännerna i England, vilka ville på detta sätt vårda sig om det engelska jordbruket.

Och herr Engberg: Huru är det i Danmark? Sitter icke där en socialdemokratisk regering? Heter icke regeringschefen Stauning? Har man icke där varit med om att genomföra en sockerreglering? Såvitt jag vet, bygger denna på ett pris av 32 öre, och priset till betodlarna är 1:80, men dessa få betmassan tillbaka, så att i själva verket blir ju priset något högre. Ha vi huggit huvudet av vårt förnuft, vi högermän och hans excellens herr statsministern, vad har herr Stauning gjort då? Där har herr Engberg ett ännu tacksammare ämne för en satir.

När vi diskutera sockerfrågan i Sverige, syssla vi egentligen mycket litet med handelspolitiska problem. Världen omkring oss se vi mycket litet på, men däremot intressera vi oss mycket för något, som heter Svenska Sockerfabriksaktiebolaget. Detta bolag får man jämt och ständigt höra talas om: Det har skott sig på det allmännas bekostnad, det har samlat stora vinster o. s. v. Hela intresset är inriktat på huru man skall kunna klämma efter sockerbolaget, och detta är den dominerande, den stora synpunkten. Herr Sköld yttrade i sitt anförande, att man skall tvinga sockerbolaget att gå med på de villkor, som herr Sköld anser vara tillbörliga. Herr Sköld har också sagt på vad sätt detta skall ske: man skall tvinga bolaget i enlighet med den Forssellska motionen, d. v. s. med hot om höjande av råsockertullen. Jag har studerat ett verk här, som nog icke är främmande för herr Sköld, nämligen den stora socialdemokratiska motionen om åtgärder till lindrande av den ekonomiska krisens verkningar. Jag kom att tänka på en passus i denna motion, när jag hörde herr Skölds anförande, och jag skall be att få läsa upp den: »Ett nedbringande av byggnadskostnaderna vid jordbruket läser icke kunna åstadkommas genom deklARATIONER sådana som att priserna å byggnadsmaterial måste nedbringas, att arbetslönerna måste bli lägre o. s. v. Samhället torde komma att betänka sig många gånger, innan det tror sig till att genom lagbud eller andra tvångsmedel reglera priser och löner. Att ställa sitt hopp till att staten skulle lagstiftningsvägen kunna bryta en sådan organiserad prisreglering, som sammanslutningar av näringsidkare eller arbetare utöva, torde vara utsiktslöst. Man vrider icke tidens hjul tillbaka. Erfarenheten bör i stället hava lärt, att i vår tid måste även de nödiga prisregleringarna nedåt åstadkommas genom skapandet av organisation och icke genom brytande av organisation.» Att finna någon överensstämmelse mellan detta uttalande och herr Skölds uttalande om att sockerbolaget skall tvingas, är för mig omöjligt — det förmår jag icke. Herr Sköld kommer väl att uppträda litet senare, och jag vore mycket tacksam, om han ville klarlägga för mig, huru han kan komma till någon överensstämmelse därvidlag. Men det är väl så, att sockerbolaget skall sitta i en klass för sig; såvitt jag kan se, skall det alltid vara i en stryckklass.

Herr Forssells motion skall jag också be att få yttra något om. Jag vill då först erinra om att herr Forssell bygger sin motion på sakkunnigas uttalande, och att de sakkunniga varna för den väg, som herr Forssell slagit in på. Denna varning gällde vid en tillämpning av det gamla kontraktet. Enligt det nya kontraktet blir det ännu sämre ställt för sockerbolaget. Men herr Forssell har icke tvekat. Såvitt man kan se, skulle verkan av ett bifall till denna motion bli den, att betodlarna icke alls, som herr Forssell förutsätter, skulle få något gagn av åtgärden, ty resultatet skulle sannolikt bli, att man omöjliggjorde förädlingen av råsocker. De enda, som skulle vinna på den saken, vore de länder, som exportera socker till Sverige, däribland utan tvivel i främsta rummet Tjeckoslovakien. Det har framhållits, att om sockerbolaget skulle under de betingelser, som angivas i det nu föreliggande avtalet, driva sin

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

verksamhet, ett bifall till den Forssellska motionen skulle betyda en merutgift på 7 miljoner kronor. Ja, det kan hända, att dessa 7 miljoner kronor icke betyda så mycket för herr Forssell och att ett sockerbolag med herr Forssell till ledare skulle åtaga sig offret. Men nu äro människorna i regel inga välgörare, de räkna kallt, och resultatet bleve kanske inställd odling, inställd sockerproduktion. Huru man på detta sätt, såsom herr Forssell gör gällande, skall kunna gagna betodlarna, är för mig fullständigt ofattligt.

Det har också resonerats mycket om, huru skyddet fördelar sig. Den saken skall jag icke inlåta mig på — det skall jag villigt erkänna, att jag icke är kompetent till. Jag finner emellertid vid studerandet av sakkunnigas betänkande, att de sakkunniga själva på den punkten äro ganska försiktiga. När jag lyssnade till herr Forssell, fick jag ett litet exempel på huru man här konstruerar det tullskydd, som sockerbolaget uppgives åtnjuta. Herr Forssell räknade bl. a. med ett skydd av $2\frac{1}{2}$ öre, som han kallar monopolskydd. Såvitt jag kunnat läsa rätt, innebär dessa $2\frac{1}{2}$ öre dock endast betalning för en högre kvalitet. Att räkna dem med i skyddet, kan enligt min mening icke vara riktigt.

Man talar vidare så mycket om den politik sockerbolaget tidigare fört. Jag kan dock icke förstå, att vi egentligen kunna göra något åt den saken. Har det begåtts fel förut, är det nu för sent att rätta till dem. Jag tycker, att man tager väl enkelt på hela detta problem. När det är fråga om sockerbolaget, talar man aldrig om, vad det kostat att överhuvud taget skapa en industri sådan som denna — den trollar man icke fram — icke heller om vad sockerindustrin betydde för oss under krigsåren. I sistnämnda hänseende har man räknat ut, att det svenska folkhushållet besparats utgifter på 300 miljoner kronor. Detta är ju icke en obetydlig penning. Låt oss göra det tankeexperimentet, att dessa, som startade sockerbolaget, och som ha drivit det under årens lopp, aldrig ägnat sig åt detta arbete, att vi sålunda icke haft någon sockerindustri här i landet, och att vi genomlevt krigsåren utan sockerindustri. Vi hade lärt oss under dessa år, vad det betydde att vara utan sockerindustri, vi hade kunnat se vilka fördelar andra länder haft av att ha en dylik industri, och vi hade kanske efter krigets slut i det läge, som då var rådande, och med den arbetslöshet, som förefanns, följt Englands exempel. Ty England skapade sin sockerindustri först efter kriget. Skulle det icke vara lämpligt, att man gjorde en beräkning över vad detta skulle ha kostat Sverige. Då tycker jag, att man hade en bra mycket bättre utgångspunkt för att bedöma frågan än genom att räkna med vad som förut varit. Jag har hört uppgivas, att i England skulle kostnaderna för råsockerfabrikerna, som anlades efter krigets slut, ha uppgått till ett belopp av 119 miljoner kronor. Man har där en utgångspunkt för bedömandet, huruvida den beräkning, som sockerbolaget här i landet gjort beträffande aktiekapitalet, är befogad eller icke.

Jag skall i detta sammanhang också be att få lämna några uppgifter angående tullarna i andra länder. Det kan vara av ett visst värde att taga del därav, då det är något, som man ofta förbiser. Omräknad i nu gällande kronvärde uppgår raffinadtullen i Danmark till 9:90, i Tyskland till 39:84, i Tjeckoslovakien till 53:23, i Holland till 5:06, i Ungern till 41:40, i Frankrike till 35:28, i Belgien till 14:65, i Polen till 61:95, i Italien till 45:42, i Spanien till 60:50, i England till 20:58, i Förenta staterna till 30:44. Vi ha sålunda här i landet en blygsam tull i jämförelse med tullarna i andra länder.

Jag kan icke hjälpa, att när jag lyssnat till den debatt, som förts i sockerfrågan, jag kommit att tänka på ett uttalande av Gustav Sundbärg i hans bok om det svenska folklynnet. Han säger där på ett ställe, att svensken vill gärna, att svenska folket skall bli rikt, om bara ingen enskild svensk blir rik. Jag får verkligen säga, att sockerdebatten är en ypperlig exponent för detta

folklynne, en mycket god illustration till denna Gustav Sundbärgs karaktéristik.

Jag skall även be att få yttra några korta ord med anledning av herr Wijkanders anförande. Han bedömde också denna fråga från rent principiell synpunkt och var kanske den talare i debatten, som mest konsekvent utvecklade den liberala åskådningen. Han erkände, att han skulle kunna vara med om ett temporärt skydd men icke om något permanent skydd. Ja, i England har man också försökt göra denna skillnad mellan permanent och temporärt skydd, och det var de olika uppfattningarna på den punkten, som vållade en splittring inom den engelska nationella regeringen. Härom säger Runciman, att det är ingenting att tvista om, ty i denna värld finns det ingenting, som är permanent.

Vidare framhåller herr Wijkander, att han av rationaliseringsåtgärderna på Java bibragts den uppfattningen, att det icke tjänar någonting till att skydda den svenska sockerbetsodlingen. Jag vill erinra herr Wijkander om att Chadbourne-planen, som avser en begränsning av sockerproduktionen i världen, omfattar såväl rörsockerländerna som betsockerländerna. Den omständigheten borde väl i alla fall visa, att rörsockerländerna själva inte ha den uppfattningen, att de kunna konkurrera ihjäl betsockerodlingen. Ännu någon tid framåt, och antagligen en ganska avsevärd tid, få vi nog räkna även med betsockret redan på den grund att det torde dröja länge innan världens sockerbehov kan tillgodoses med enbart rörsocker. Herr Wijkander säger, att det, som inte är lönande, inte är värt att upprätthållas utan bör försvinna. Ja, det är den typiska liberala lät-gå-uppfattningen. Men den har man allmänt övergivit, ty man kan inte vidhålla den under så exceptionellt svåra krisförhållanden, som vi nu leva i. Vi kunna inte nedlägga vårt jordbruk. Vad skola vi göra av folket som arbetar i jordbruket? Tvärtom har man exempelvis i England och andra länder gjort allt vad man kan för att upprätthålla jordbruket och utvidga jordbruket för att där placera dem, som inte längre kunna få plats inom industrien. Så nämnde herr Wijkander, att man inte uppehållit järnbruken på stångjärnshammarens tid. Men det är inte rätt att komma med en sådan jämförelse i detta fall. Det konstateras i de sakkunnigas yttrande, att det ingalunda är bristande teknisk rationalisering, som är orsaken till, att sockerbolagen inte kunna driva sin verksamhet som vanligt. Den jämförelsen håller således inte alls streck. Den kris, som nu går över världen, skonar intet. Rörsockerländerna äro ju heller ingalunda oberörda av denna enastående överproduktion. Och det är som sagt visst icke bristande teknisk rationalisering, som förorsakar svårigheterna hos oss. Ja, så säger herr Wijkander, att det är missriktad välgörenhet att försöka rädda ett redan förstört kapital. Detta stämmer ju inte riktigt bra med det myckna talet om sockerbolagens så utomordentligt goda ställning. Herr Wijkander tillägger, att varje konstlad åtgärd drar med sig andra konstlade åtgärder. Ja, det är rätt. Men är inte också arbetslöshetsunderstödet en konstlad åtgärd? Och dock, kunna vi komma ifrån det? Hur man vänder sig, så har man dessa krisfrågor, och man kan inte dra sig ur dem bara med hänvisning till gamla liberala principer. Man kan inte komma ifrån verkligheten. Man tvingas att taga ställning. Det är som Mr. Runciman säger: man kan visserligen hålla på principerna, om man slipper handla, men ställes man inför tvånget att handla, då får man lämna principerna och handla efter praktiskt förstånd, såsom hans excellens statsministern och regeringen här gjort.

Jag kan, herr talman, väsentligen instämma med herr förste vice talmannen. Jag också skulle helst önskat gå en annan väg. Också efter min mening hade det varit riktigare och bättre att gå tullvägen. Men läget i betodlardistriktet är sådant, att det måste göras något. Det är allvarligt för dessa trakter, det är allvarligt för jordbruket, och det är allvarligt för hela landet. Det är inte riktigt att taga så lätt på frågan, som många av kammarens ledamöter göra. Att

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

nu motivera motståndet med talet om vår bördigaste jord låter för oss, som känna, hur allvarligt läget är, som ett grymt och hjärtlost hän. Krisen har gått hårt fram över hela jordbruket. Både de stora och de små jordbrukarnas läge är ytterst allvarligt. Men även om jag lämnar åsido det lokala behovet och håller mig allenast till den allmänna rikssynpunkten, så kan jag inte förstå, hur man här kan gå emot Kungl. Maj:ts förslag. Här tala så starka handelspolitiska, statsfinansiella och sociala skäl för att något göres. Vi måste göra allt för att kunna bibehålla de inkomster och arbetsmöjligheter, som finnas på olika områden. Så allvarligt som läget är — och det ha vi fått ofantligt många påminnelser om — kan jag inte förstå, att man för att upprätthålla en viss princip kan helt glömma denna praktiska verklighet, som så många talare här i kammaren göra. Jag kommer således, herr talman, att rösta för det förslag, som leder till ett positivt resultat, därför att ett sådant är ofrånkomligen nödvändigt. Jag ser därför bort ifrån de principiella betänkligheter, som jag liksom åtskilliga andra kanske eljest kunde hysa mot Kungl. Maj:ts proposition.

Allra sist vill jag tillägga, att vi ha nyligen hört, att ett land, Tjeckoslovakien, har hotat med repressalier för att vi införa importreglering. Det är ganska underligt, att ett sådant hot skall komma från ett land, som, såsom jag redan förut nämnt, har en sockertull, många gånger större än Sveriges, nämligen 53:23. Det är alldeles tydligt, att något sådant hot skulle inte ha kommit från det hållet, om vi gått tullvägen. Men när vi nu i stället valt importregleringens väg, så har därmed också satts ett vapen i Kungl. Maj:ts hand. Importregleringen skapar en möjlighet för Kungl. Maj:ts regering att föra en aktiv handelspolitik, och jag hoppas, att Kungl. Maj:ts regering inte skall underlåta att göra det. Genom importregleringen kan regeringen avgöra, var vi skola köpa vårt socker, och skulle, i synnerhet från Tjeckoslovakien, som självt för en så sträv skyddspolitik, komma ett dylikt hot, så förmodar jag, att Kungl. Maj:t har kurage att säga ifrån, att nu ha vi importreglering i vårt land, och vidta ni några som helst sådana åtgärder, så köpa vi inte ett kilo socker från er.

I detta anförande instämde herrar *Holmdahl*, *Christenson* och *Anderson* i Norrköping.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Jag ber att först få säga några ord med anledning av herr Engbergs yttrande under förmiddagens lopp. Herr Engberg kritiserade den nuvarande regeringens inställning till dessa frågor. Han talade om att man hade sökt finna en linje och hade haft svårt att komma fram till någon. Jag tror herr Engberg använde uttrycket, att de frisinnade sökte efter sin egen själ. Ja, jag ser att herr Engberg nickar, så det var tydligen så orden föllo. Emellertid kan man fråga: vad är herr Engberg själv ute och söker, och söker överhuvud herr Engberg något? Tidigare har herr Engberg inte sökt något alls i sockerfrågan, ty hans inställning har varit helt och hållet negativ. I år kan man nog säga, att herr Engberg ändå i det hänseendet gjort ett visst framsteg. Herr Engberg talade om att man letade fram ur högerns husapotek en burk och tog litet ur den. Herr Engberg menar, att man tog litet protektionism eller något i den vägen. Ja, vad är det herr Engberg sökt och funnit? Jag tror man kan säga, att herr Engberg också funnit en burk. Men när han tagit av locket på den, då har han funnit herr Forssell i burken. Det är den nya auktoritet i sockerfrågan, som herr Engberg oupphörligt åberopade. Herr Engberg uppmanade mig flera gånger att spetsa öronen under hans anförande. Det gjorde jag verkligen utan att behöva en sådan uppmaning. Men därtill kom, att jag ibland knappast trodde mina öron. Det är ganska förvånansvärt, att herr Engberg, som ju

anses vara en ganska självständig person, i detta fall bara åberopade olika auktoriteter. Förra delen av hans anförande upptogs av citat av några uttalanden från tidigare tillfällen av min kollega finansministern, och sedan gick han över till att vid upprepad tillfällen hänvisa till herr Forssells motion. Det och det säger herr Forssell, och det och det tycker herr Forssell, sade han. Herr Engberg antydde, att jag för min del egentligen inte var annat än en expedit i denna fråga. Jag hade endast expedierat andras förslag. Herr Engberg sade inte vem han trodde hade hittat på förslaget. Jag vill nu inte tala om det heller, men jag vill säga, att jag inte alls tar illa upp om man menar, att jag endast expedierat det. Om man expedierar ett förslag, som man tycker är bra, så kan jag inte finna att det är någonting att skämmas för. Herr Engberg däremot expedierade i sitt anförande närmast herr Forssells tankar. Jag blev också rätt förvånad, när jag hörde, hur herr Engberg, utan att direkt ansluta sig till tullinjen, dock i ganska tydliga ordalag framhöll de förtjänster tullinjen skulle ha. Han tyckte, att det var ett enklare och bättre system i många hänseenden. Vad gäller den nu föreliggande frågan har jag för min del den uppfattningen, att det förslag, som här framlagts, kan ha vissa företräden framför en tull. En tullförhöjning kan visa sig otillräcklig, därest sockerpriset skulle bli lågt, eller tvärtom alldeles obehövlig och överflödig, därest priset skulle bli högt. Då kan man ju säga, såsom herr Engberg också gjorde, att man kan övergå till ett system med glidullar, där alltså tullen upphör vid ett visst prisläge. Ja, men då kommer man fram till ett system liknande det, vi här föreslå. Det går ju endast ut på att vid ett synnerligen lågt pris, vid ett svagt marknadsläge garantera odlarna ett visst pris, som möjliggör för dem att under något så när drägliga villkor uppehålla odlingen. Herr Engberg anmärkte vidare på att man i propositionen inte närmare redogjort för priserna på världsmarknaden. Ja, jag vill säga, att, såsom vi alla veta, ansluta sig vid fri import priserna på den svenska marknaden dag för dag, vecka för vecka till världsmarknadspriset. De ganska utförliga tabeller, som föreligga i propositionen och som visa prisläget för socker på den svenska marknaden sedan åtskilliga år tillbaka, ge sålunda ett tydligt uttryck just för världsmarknadspriserna på socker, om man frånräknar den svenska tullen. Sedan ville herr Engberg veta, hur sockermarknaden utvecklats sig under den sista tiden. I mitt tidigare anförande lämnade jag en del upplysningar om vad man kan säga om den saken. Vad däremot angår frågan om den framtida utvecklingen på detta område, alltså de blivande priserna, så innehåller propositionen ingenting därom. Det är ju ganska förklarligt, att jag inte vet, hurdan utvecklingen kommer att bli, och jag anser klokast att nu inte uttala några förväntningar eller omdömen därvidlag. Vissa tecken tyda på att en reglering av produktionen av socker i hela världen kan komma att genomföras, medförande en successiv stabilisering av marknaden, minskad överproduktion och så småningom kanske ett bättre prisläge. Det är möjligt, att så blir fallet. Men jag vågar säga, att det är väl ingen brist i propositionen, att i det hänseendet inga mera bestämda uttalanden göras.

Herr Engberg talade vidare, såsom väntat var, om den belastning konsumenterna skulle drabbas av. Herr Engberg uttalade särskilt, att man inte borde fördyra levnadskostnaderna för exportindustriens arbetare. Ja, jag vill visst inte säga något därom, att herr Engberg ömmar för exportindustriens arbetare. Men ömmar han också för de mycket stora kategorier arbetare, som sysselsätts på betfälten, som själva äro betodlare och som arbeta i sockerfabrikerna? Man vet, att att en inskränkning i råsockertillverkningen skulle innebära ett betydande avbräck för dessa grupper. Och det är dock betydande kategorier småbönder, lantarbetare, tillfälliga arbetare på betfälten och industriarbetare det här gäller. Jag tyckte nog emellertid, att herr Engberg hade stämt ned tonen

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

något. Jag satt och väntade på att han skulle använda orden utplundring, brandskattning med flera uttryck, som herr Engberg är van att använda då han skriver sina ledare. Det kan ju hända, att denna dämpade ton kan ha något samband därmed att regeringen i ett grannland, en regering, vars majoritet är socialdemokratisk, en vecka efter den svenska regeringen lade fram ett förslag, som till sina principer är utformat i mycket, mycket nära anslutning till det svenska förslaget. Jag vet inte, hur herr Engberg skulle ha ställt sig, om vi lagt fram exakt samma förslag, som sedan framlades i detta vårt grannland. Men det förefaller nästan, som om enligt herr Engberg vad som är högsta sanning i en annan huvudstad är bara dåligt skämt i Stockholm.

Herr Forssell är inte här i kväll, annars skulle jag kanske uppehållit mig vid honom litet mera ingående. Jag vill endast säga, att herr Forssell tror sig ha funnit en lösning i ett förslag om förhöjning av råsockertullen. Han menar, att då komma bolagen att bli svårare klämda. De förlora givetvis då en del av det industriskydd, som de ha, och de skulle bli tvungna att betala de svenska betodlarna ett högre pris. Ja, rent teoretiskt sett kan det te sig så. Men i praktiken är jag inte alls säker på att det skulle verka på det sättet. En förhöjning av råsockertullen skulle komma att innebära en ganska avsevärt försämrad ställning för bolagen, en minskning av deras skydd. De kunna då mycket väl i stället komma att säga till de svenska betodlarna, att detta medför en sådan fördyring av importsockret, att nu måste vi, om det skall gå ihop, sätta ned priset för de svenska betodlarna, om överhuvud någon produktion skall ske. Det kan också tänkas, att bolagen i det läget — de äro i den ställningen, att de mycket väl kunna göra det — skulle högst avsevärt inskränka produktionen. Jag är därför inte alls säker på, att det förslag, som framlagts av herr Forssell verkligen skulle leda till gagn för betodlarna. Överhuvud taget får man säga, att man i herr Forsells hela motion letar förgäves efter någon mera utpräglad omtanke just om betodlingen. Den andas mera avoghet gentemot bolagen än omtanke om betodlarna. Visserligen säger herr Forssell i slutet av motionen några vackra ord om sockerbetsodlingen o. s. v., men tankegången i övrigt tar mera sikte på att så att säga klämma efter bolagen. Jag vill säga, att jag för min del givetvis inte har någon anledning att kläda skott för bolagen eller försvara deras åtgärder i vare sig det ena eller andra hänseendet och således inte heller den stora utdelning eller återbäring av kapital, som skedde i höstas. De sockersakkunniga ha i det hänseendet gjort ett uttalande, men jag skall inte själv gå in på den saken.

Jag får lov att också säga några ord med anledning av vad herr Sköld anförde. Herr Sköld var också inne på denna tankegång om bolagens stora förtjänster. Men innan jag närmare går in på det, måste jag uppehålla mig litet vid herr Skölds förflutna i sockerfrågan. Det är ju många av oss, de flesta kanske, som ha ett förflutet i sockerfrågan. Och jag är rädd att herr Sköld har nog så också. Jag vill bara erinra om den uppfattning herr Sköld hade i denna fråga år 1926 i mars månad. Det satt då en socialdemokratisk regering, och herr Sköld var statssekreterare. Han var också ledamot av den sockerkommission, som då skulle söka träffa en uppgörelse mellan bolagen och betodlarna. Efter förhandlingar kom kommissionen fram till ett förslag, som innebar, att bolagen åtogo sig att betala ett betpris av 2:30, alltså precis samma pris som det är fråga om nu. Men man ansåg, att det priset inte var tillfredsställande för betodlarna, utan kommissionen förklarade sig beredd att inför regeringen förorda ett förslag om en subvention av 45 öre per deciton, motsvarande ett understöd av 4 à 5 miljoner kronor eller någonting i den vägen. Men nu kommer det intressanta. Vad var sockerpriset då? Jo, 45 öre. Det pris, som konsumenterna betalade, var ännu högre, ty det utgick också en sockerskatt på 8 öre. Men om jag undantar den och räknar med det pris socker-

fabrikerna erhöles, så var det 45 öre, alltså ett avsevärt högre pris än nu. Då ansåg herr Sköld, att man med ett sockerpris av 45 öre inte kunde driva bolagen längre än till att betala betodlarna ett pris av 2·30. Vad därutöver erfordrades skulle vara subvention. Nu däremot har man kommit fram till att man kan garantera betodlarna ett pris av 2·30 vid ett sockerpris inte av 45 öre utan av 31 öre. Vilka förtjänster skulle bolagen inte kunna göra, om sockerpriset nu vore 45 öre och betpriset 2·30! Nå, detta förslag, som kommissionen hade velat förorda, kom aldrig att genomföras av den anledningen att betodlarna vid det tillfället ansågo, att även ett pris av 2·75, d. v. s. 2·30 plus subventionen, var otillräckligt. Man ville ha mer. Något förslag kom då aldrig att framläggas för riksdagen. Om jag fortsätter att tala om herr Skölds föregående så har, om jag inte missminner mig, herr Sköld själv t. o. m. motionerat om sockersubvention vid tidigare tillfällen. Och herr Sköld har varit med om att både tala och rösta för att subvention skulle beviljas under de senaste åren. När herr Sköld därför nu klandrar närmast det stora bolaget, därför att det fått tillfälle att göra stora förtjänster och för att det gjort denna kapitalåterbäring och tycker, att bolaget kunde drivits längre, så bör det erinras om att det inte varit utan herr Skölds egen medverkan som de statliga åtgärderna vidtagits under de senaste åren. Nu anmärkte ju herr Sköld, att bolagen i nuvarande läge skulle kunna tänkas göra stor vinst, om sockerpriset i världen skulle falla. Jag har förut antytt, att jag inte tror, att det är någon risk för en sådan spekulation eller att det är någon risk för att bolagen skulle inköpa stora råsockerlager för att ligga på dem en avsevärd tid framåt. Föregående års skörd är ännu inte konsumerad, och jag kan inte tänka mig, att det skall komma i fråga om vidtaga import av stora mängder råsocker i förhoppning att långt fram på år 1933 taga ut en vinst. Sannolikheten talar inte för att den risken skulle föreligga. Nu har herr Sköld vidare antytt, att bolagen skulle komma att göra en vinst på ineliggande lager. Ja, men antag att sockerpriset av sig självt går upp till 31 öre eller mera. Då skulle den åtgärd, som här föreslås, inte medföra någon ändring alls. Det är inte alls omöjligt, att världsmarknadspriset kan komma att gå upp så att det motiverar ett sockerpris av 31 öre. Då har den åtgärd, som här vidtagits, i realiteten inte inneburit att bolagen i detta hänseende kommit i någon som helst bättre ställning, än de eljest varit. Herr Sköld antydde vidare, att man borde förmå bolagen till rationalisering i större omfattning än som skett. Det är riktigt, att de sockersakkunniga pekat på att i det avseendet en del åtgärder kunde vidtagas, och jag hoppas att så kommer att ske. Jag vill emellertid erinra att enligt det förut gällande femårsavtalet hade bolagen förbundit sig att nedlägga fabriker endast för såvitt betodlingen inom deras rayoner gick under en viss procent. Den klausulen är nu borta, och bolagen ha således fria händer att rationalisera sin drift och nedlägga fabriker, där sådant är ekonomiskt motiverat och önskligt.

Herr Sköld erinrade vidare om att detta ärende behandlats så förfärligt fort. Jag medger, att regeringen varit angelägen att så fort som möjligt expediera det förslag, kommissionen kom med och vars innebörd regeringen givetvis redan på ett tidigt stadium hade tillfälle att få kännedom om. Anledningen var givetvis, att det inte ansågs önskvärt att innan offentlighet gavs åt det föreliggande förslaget allehanda rykten skulle leda till att under mellantiden en spekulation och import kom till stånd, som ingen här i landet hade någon som helst glädje av. Vi voro därför angelägna att så fort som möjligt föra fram förslaget, så att man fick se vad det innebar i olika hänseenden. Att sedan arbetet gått fort i riksdagen är ju inte regeringens skuld. För övrigt tror jag inte, att herr Sköld menar så allvarligt med detta beklagande. Herr Sköld är, såvitt jag känner, en mycket kvicktänt man, och han har säkert inte alls

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

haft svårt att sätta sig in i vad förslaget innebär. Det är möjligt att herr Sköld, sedan en liten tid fått gå och herr Sköld fått närmare begrunda dess verkningar, kommer att tycka bättre om det. Redan nu var ju herr Sköld inne på att det kanske ändå var något att reflektera på, fastän med vissa reservationer givetvis.

Till sist skulle jag också vilja säga några ord med anledning av herr Nilssons i Hörby anförande. Herr Nilsson ansåg, att det var förenat med svårighet att genomföra ett monopol av detta slag. Jag fick det intrycket, att han ansåg, att det skulle vara svårare att införa detta monopol än att genomföra spannmålsregleringen. Jag har en alldeles motsatt uppfattning. Om man nu skall ordna ett monopol eller ensamrätt eller vad man vill kalla det, så är det givetvis mycket lättare att genomföra något sådant, när det endast avser två stora tillverkare och två importörer. Och vidare tycker jag, att varans enhetlighet också måste medföra vissa fördelar. Jag tror, att på det hela taget bör genomförandet av detta förslag visa sig i praktiken mycket, mycket lättare och enklare än införandet av den spannmålsreglering, som beslöts av förra årets riksdag. Vidare var herr Nilsson inte nöjd med priset. Han tyckte, att vi kunde gärna ökat det med 1 öre. Ja, jag vill säga, att när det från kommissionen kom fram ett förslag, som accepterats av bolagen och som även betodlarföreningens styrelse förklarar sig kunna förorda, ehuru man ansåg priset väl lågt, så hade ju regeringen knappast anledning att avvisa förslaget. Nu säger herr Nilsson att om vi hade gått med på en förhöjning av sockerpriset med 1 öre, alltså till 32 öre, så hade vi inte fått mer ovet för det. Nej, det kan ju hända. Jag vet ju inte, hur t. ex. herr Engberg och andra skulle ha förhållit sig. Kanhända graden av ovet hade blivit litet högre. Men det vill jag säga herr Nilsson, att inte skall herr Nilsson tro, att vi äro rädda för ovet. Det får man så pass, att litet mer eller mindre fäste man sig egentligen inte mycket vid. Jag vill också framhålla, att vi naturligtvis äro beredda att taga det fulla ansvaret för det förslag, som här föreligger. Herr Nilsson hänvisade till att man i Danmark kommer att få ett pris, som är 1 öre högre än det svenska. Och det är ju riktigt, att så är fallet. Men vad herr Nilsson inte upplyste om, det var, om han hellre skulle odla betor efter de danska villkoren och under danska förhållanden i övrigt, än med tillämpning av svenska priser och svenska förhållanden. Det sade inte herr Nilsson. Skulle han anse, att det går lika bra att odla betor i Skåne som på andra sidan sundet, så tycker jag knappast det är något fel hos detta förslag, att sockerpriset här kommer att ligga 1 öre lägre, än det kommer att göra i Danmark.

Jag vill slutligen endast tillägga, att min inställning till denna sak är inte alls den, att jag menar, att här införes någonting, som skall vara bestående för en lång framtid. Jag anser, att läget nu är sådant, att man har anledning att se till vad som kan göras för att skydda odlarna för förluster, vid odling i en omfattning, som ur många synpunkter är önskvärd. Därför föreslås här att vidtaga denna anordning, som kanske kan bli rätt tillfällig, då det är möjligt att sockerpriset i världen inom en ganska snar framtid stiger så att anordningen blir överflödig. Jag hoppas, att så skall bli fallet. Men då har man dock uppnått, att man redan vid ett sockerpris, som ligger så pass långt nere som vid 31 öre, kommit fram till ett betpris av 2.30, en omständighet som även bör ses i belysning av de förhållanden som rådde vid den tid då femårsavtalet ingicks. Därmed har också, menar jag, betodlingen även för framtiden vunnit ganska mycket just genom att man fått fram denna formel och dessa principer, som det föreliggande kontraktet innehåller. Jag menar därför, att det i den kris, vari vi nu leva — och att det är en svår kris för jordbruket, är alldeles påtagligt — är befogat att vidtaga denna anordning, som jag emellertid hoppas inte skall behöva sträcka sig över alltför lång tid framåt.

Herr **Svedman**: Herr talman! Den fråga, som här under åtskilliga timmar debatterats, utgör ett tyvärr icke ensamstående exempel på den svårighet, med vilken det parlamentariska styrelsesättet har att komma till rätta med praktiskt-ekonomiska spörsmål av något så när stor räckvidd. De olika riksdagspartiernas divergerande uppfattningar i ekonomiska ting lägga hinder i vägen för en någorlunda varaktig och definitiv lösning av dylika frågor. Sockerfrågan kommer år efter år inför riksdagen, och man söker ena året på ett sätt och andra året på ett annat få en lösning. Men denna lösning blir ju bara tillfällig och omfattar som nu endast ett år. Och dock är den enligt min ringa mening av sådan betydelse, att man borde göra allt för att skapa en någorlunda varaktig trygghet på det i ekonomiskt avseende djupt ingripande område, som denna fråga berör. Det går lättare att få 100 miljoner kronor voterade till arbetslöshetens mildrande än det går att få tjugondelen av denna summa via näringslivet beviljad till hjälp åt arbetslösa i relativt mera betydande grad och för uppgifter, vida nödvändigare och mera produktiva än i det förra fallet.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

I remissdebatten vid årets riksdag yttrade herr Sköld, att ett uteblivet stöd åt betodlingen skulle under nuvarande svåra förhållanden för jordbruket bli ett värre ont än tillförne. Och likväl är herr Sköld i dag beredd att alternativt yrka avslag på varje stöd åt denna odling. Det förefaller mig, såsom representant för en landsända för vilken betodlingen och sockerindustrin spela en ofantligt stor ekonomisk roll, som om detta resonemang vore mycket svår-förståeligt. Att åt landet och dess inhemska produktion betrygga tillverkningen av ett av våra allra nödvändigaste och samtidigt vårt ojämförligt billigaste näringsmedel är väl i alla fall en uppgift så stor, att man icke borde hesitera för ett litet offer. Vem vet, om den tiden icke kan komma tillbaka, då vi i ett isolerat läge för vårt land verkligen kunna uppskatta, vilken betydelse frambringandet av detta näringsmedel inom landet har. En del av den hjälp, som jordbruket nu i stora delar av vårt land behöver, får det i viss mån genom detta ifrågasatta bistånd åt sockerbetsodlingen.

Herr Per Albin Hansson, det socialdemokratiska partiets ledare, återgav under remissdebatten vid årets riksdag för offentligheten avsedda skildringar från ett par sydsvenska småbrukare, vilka på ett mycket eftertryckligt och målande sätt framhöllo sina svåra ekonomiska förhållanden. Efter att ha i lämpliga delar återgivit deras dystra skildring tillade herr Hansson, »att dessa småbrukare hjälper man varken med inmalningstväng eller med sockersubvention». Men måntro att man inte hjälper småbrukarna i stora delar av vårt land just med stöd åt sockerbetsodlingen. Jag vågar påstå, att sockerbetsodlingen i den omfattning som hittills ägt rum och helst i större och utvidgad skala hjälper flera småbrukare här i landet ekonomiskt och moraliskt vida kraftigare än småbrukarna skulle bli hjälpta genom den stödaktion, det socialdemokratiska partiet föreslagit i sin bekanta 100-miljoners motion vid årets riksdag. Den landsända jag tillhör räknar ungefär 4 000 sockerbetsodlare. Jag vågar påstå, att minst 80 procent av dessa kunna hänföras till kategorien småbönder, småbrukare och egnahemsinnehavare. Det är klart, att just dessa äro i hög grad beroende av denna odlings bevarande och det på ett sätt som de flesta, som inte ha direkt erfarenhet av dessa förhållanden, knappast förstå.

Vidare ha vi landets järnvägar. Kammarens ledamöter kunna i riksgäldskontoret taga reda på, hur det förhåller sig med de enskilda järnvägarnas förmåga att fullgöra sina förpliktelser till staten, när det gäller att betala ränta och amortering på de lån, som staten lämnat dem. Kammarens ledamöter skola därvid få en ganska dyster bild av det nuvarande ekonomiska tillståndet i landet. Nu förhåller det sig så, att i de provinser, där betodlingen spelar en roll, utgöra just betfrakterna och i någon mån jämväl kolfrakterna de största inkomstkontona i dessa järnvägars ekonomi och ha sålunda en avgörande betydelse för deras

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

existens. Jag skulle tro, att den synpunkten måste man också räkna med vid bedömandet av den roll sockerindustrin och betodlingen spela för flertalet av de sydsvenska provinserna.

För två dagar sedan sänkte Sveriges riksbank försiktigt gällande diskonto med en halv procent. Samtidigt strök riksbanksledningen under sin försiktighet genom en uppmaning till en begränsning, i den mån sådan kunde ske, av importen och till varsamhet med valutareserven. Ja, säkerligen vet riksbanksledningen bättre än någon annan vilken roll importen spelar för valutan. Men vad skulle det männe betyda ur vår valutas synpunkt, om sockerbetsodlingen nedlades och den inhemska tillverkningen ersattes med import av 250 000 ton socker för täckande av vårt sockerbehov?

Det finns säkerligen många och starka synpunkter på detta spörsmål, även om de långt ifrån äro nya. Här har redan i anledning av vissa jämförelser med andra näringar framhållits, att när det gäller frågan om ett statsingripande förhållandena icke äro kommensurabla. Detta gäller icke blott, som en föregående talare anmärkte, järnbruken, utan det gäller också i lika hög grad skogsvården. Varken skogsvården eller järnbruksindustrin kan jämföras med den roll, som sockerbetsodlingen spelar, och den omfattning, den förgrening i vårt ekonomiska liv, som denna har. Då det gäller sockret avses ju att åt landet betrygga tillverkningen av en nödvändighetsvara, som annars måste importeras.

I likhet med herr Engberg anser jag, att tullinjen är riktigare och rakare än den väg Kungl. Maj:t har föreslagit, helst i en tid, när sockerpriset, såsom nu är fallet, utgör mindre än hälften av vad det var för blott fem år sedan. Man säger, att sockerbolaget, för vilket jag inte hyser några särskilt ömma känslor, borde ha pressats mera för att befria staten från ett ekonomiskt ingripande i detta fall. Men jag tror, att man överskattar de ekonomiska resurser sockerbolaget för närvarande har. Av ett affärsföretag, vars aktier stå i 45 procent av pari och där utdelningen är $2\frac{1}{2}$ à 3 procent, torde man knappast kunna begära så mycket, att staten kan bli befriad från att här räcka en hjälpande hand.

Jag är livligt övertygad, att denna fråga skall behjärtas av kammarens ledamöter nu såväl som tillförne. Jag beklagar, att en lösning icke kan åvägbringas som på detta område skapar en någorlunda varaktig trygghet. Men av de vägar, som för ögonblicket anvisats, anser jag, såsom jag nyss sade, tullinjen vara den riktigaste. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till herr Lithanders reservation.

Herr Jönsson i Fridhill: Herr talman! Att döma av vad hittills förekommit under den långa debatten skulle det kunna se ut som om Kungl. Maj:ts proposition och det föreliggande utskottsbetänkandet skulle ha mycket små utsikter. Såvitt jag uppfattat, har det ännu icke kommit fram något yrkande om bifall till utskottets förslag, utan samtliga talare, som här uppträtt, ha antingen yrkat avslag eller också uttalat sina sympatier för och tillstyrkt tullinjen. Jag har därför närmast tänkt få lov att yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Jag har antecknat ett par yttranden, som under förmiddagen fälldes av herr Wijkander i Göteborg, och skulle vilja säga några ord därom. Herr Wijkander yttrade bl. a., att sockerbetsodlingen var en näring, som saknade betingelser och därför icke borde uppehållas. Han sade vidare, att det, som icke är ekonomiskt lönande, är dömt att försvinna och att det är misslyckat att företaga konstlade ingrepp. Ja, jag skulle till herr Wijkander och andra, som tala i samma riktning, vilja säga, att detta skulle väl närmast i praktiken vara liktydigt med att hela det svenska jordbruket för närvarande skulle läggas ned. Ty det är inte bara sockerbetsodlingen, som inte bär sig för närvarande, utan överhuvud taget all näring, som anknyter till jordbruket, befinner sig nu i samma

prekära och dåliga ställning. Men man kan ändå inte anse, att det föreligger något skäl att lägga ned vare sig jordbruket i dess helhet eller sockerbetsodlingen. Ty för mig framstår det fullt tydligt och klart, att det icke minst i nuvarande tid är ett alldeles särskilt vitalt intresse att hålla i gång så mycket som möjligt för att minska arbetslösheten. Vi ha, mina herrar, dagligen och stundligen tillräckligt med vittnesbörd om fabriker och industrier som av omständigheterna tvingas att inskränka eller helt nedlägga driften, och vi böra verkligen inte på något sätt medverka till åtgärder, som kunna ha någonting sådant till följd. Men bortsett därifrån håller jag bestämt före, att det ingalunda är riktigt att påstå, att vi inte skulle kunna uppehålla sockerbetsodlingen därför att denna inte har fullt naturliga betingelser i detta land. Om herrarna titta efter i den statistik som föreligger över betodlingens resultat i 24 skilda länder under år 1930, så skola ni finna, att det inte är mer än två av dessa länder som kommit högre i fråga om utbyte per hektar än Sverige. Alltså har vårt land icke några ogynnsamma betingelser för att upprätthålla betodlingen utan tvärtom. Det förefaller mig, som om det vore en naturlig sak, ja logiskt och riktigt att vi, när vi fått betodlingen i gång här i landet också böra upprätthålla och giva vårt stöd åt denna näring.

Denna fråga är emellertid icke bara en jordbruksfråga, och den är kanske icke så mycket en jordbruksfråga för närvarande, om man ser på de priser, som ifrågasätts. Om man sätter betpriset till 2·30 kr. eller 2·45 blir det, kan jag säga, ingen särskild lukrativ affär att odla betor. Det är absolut säkert. Men frågan är för de södra delarna av vårt lands vidkommande av en synnerligen stor betydelse. Många av våra sydsvenska järnvägar äro för sin drift uteslutande beroende av betodlingens vara eller icke vara, ja i många fall härröra 50 à 60 % av deras inkomster från betodlingen. Dessa företag måste snart nog gå i konkurs och försäljas och bli ovillkorligen tvingade att lägga ned driften omedelbart, om icke betodlingen upprätthålles. Vi ha många kommuner med industrianläggningar, som ha höga skatter och som skulle komma i ett förtvilat läge, om icke åtgärder företagas för att stödja betodlingen. Men framförallt är sockerbetsodlingen utav en alldeles särskild betydelse för de många tusen småbrukare och arbetare som sedan årtionden tillbaka äro beroende av denna odling.

Det är vidare stora kapital som äro investerade i sockerindustrien.

Det är, som den siste talaren sade, litet betänkligt detta, att vi år efter år skola behöva syssla med dessa frågor. Jag finner det emellertid från mina utgångspunkter vara fullt naturligt och ställt utom all diskussion, att en sockerbetsodling kan upprätthållas här i landet.

Det har i dagens debatt erinrats mycket om den uppgörelse, som träffats mellan bolaget och betodlarnas representanter. Vi veta alla vad detta resultat giver. Här har nu under veckor pågått ingående underhandlingar och vederbörande ha kommit till ett resultat. Detta resultat har sedan utformats av Kungl. Maj:t i form av en proposition och det är denna proposition som bevillningsutskottet haft att taga ståndpunkt till. Vi veta icke, om uppgörelsen har givit allt vad den borde giva, men vi få tro att så är fallet.

Jag har blivit förvånad över vad man sagt här i dag under debatten, då jag jämförde det med vad som kommit till uttryck i detta utskottsutlåtande. Det är kanske första gången, när det gäller sockret, som det hänt, att bevillningsutskottet kommit med ett betänkande som icke är åtföljt av reservationsvis framförda yrkanden på rent avslag.

Några av herrarna i utskottet vilja tillstyrka riksdagen och Kungl. Maj:t att företaga viss reglering av tulltaxan i vad det gäller rubriken 119. Herr Lithander vill ända rubriken 120. I det stora hela tycker jag, att man i alla fall kan skönja en slags gemensam linje både när det gäller den ståndpunkt,

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

*Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

som herr Lithander intagit och den ståndpunkt, som alla övriga, vilka gått på den Forssellska linjen, intagit. Det är kanske litet mycket sagt, men nog synes det ändå vara så trots allt vad man sagt, att ingen vågar ta på sitt ansvar att gå in för ett förslag, som skulle ha till följd sockerbetsodlingens nedläggande för närvarande.

Ja, det kan naturligtvis diskuteras, hur det hela skall ordnas och det kan vara delade meningar om den nu av Kungl. Maj:t ifrågasatta linjen är den bästa. Det kan vara delade meningar om tullinjen skulle vara att föredraga. Därpå skall jag icke inlåta mig. När det emellertid nu träffats en överenskomelse mellan representanter för sockerfabrikerna och styrelsen för betodlareföreningen om ett visst fixt pris, som visserligen i och för sig icke är sådant att det kan sägas vara för högt utan snarare för lågt och detta accepterats av bevillningsutskottet efter förslag från Kungl. Maj:t, förefaller det mig — vi ha ju fått höra att första kammaren redan accepterat det föreliggande förslaget — att man då utan att fälla alltför hårda ord om varandras ståndpunkter, skulle kunna enas om bifall till det föreliggande utskottsbetänkandet. Det var för att yrka bifall till detta, som jag närmast begärde ordet.

Herr talman! På grund av vad jag nu yttrat ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Det är så ofta, som man fått höra de där orden: Ja, det är märkvärdigt med de där skåningarna som ha den där skånska jorden att de aldrig äro belåtna. Den skånska jorden är Sveriges bästa jord och ändå skall hela landet offra för den. — Något sådant finner man synnerligen upprörande. Det är ju sant, att jordbruket i Skåne står rätt högt, men det där talet om uppoffringar har jag så mycket och så ofta hört talas om, att jag nästan tror, att jag för en gångs skull måste tillkännagiva, att jag själv slutade upp med sockerbetsodlingen redan 1925. Jag ville icke binda mig vid de där femårskontrakten, som blevo en mycket sorglig historia för betodlarna. Genom riksdagens försorg blevo ju icke förlusterna så oerhörda, som de hade kunnat bli. Att riksdagen skulle träda emellan kunde ju icke jag beräkna, men jag hade, även om jag hade vetat detta, kanske ändå slutat odla betor 1925, just därför att jag ansåg det orimligt, att man skulle binda sig för fem år framåt. Sedan dess har jag emellertid icke reflekterat på betodling. Jag hörde åren 1929—1931 så mycket talas om, att man skulle skänka skåningarna detta stöd genom de här subventionshistorierna, att jag tyckte, att jag inte borde söka för egen räkning plocka något av statens nådesmulor och det har jag heller icke gjort.

Jag försäkrar herrarna, att hur än beslutet kommer att utfalla här i natt, kommer jag icke att för egen räkning lägga beslag på ens en 25-öring av statens understöd till sockerbetsodlingen. Jag befinner mig personligen på samma linje som de herr Engberg så mycket ömmar för, alltså i konsumentlinjen och icke i producentlinjen. Jag har sett sockerbetsodlingen på närmare håll än herr Engberg gjorde under sin redaktörstid i Malmö och jag kan vara rent objektiv i mina uttalanden, då jag icke heller har något personligt intresse av betodlingen.

Herr Engberg var mycket inne på det förhållandet — och det fann han så ytterligt märkvärdigt, att han såg sig föranlåten att snärta till de andra partierna — att partiernas åsikter blivit upp- och nedvända och totalt förändrat sig mot förr. Jag vet icke, om han i detta sammanhang fann något att anmärka på bondeförbundet eller om han endast glömde att säga något om oss. Det

vet jag inte, som sagt, men vi sluppo fria från kritiken. Men herr Engberg, jag är så gammal, att jag många gånger hört från socialdemokratiskt håll, att staten skulle utan vidare taga hand om näringslivet. Första gången åtminstone som socialdemokraterna uppträdde, hette det, att staten skulle driva produktionen eller åtminstone starkt kontrollera den så att de enskilda icke skulle kunna röva till sig allt för mycket. Nu befinner sig herr Engberg långt ifrån, ja tvärtemot den linjen och vill icke höra talas om någonting, som regeringen föreslår, och det är ju i detta fall monopol. Men det närmar sig ju herrarnas gamla ideal. När herr Engberg lämnade dessa ideal, vet jag inte. Han har lämnat andra ideal också och när han nu skall replikera andra talare, kanske vi få klart för oss, när han bytte om fot också i denna fråga.

Jag konstaterar alltså att de andra tre partierna bytt om fot i denna fråga, herr Engbergs parti icke undantaget. Det är förresten egendomligt att högern så där hastigt också kommit in på samma linje utan vidare historier. Däröver är jag lika förvånad som herr Engberg och anledningen till att regeringen nu har kastat sin ståndpunkt från de två föregående åren känner jag icke. Det har väl varit några särskilda skäl därtill, som undandraga sig utomståendes förmåga att gissa och jag skall icke heller inlåta mig på gissningar i ty fall. Vill man komma till något verkligt resultat, vill man söka klara upp det hela och göra det bättre för betodlarna, ja, då kan jag icke se, att monopollinjen är något så nödvändigt i detta fall. Det var nog ett missförstånd av jordbruksministern, när han trodde att herr Nilsson i Hörby ansåg, att monopol var svårare att införa, när det gäller sockerbetsodling än när det gäller spannmålsodling. Nej, monopol är nog lättare att genomföra i fråga om sockret. För de många spannmålsodlarna, spannmålsförsäljarna och de många kvarnarna har det varit svårt, när det gällt att få folk i städerna att äta bröd av mjöl, producerat av svensk brödspannmål. Det har varit nästan oöverbärliga svårigheter förknippade därmed. Detta är den stora skillnaden. I sockerfrågan ligger det ju så till, att det är lätt att få konsumenterna att köpa svenskt socker.

Nu går jag bestämt in för monopollinjen rörande brödsäden, då man väl knappast kan lösa frågan på något annat rimligt sätt. Då har jag gjort mig den frågan: Äro vi, när det gäller sockret, för ögonblicket i den ställningen att vi, om vi vilja hjälpa betodlarna, behöva gripa till ett monopol. Därvidlag befinner jag mig i motsättning till herr statsrådet, ty jag tror att förhållandena icke äro sådana. Nu framhålles det ju starkt, att man skall kunna pressa sockerbolaget — jag talar blott om det ena sockerbolaget, som är det huvudsakliga i detta spörsmål — till att kunna utan vidare betala upp till 2-30 kronor för betorna, blott man sätter på tumskrubarna. Jag kan icke förstå, att det skall gå lättare för bolaget att betala detta pris på betorna, om man på samma gång höjer råsockertullen. Även om man går in för den där mångbepriade multipeln 7 och ett sockerpris av 31 öre, så är det ju en god bit igen, innan denna multipel fyller upp priset för 16 %-betorna till 2-30 kronor. Då måste man taga till något annat och, såvitt jag kan förstå, skall man då taga av monopolvinsten. Jag kan inte förstå annat, ty det finnes väl ingen, som gärna i längden driver ett företag, som han får betala med sin egen kassa. Då söker man väl så snart som möjligt bringa ned omfattningen av denna verksamhet till det allra minsta, om man icke rent av slår igen. Skall man då komma och tala om de stora vinster, som sockerbolaget haft i forna dagar? Det är något, som nästan alla ha talat om. Men jag kan inte inse vad det egentligen har för betydelse för lösningen av denna fråga i dag.

Vad jag särskilt skulle vilja anmärka på gentemot den här överenskommelsen är att det, såvitt jag kan räkna ut, ligger i bolagets intresse att sockerbetsodlingen icke blir alltför stor, ty bolaget får ju offra pengar för varje 100 kg betor, som de få betala efter det fastställda priset. Då man gör detta krafttag

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

från statens sida, så får jag säga att det allra mesta, som man kan säga är, att det är en skylt för sockerbetsodlingens upphjälpande. Ty då den inkomst, som sockerbolaget skulle få av sockerbetorna, måste fyllas ut från annat håll, skulle det vara märkvärdigt om bolaget har något vidare intresse av att öka denna odling. I detta avseende har man totalt brutit med de 2—3 sista årens ställningstagande på detta område, ty då ställde det sig så, att skulle betodlarna överhuvud taget få någon statshjälp måste de odla betor på minst 70 % av arealen. Därigenom tvingade man upp sockerbetsarealen. Odlarna fingo icke stanna vid 50 procentsarealen utan måste upp ännu högre. Nu finnes det ingenting, som gör att det kan ligga i bolagets intresse att få odlarna att hålla arealen uppe. Det är bättre för bolaget, om man stannar vid 50 % betodlingsareal än vid 70—80—90 eller 100 % areal. Det är absolut ofrånkomligt. Det är svårt att förstå att en större avverkning skall kunna utjämna kostnaderna, ty skillnaden mot förr i fråga om sockerarealen blir ju avsevärd. Statsrådet sade att importen av råsocker var så stor att, innan denna var uppklarad, läget icke kunde komma att få någon inverkan av hjälpen. Detta förhållande blir då mycket tyngande för betodlingen, ty då bolaget redan garerat sig med importsocker till det billigare importpriset, hur skall man då kunna tänka sig det där intresset för sockerbetsodlingen från bolagets sida. Ja, i så fall skall bolaget verkligen vara alldeles ovanligt lojalt just för odlingens skull. Det är just detta, att det här kontraktet med sockerbolaget helt och hållet saknar vad jag skulle vilja kalla det pådrivande momentet att få till stånd en så stor odling som möjligt, varigenom naturligtvis skapas en förbättrad handelsbalans och mera arbete än eljest skulle blivit fallet, som jag finner vara den väsentliga svagheten i förslaget.

Om jag jämför detta förslag med det som framkommit från bondeförbundshåll lär man icke kunna påstå att en dylik svaghet där föreligger, utan enligt detta förslag möjliggöres en odling, som icke alls är så inriktad att det blir gynnsammare för bolaget, om betarealen blir mindre. Man har lagt det så, att staten icke skulle behöva offra något direkt i subvention, men man medgiver den temporära tullförhöjningen på 3 öre. Med dessa 3 öre anses man kunna erhålla ett pris, som man kunde stanna för. Nu äro vi inne på prisfrågan och därvidlag har regeringen en utomordentligt stark ställning, ty sockerbetsodlareföreningens styrelse tillstyrkte ju ett antagande av ett förslag på 2-30 kr. Nu förskansar man sig bakom detta. Styrelsen har visserligen gjort reservationer och sagt, att den anser priset väl lågt, mer icke desto mindre har den godtagit förslaget. Ur den synpunkten kunna vi motionärer beskyllas för att vara mer konungsliga än konungen själv. Det återstår emellertid att se hur mycket betor det blir till ett pris av 2-30 kr. Nu ha betodlarna åtminstone icke den pressen över sig att de skola ha en betareal av 50 %. Man underskattar kanske i detta ögonblick vad det betyder, ty i verkligheten fingo de, när de odlade betor på 70 % av arealen, statsbidrag även för tvångsodlingen å de 50 % av den teknade arealen. Detta är nu totalt borta, och man behöver icke vara stor förståsiggpåare för att avgiva det bestämde omdömet, att det endast och allenast vill till en utomordentligt förtvivlad ekonomisk ställning för jordbrukarna i de sockerbetsodlande områdena för att man skall kunna pressa fram någon vidare odling till ett pris av 2-30 kr. Från det omdömet viker jag icke. Kanske man räknar rätt. Den ekonomiska ställningen är kanske så förtvivlad, att man griper efter halmstrået och överhuvud taget tar vilket pris, man än kan få. Man får ju i alla fall frö att beså jorden med och kanske litet andra fördelar också, såsom förskotter etc. Men när de skola bedöma affären för övrigt, kan det hända, att det blir som förr under de gångna åren en mycket grym missräkning för de allra flesta.

Om vi se hur förhållandena ha utvecklats sig under de sista åren innan kri-

get bröt ut, så finna vi, att betodlarna fingo 2:20 kr. för höstleverans och 2:40 kr. för vinterleverans, alltså i genomsnitt 2:30 kr. Hur ställde det sig då t. ex. med arbetslönerna? Ja, arbetslönerna voro mellan 65 och 80 kronor per tunnland, 80 kronor för de bäst betalda och 65 kronor för de sämst betalda. Nu säger man, att skall staten hjälpa, så skola de betodlare, som ha lejd arbetskraft, betala samma arbetslön som 1930. Då var den 125 kronor per tunnland, det vill jag icke fördölja. Ja, då blir det stor skillnad mot vad det var den tiden, då man hade ett pris på 2:30. Det är ju så, att när kakan är så liten som den nu är och några skola skära ut sin bit någorlunda stor eller större än den var förut, så räcker kakan dåligt till för den siste, och den siste är just i detta fall jordbrukaren, som skall odla betorna. När man säger i den kungl. propositionen att den är framkommen för att stödja betodlingen, såvitt jag kan läsa ut det åtminstone, så är det under den förutsättningen att sockerpriset på världsmarknaden ställer sig lika lågt, som det nu är och kanske litet lägre. Vi ha tagit siffrorna för sista kvartalet föregående år såsom genomsnitt. Det synes mig att det varit rättare, om man sagt, att denna stödaktion är avsedd för sockerbolaget och i någon mån för jordbruket; vi borde för övrigt ha satt jordbruket med mycket fin stil efter det andra, ty sockerbolagen få ovillkorligen betydligt mera stöd än jordbruket under de förhållanden vi nu befinna oss i, det kommer jag icke ifrån. När det inte finnes ett enda moment i denna stödaktion, som pekar på att man vill söka bringa upp odlingen så mycket som möjligt, så finner jag — och det vill jag ännu en gång understryka — att man framför allt borde framhålla, att det är för att hjälpa sockerindustrien, som den kungl. propositionen i första hand har tillkommit. Jag vill därför som min bestämda mening uttala, att, såsom man här lagt upp hela denna stödaktion, kan det icke vara fråga om någonting annat än att hjälpa industrien och i någon mån sockerbetsodlarna.

Nu ha många talat om, att det är så svårt med det förflutna i den här frågan, och man visar på uttalanden, som tidigare blivit gjorda o. s. v. Ja, även jag kan naturligtvis råka få påskrivet för att jag beträffande brödsädesodlingen gick med på ett monopol. Jag har uttalat varpå det berodde, att man icke kunde samla upp alla de krav, som det då gällde att tillgodose, krav, som jag ansåg oundgängligen nödvändiga, om vi överhuvud skulle kunna driva den produktionen här i vårt land utan att det skulle leda till ekonomisk undergång för producenterna. Beträffande sockerindustrien anser jag det däremot möjligt att driva en produktion utan monopol, och jag är åtminstone så pass intresserad för dessa ting, att kan jag vinna ett önskemål utan att gripa till monopolvapnet, så föredrar jag att låta monopolet vara, ty det har många avigsidor. Jag skall nu icke närmare inlåta mig på den saken, men det är svårt att reda upp sluträkningen med ett monopol och rätt bedöma dess fördelar och nackdelar, det kommer man icke ifrån.

Till sist vill jag endast uttala en sak, och det är, att jag förvånar mig rätt mycket över att man från herr Engbergs och möjligen också från herr Skölds sida kan vara så absolut säker på, att bolaget hade gått med på nästan vad som helst, om man bara hade hotat det med att det icke skulle få någon förtjänst å raffineringsverksamheten. För min del är jag icke säker på den saken. Det hade naturligtvis blivit en räknefråga för bolaget vilken väg man skulle gått för att i största möjliga grad undvika förluster, ty så göra alla kloka människor. Och om jag ser på vad bolaget förut betingat sig för att driva sin produktion och drager mig till minnes den ställning bolaget intog år 1926, så tror jag inte, att man kunnat komma så synnerligen långt på den vägen, det vågar jag påstå. Att bolaget i det här avslutade trekantavgörande, som omförmäles i den kungl. propositionen, sett sig mycket väl tillgodo, det är en sak för sig. Men skulle man försökt att dels bringa ned bolagets inkomst

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.

(Forts.)

på raffineringen och dels förmå det att betala bättre utan att bestämma detta garanterade minimipris av 31 öre, då förstår jag icke, hur man skulle kunnat ordna den här saken, då hade det säkerligen inte gått ihop.

När man så patetiskt talar om konsumenten och hur mycket han får offra och hur han sitter i klämman på alla sätt, så är det ändå märkvärdigt, såsom också framhållits här förut ifrån denna talarstol, att den danska regeringen för en vecka sedan kunnat framlägga ett förslag, som ovillkorligen tager ut ett öre mera per kilogram socker från konsumenterna än vad man gör här hos oss. Under vissa förhållanden kan ju sockerpriset i Danmark höjas ända upp till 36 öre utan vidare. Det är, som herr statsrådet framhöll, märkvärdigt om det skulle kunna vara så stor skillnad på den sociala luften i Stockholm och Köpenhamn. Jag förstår inte det, utan det måste vara något annat märkvärdigt, som ligger inunder här. Äro Danmarks socialister kanske litet mera praktiskt folk än de svenska? Jag tyckte, att herr Sköld var rätt förnuftig med sin motion, men hans anförande här i kammaren, särskilt sista delen av detsamma, det var sådant att jag inte förstod vart hans förnuft tog vägen. Nå, han kom ju på avslagslinjen han likväl som de andra, men under sådana förhållanden lär väl ingenting alls bli gjort. Vad mig själv beträffar vill jag icke under några omständigheter ställa mig på avslagslinjen, och det kan hända, att jag, när vi om en timme eller två skola rösta, blir försatt i samma tvångsläge som fjorton dagar i söndags. Det var den gången mångt och mycket som jag inte tyckte om, men jag blev tvungen att rösta för det ändå. Kanske blir jag tvungen att gå med på detta förslag också, men jag får väl tillägga detsamma som en talare här förut gjort, då han sade, att han hoppades, att regeringen icke kommer och försätter oss i många sådana här tvångslägen. Ty det blir verkligen litet tråkigt, om man skall vara tvungen att gång på gång göra på det här sättet, bara därför att man icke vill vara en ren nihilist mot svenskt näringsliv. Det ser ut som om man ville ockra på den inställningen till näringslivet och menar, att under sådana förhållanden kunna vi gå med på vad som helst. Det visar ju oförtydligt behandlingen av detta ärende i bevillningsutskottet.

Jag har för övrigt varit med en gång om någonting liknande i jordbruksutskottet. Där voro fjorton ledamöter av sexton reservanter, och det var endast två, som stodo för utskottets förslag. Det var ju inte alls bra, och nu är det tre, som stå för utskottets förslag. Det är sannerligen inte mycket det heller, och det bör verkligen tvinga oss till eftertanke en liten smula. Sådana här mera diktatoriska lösningar kunna ju åstadkommas för dagen, och det kan ju kallas för en seger om man så vill, men ser man litet djupare på saken, så är det i alla fall bättre, att de, som i praktiken vilja göra någonting, ackommodera sig efter varandra i stället för att det bara skall kommenderas, att så och så skall det vara, ty så vill jag ha det.

Nu finner jag, som jag förut yttrat, att den motion vi förut avlämnat, fyller det provisoriska ändamål, som nu behöver tillgodoses beträffande sockerbetsodlingen. Detta förslag kan icke förorsaka, att sockerbolagen på något sätt gynnas, vare sig odlingen skulle bli större eller mindre, och därför tror jag, att jag på sakliga grunder kan säga mig, att jag icke bör, åtminstone icke i första taget, gå ifrån något som är bättre för att ansluta mig till något som är sämre. Jag ber för den skull, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Hörby m. fl. avgivna reservationen.

Herr Pehrsson i Bramstorp: Herr talman! Av de talare, som här i dag haft ordet i denna fråga, har man i huvudsak kunnat finna, att de varit välvilligt inställda i fråga om att något skulle göras för att ordna sockerfrågan för innevarande år. Härvidlag måste jag dock undantaga den kvartett, som består av

herrar Wijkander, Forssell, Herou och Engberg. Vad herr Forssell beträffar, *Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.* så tycks han nyligen ha kommit till den åsiktsriktning, som han nu givit uttryck åt, åtminstone har man icke tidigare kunnat förmärka en dylik uppfattning från hans sida, men vad de andra herrarna angår så är det ju bara ett nytt uttryck för deras bestämda ståndpunkt att man skall föra en negativ näringspolitik. Herr Engberg tycktes hava funnit många burkar, men då de flesta innehöllo sådan patentmedicin, som han inte trodde på, var han egentligen inte belåten med någon annan än den i vilken han funnit herr Forssell.

Herr Engberg nämnde inte om sin egen lilla burk, från vilken han försökte utsprida frön till splittring bland dem, som hotade att genom beslut grusa hans ideal. Jag undrade för min del, om det verkligen kunde vara den trogne pacifisten herr Engberg, som på detta sätt sökte utså split mellan medlemmarna av olika partier för att därmed vinna slaget.

Vad man nu huvudsakligen uppehållit sig vid har varit den andel i betpriset, som sockerbolagen skulle betala. Låt oss, när det gäller att bedöma den frågan, gå tillbaka några år i tiden! Om vi 1923 eller 1924 haft ett sockerpris av 31 öre, som det nu är fråga om, så skulle betpriset med den andel i sockerpriset, som betodlarna den tiden erbjöds, stannat vid 1 krona 40 öre å 1 krona 50 öre per 100 kg betor. För att fortast möjligt slippa ifrån de nu årligen återkommande debatterna i riksdagen är betodlarnas strävan, kanske i högre grad än någon annan som här yttrat sig, att få ut största möjliga andel av sockerpriset, och hava vi härvidlag de sista tio åren kommit ett gott stycke.

Då det gällt för betodlarföreningens styrelse att fatta ståndpunkt till denna sak, så har denna redan på ett tidigt stadium av förhandlingarna framhållit, att om man med statsmakternas hjälp ville åstadkomma en så stor odling som möjligt, något som ur landets synpunkt givetvis vore önskvärt, vore det erforderligt att få ett lägsta betpris av 2 kronor 45 öre för 16 % sockerhalt. Med den odling, som då skulle kunna ske, borde man enligt styrelsens förmenande kunna tillgodose största delen av landets sockerbehov. Emellertid begärde man icke från statsmakterna någon moralisk utfästelse från betodlarföreningens styrelse, att vi skulle åstadkomma den största möjliga odling. Det är klart, att i det ekonomiska läge, som icke minst det skånska jordbruket befinner sig, ett läge, som återverkar på den stora grupp av arbetare, som är beroende av jordbruket för sin försörjning, vågade icke styrelsen taga på sitt ansvar att tillråda inställande av betodlingen, trots priset enligt styrelsens uppfattning är för lågt. När man nu i en reservation, som undertecknats av bl. a. herr Jönsson i Boa, säger, att överenskommelsen träffats mellan staten, betodlarna och sockerbolagen, så är detta icke riktigt så till vida som betodlarna icke haft att skaffa varken med principerna eller med utformandet av de bestämmelser av olika slag, som uppgörelsen föranlett. Den uppgörelse, som träffats med betodlarna, vilar på den ståndpunkt styrelsen intagit till det medlingsförslag, som blev framlagt i prisfrågan och övriga bestämmelser mellan bolaget och odlarna.

Såsom herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framhållit i debatten, har det en gång tidigare varit underhandlingar om sockerbetspriset, vilka underhandlingar ledde till ett nedläggande av sockerbetsodlingen. Herr statsrådet refererade i huvudsak huru de förhandlingarna på sin tid hade förloppet och nämnde även hur stor andel i sockerpriset, som man vid den tiden ansåg utgöra gränsen för vad sockerbolagen kunde sträcka sig till. Kommissionen föreslog den gången ett betpris av 2 kronor 75 öre. Detta avslogs av betodlarna, och betodlingen blev praktiskt taget ingen alls eller åtminstone mycket obetydlig, om man bortser från de egendomar, som tillhörde sockerbolagen eller på annat sätt voro intresserade i sockernäringen. Men, mina herrar, det var icke på grund av betpriset, 2 kronor 75 öre, som betodlarföreningen den gången

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

beslöt inställa betodlingen, utan det var därför, att föreningen menade, att bolaget kunde betala en större andel av det gällande sockerpriset. Vi hade den gången begärt sju gånger sockerpriset, men gingo ned till 6·5. Längre ville vi emellertid icke gå. Efter 1926 års nedlagda odling träffades en uppgörelse baserad på multipeln 6·5. Denna uppgörelse hade dock den nackdelen, att den gällde för fem år framåt, och man angav i kontraktet ett lägsta pris, som man den gången tänkte sig ligga vid 37 öre per kg socker. Vid ett pris, som gick under det nu angivna, skulle det emellertid icke vara fördelaktigt för någondera parten att sockerbetsodlingen fortsattes. Vi kommo emellertid tyvärr till ett prisläge på världsmarknaden, som drog ned priset väsentligt under det angivna, och detta blev anledningen till att denna fråga fått behandlas vid tre föregående riksdagar.

Jag skulle i detta sammanhang vilja rätta en uppgift, som herr statsrådet lämnade på förmiddagen, då han nämnde, att betodlarföreningens styrelse till den av båda parterna utsedde opartiske ordföranden lämnat det meddelandet, att därest sockerbolagen icke ville gå med på en multipel av 7·5, så vore betodlarna beredda att gå in för en linje, baserad på multipeln 6·5, men med tillägg av 25 öre per 100 kilogram betor, ett tillägg, som skulle gälla vid alla prislägen på socker. I slutet av den skrivelse, som herr statsrådet syftar på, meddelade jag, som undertecknat skrivelsen, att styrelsen vid ett effektivt sockerpris av något över 33 öre trodde att det skulle kunna åstadkommas en tillräcklig odling. Men med detta effektiva pris menade vi givetvis icke ett pris, från vilket grosshandelsrabatten sedan skulle avdragas, utan med det effektiva priset menade vi priset sedan grosshandelsrabatten frändragits. Grossistrabatten förmenade betodlarna vara bolagets egen sak. Herr statsrådet har alltså dragit en felaktig slutsats, då han talar om 2 kronor 31 öre, ty det pris, som betodlarna själva kommo till och begärde, det låg vid 2 kronor 45 öre per 100 kilogram.

I den av herr Nilsson i Kristianstad m. fl. avgivna reservationen har man gjort gällande — den saken som för övrigt flera talare här varit inne på — att det föreliggande förslaget innebär vissa risker, såtillvida att sockerbolagen skulle ha ett stort intresse av att sockerbetodlingen överhuvud bleve så liten som möjligt för att på det sättet kunna göra en större vinst genom import av mera råsocker. I denna reservation, där man likväl slutar med att tillstyrka förslaget, heter det nämligen: »Utöver de olägenheter, som i allmänhet följa med halvstatliga monopol, lider det föreliggande förslaget av den bristen, att vid ett lågt sockerpris å världsmarknaden bolagen ha ekonomiskt intresse av att få en så liten inhemsk sockerbetsodling som möjligt.» Ja, om man ser frågan rent teoretiskt, förefaller denna uppfattning förklarlig, men det torde stå klart för dem, som tränga in i frågan, att samtidigt som förtjänsten på importerat socker ökas blir kostnaden för sockerbolagen högre per 100 kg räknat att avverka ett mindre kvantum betor under kampanjen, vartill kommer att bolagen inte torde kunna avvisa odlare.

Man har dessutom framhållit som orättvist att finansiera denna odling med att pålägga konsumenterna den oskäligen beskattning, som det här är tal om. Man glömmar, då man talar om den, av vad anledning sockerpriset blivit oskäligt lågt. Man talar icke om vilka åtgärder en del andra länder vidtagit för att giva möjlighet att exportera socker till väsentligt lägre pris än som betingas av produktionskostnaderna. Av denna anledning ha de svenska konsumenterna erhållit ett mycket billigt socker. Detta förhållande kan naturligtvis upphöra så småningom, få vi hoppas. I Tjeckoslovakien ha de först höga tullar, och vissa år, då sockerindustrien gått dåligt, ha de haft direkt subvention i form av dels kontant understöd och dels billigare stenkol än som betingas av marknadsläget. Vad man här velat vinna med stödet åt sockerbetodlingen är, att denna får

största möjliga omfattning för att minska import av socker och bereda arbete åt största möjliga antal. Vad menar man från herr Engbergs håll? Herr Engberg har sagt, att vi måtte vara särskilt funtade, så att det brister något i vårt förstånd, eftersom vi vilja ha understöd till denna näringsgren. Det är enligt min mening icke någon nytta med att man sätter spärr mot att taga in främmande arbetare, därest man samtidigt avskär möjlighet till arbete inom egna landet. Samtidigt, som man låtsar sig vilja skydda arbetarna, bör man även skydda dem mot att arbetare, som leva på en väsentligt lägre standard, få utföra arbete och producera varor, varmed man tillgodoser det svenska folkhushållet.

Då man gått in för att åstadkomma förbättringar genom att taga bort detaljhandlarnas vinster, vill jag nämna, att redan på ett tidigt stadium av förhandlingarna har den frågan dryftats. Vi ha varit av den uppfattningen, att om man kan åstadkomma något på den vägan, kan man klara saken utan att höja priserna för konsumenterna. Den sista utredningen gav vid handen, att inom vissa städer ha detaljhandlandena en avans av 11 öre per kilo socker, vilket gör 1:43 kr. per 100 kilo betor. Då ställa sockerbetodlarna liksom arbetarna på betfälten till sig själva den frågan: Är det riktigt att ha denna proportion mellan den ena och den andra gruppen? Men då man säger, att när riksdagen dekreterat ett beslut, skall sockerbolaget åstadkomma, att detta genomföres, så vill jag bestämt ifrågasätta, om det finnes någon möjlighet för sockerbolaget att åstadkomma något. Från det håll, där man framfört den tanken, vill man göra gällande, att det finnes möjlighet för sockerbolaget att utföra operationen att tvinga minuthandlarkåren att sänka handelsvinsten. Även om den linjen bifalles och sockerbolaget skall vidtaga den operationen på order av statsmakterna, vågar jag påstå, att då sockerimporten en gång blir fri, kan det bli obehagligt icke bara för sockerbolaget utan även för sockerbetodlarna, ty den rätt starka detaljhandlarkåren kan då komma att mot sockerproduktionen utöva repressalier genom att inköpa importerat socker i stället för att inköpa svenskt socker. Den faran skall icke förbises. Vi ha icke anledning att sätta dessa båda parter i harnesk mot varandra för att få rättelse till stånd, utan det må statsmakterna åstadkomma på annat sätt.

Beträffande sockerbolagets förmåga att betala, är det klart, att jag icke kan yttra mig om den. Vi ha känt oss för och resonerat om förhållandena och sökt tränga fram till samförstånd under de sista åren, något som lett till att bolagets uppostringar blivit större än från början. Enligt min mening — jag skall icke tala om snön, som föll i fjol — var det fel att man år 1918 värderade upp Svenska sockerbolagets tillgångar till 135 miljoner kronor och att staten godkände detta värde efter vilket rätten till vinstutdelning begränsades. Om statsmakterna i stället godkänt ett värde av 80 miljoner kronor och samtidigt under krigsåren medgivit en något högre utdelning i procent hade aktiekapitalet efter nu av bolaget vidtagen finansoperation varit väsentligt lägre och inte påkallat de enligt min mening för höga årliga avskrivningarna.

En sak, som från betodlarnas synpunkt icke är väl sedd, är den högre kvalitet, som det svenska sockret har, jämfört med andra länders socker. Den högre kvaliteten kommer icke av intet. Den innebär, att kostnaden för raffineringen är 2 å 3 öre högre per kilo socker och någon måste släppa till skillnaden, som motsvarar cirka 35 öre pr 100 kg sockerbetor. Konsumenterna, som blivit bortskämda, vilja icke släppa sina anspråk på kvaliteten. För några år sedan fanns icke något land, som hade möjlighet att konkurrera i kvalitetsavseende. Men om jag icke är fel underrättad, har Tjeckoslovakien nu åstadkommit en kvalitet, som står i full paritet med det svenska bästa sockret, och följaktligen har den svenska sockerproduktionen en konkurrent att räkna med. Att den tjeckoslovakiska sockerindustrien har möjlighet att åstadkomma denna kvalitet och sälja till lägre priser beror på de omständigheter, som jag förut berört, att Tjeckoslo-

Ang. åtgärder till sockerbetodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

vakien har ett abnormt högt skydd för det socker som konsumeras inom landet. Vid sådant förhållande synes det mig från statsmakternas sida böra anordnas ett effektivt skydd för sockerbetodlingen, därest det ur statens synpunkt överhuvud taget är värt, att det åstadkommes en sockerbetodling.

Jag har velat framföra dessa synpunkter och särskilt beträffande detaljhandlarna. Jag tror, att kooperativa förbundet, som har en sådan stor omsättning, här har en stor uppgift att fylla. Har det kanske icke vågat att sätta sig i konkurrens med de privata handlandena för att åstadkomma rättelse, eller kanske kooperativa förbundet tycker, att det varit bra att få denna inkomstkälla såsom motvikt mot andra grenar, som gå med mindre vinst? Det vet jag inte, men det vet jag, att på vissa ställen har minuthandlarkåren fortfarande 7—8 öres vinst per kilo socker, vilken siffra multiplicerad med 13 06 utgör priset per 100 kilo betor.

Herr Sköld yttrade, att om något skall göras från statsmakternas sida, bör det sägas ifrån, att de avtal, som gälla för arbetarna, skola från betodlarnas sida respekteras. Jag har den uppfattningen, att om avtal träffas mellan betodlarna och arbetarna, bliva de respekterade även av andra arbetsgivare än de större. Det är nog så, att de minsta arbetsgivarna i flera fall betala mera än som gäller enligt avtalet. Herr Sköld tog exempel från föregående år, men om herr Sköld på sitt lilla eller medelstora jordbruk — herr Sköld är ju lycklig nog att ha sitt jordbruk utarrenderat och slipper därför att känna, hur det går, men om han drivit det och fått de priser, som sockerbetorna betalades med år 1931, så tror jag, att herr Sköld skulle ha ansett, att det pris av 125 kronor per tunnland, som framfördes av hans egen tidningspress, icke var lämpligt. Jag förde underhandlingarna för den lokala betodlarföreningen, jag tillhör, varvid man enades om 110 kronor per tunnland. Sedan arbetarna upplysts om läget och betpriset, resignerade de. De äro icke mera bakom flötet än att de förstå, att om det skall åstadkommas ordentlig betalning, måste betodlarna få pengar, så att de kunna betala arbetslöner. Om vi finge ett betpris sådant som gällde 1930, skulle ingen av dem, som använda lejd arbetskraft, draga sig för att betala det till sina arbetare, som betalades 1930, och om vilket herr Sköld erkände, att betalningen utgått i enlighet med vad riksdagen uttalat. Då herr Sköld som villkor för stöd åt sockerbetodlingen anser, att om något avtal icke kommer till stånd, skola ackordslönerna betalas efter samma grund, som gällde före 1929, så vill jag därtill svara: Herr Sköld, som har med landets finanser att göra och därför torde ha stor insikt i ekonomiska ting, kan nog förstå, att man kan överdriva även på det hållet. Jag är övertygad om att ingen vill hellre än betodlarna betala det folk, som utför det styva arbetet på betfälten, med så stor ersättning som möjligt. Det är icke så märkvärdigt, att det var missmod bland lederna 1931 för det relativt dåliga priset och på grund av de vidriga väderleksförhållandena eller att det var missmod hos dem, som icke fingo mera än 8—10 000 kilo per tunnland. Det kan icke någon förtänka dem, att de under sådana förhållanden icke kunde betala de gamla ackordslönerna utan ville reducera dem. Hur länge tro sig herrarna från det hållet kunna predika för arbetarna att dessa skola få god lön för arbetet, om näringslivet skall fritt tävla med väsentligt billigare eller bättre gynnade produktionsländer.

Jag har, herr talman, med det sagda endast velat framföra några synpunkter på föreliggande spörsmål.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Den diskussion, som förts, har uppkallat mig att besvara några frågor. Exempelvis: är förslaget om skyddsåtgärder enligt propositionen till *art* och *verkan* sammanfallande med motionerna om höjda tullsats? Det har sagts, att det ena är ungefär detsamma som det andra. Genom att regeringen upptar den importreglering,

som förslaget innebär, är man inne på precis samma principer, som om man skulle ha infört en höjd tullsats, menar man. Det är dessutom så, anser man vidare, att det förslag, som här föreligger, i åtskilliga avseenden företer brister och svårigheter i förhållande till vad en ökad tullsats skulle ha medfört.

Jag tillåter mig att i det avseendet hysa en annan mening. Och jag ber då först att få fråga bondeförbundet, om ett bifall till dess reservation skulle under förutsättning av stort prisfall, låt mig säga till 24 öre, — då ju därmed tillika det preliminärt uppgjorda avtalet med bolaget bortfaller — innebära behövligen garanti för att man under sådana förhållanden skulle komma upp till det i propositionen ifrågasatta betpriset av 2 kronor 30 öre? Kan man verkligen räkna, vid ett dylikt prisfall — och man vet icke, hur konjunkturerna utveckla sig — med att, om jag använder mig av bondeförbundets tullsats såsom hjälpmedel, kunna åstadkomma ett tillstånd, där det betpris, som nu bolaget garanterat, skulle uppnås av betodlarna utan ytterligare tillägg av direkt statsanslag? Jag vågar göra gällande, att om man närmare ser på frågan, hur det skulle ställa sig under angivna eller ett än längre gående prisfall, innebär icke det yrkandet samma garanti som det föreliggande regeringsförslaget. Och när reservanternas i sin kläm hemställa, att för socker, hänförligt till tulltaxenummer 119 och 120 i den vid tulltaxeförordningen fogade tulltaxan, skall från viss dag tullen utgå med respektive 10 och 13 kronor för 100 kilogram samt att Kungl. Maj:t skulle befullmäktigas att utfärda de närmare bestämmelser, som kunna finnas erforderliga för uppnående av i motionerna I: 240 och II: 347 avsedda prisförbättringar m. m. för sockerbeter, så förstår jag icke vad författarna mena. Jag hemställer, att jag i fortsättningen av diskussionen får höra, vilka Kungl. Maj:ts bestämmelser som här skulle införas den trygghet i fråga om betpriset man förklarar sig åsyfta.

Jag vill vidare söka dra ut konsekvenserna av ett bifall till denna reservation även i ett annat avseende. Om det kommer att bli en stark internationell prisökning på råsocker, vad inträffar då, om jag följer reservanternas väg? Såvitt jag förstår, följer därav, att då blir tullsatsen särskilt effektiv, såsom tullsatsen i allmänhet bli, när en vara av andra orsaker fördyras. När det blir knappt om en tullbelagd vara, när priset stiger, inträda i regel tullsatserna med särskild effekt och skapa en rent av kumulerad stegring i fråga om prisbeloppet. Reservationen ifråga skulle alltså innebära, att om det blir stark allmän prisökning, komma vi till ett pris för konsumenterna, som ur betodlingens synpunkt vore fullkomligt obehövt, men som man med ett sådant förslag icke skulle kunna undgå.

Jag vågar således göra gällande, att såvitt syftet är att å ena sidan täcka det betpris, som beräknas, mot ett eventuellt stort prisfall och å andra sidan att ej onödigtvis fördyra sockret vid ett eventuellt högre prisläge, har den åtgärd, som regeringen föreslår, på ett annat sätt en både mer betryggande och stabiliserande innebörd än den av bondeförbundet ifrågasatta tullsatsen kan tänkas äga. Det är också ur denna synpunkt, som vi, såväl när det gäller spannmålsreglering, trodde, som när det gäller detta fall, tro, att regeringens metod har fördelar framför dem man här från andra håll förordar såsom lämpliga.

Nu frågar man: Hur har regeringen kunnat lämna sin tidigare första linje, subventionslinjen? Svaret blir: vi ha ej lämnat den därför, att vi anse, att den linjen icke i normala lägen har företräde, eller därför att den i olika avseenden är förkastlig. Vi ha alltså icke frånträtt den uppfattning vi haft tidigare om den linjens möjlighet att hjälpa. Vi ha frånträtt densamma helt enkelt därför, att vi kommit in i en sådan ekonomisk situation, att den vägen med hänsyn till statens möjlighet att bereda sig inkomster måste anses stängd. Vi ha tvungits därtill på samma sätt, som då en person saknar möjlighet att realisera

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande. något, som han alltjämt anser riktigt och rimligt, men som han med hänsyn till sina ekonomiska möjligheter icke kan fullfölja.

Nu har här talats så mycket om monopol och om den allmänna motviljan mot monopol. Jag får säga, när jag hör denna betänksamhet från herr Olssons i Kullenbergstorp sida men minnes, hur starkt intresserad han exempelvis vintern 1930 själv var för ett monopol, som han erkände skulle ifråga om såväl omfattningen som tillämpningen blir oändligt mycket svårare, då har jag svårt att förstå, att han just nu skall anse monopotankens tillämpande på ett mera begränsat område vara så förkastligt. Det var samma resonemang, som fördes tidigare, när vi upptogo förhandlingar med, icke ett direkt monopol men en institution, som realiter intog en mycket stark ställning av enahanda art, nämligen kvarntrusten. Hur fick man icke då läsa och höra, inom och utom kammaren, att när regeringen gav sig i kast med en så skickligt ledd och av så affärsmissigt tränade och framstående män företrädd organisation som kvarntrusten, då skulle såväl staten som konsumenterna komma att förlora alldeles ohyggligt på det försöket. Jag minnes ännu stora rubriker, där man sade, att vi uppgivit de svenska konsument- och producentintressena till profit för kvarntrusten. Hur förhåller det sig med den trusten i dag med dess inflytande och maktställning på spannmålsodlingens område och det sätt, varpå den skulle ur olika synpunkter inverka ofördelaktigt på både konsumenternas och producenternas intressen? Den existerar icke längre, denna trust. Den är upplöst. Det har inträtt ett tillstånd, där de olika kvarnföretagen med stor intensitet konkurrera med varandra, i första hand till gagn för konsumenterna beträffande såväl mjölets kvalitet som pris. Jag tror därför, att man om trusten och monopol kan säga, att även de äro institutioner, som kunna anställas på ett för det hela gynnsamt sätt i det allmännas tjänst, därest det allmänna vid förhandlingarna ej influeras av med monolets eller trustens strävanden sammanfallande intressen, utan låter sig dirigeras först och främst av syftet att på den vägen åstadkomma det för det allmänna bästa möjliga resultat. Och jag tror, att man kan säga, att det gäller jämväl i nu föreliggande fall.

Här har kalkylerats, i vilken mån uppgörelsen skulle bli särskilt fördelaktig för bolagen. Såvitt jag förstår, blir det i allt väsentligt beroende av, vilka priser, som under avtalstiden komma att bli gällande. Kommer det att bli en konjunktur, under vilken de utländska priserna ungefär betinga det i avtalet angivna minimipriset 31 öre, så tror jag, att bolagen få en mycket smal vinstmarginal. Är det däremot så, att det blir helt andra priser, vare sig i ena eller andra riktningen, vidga sig bolagens möjligheter till förtjänst. Men när bolagen åtogo sig ett fixt pris, alltså skyldighet att under ett år ge åt betodlarna ett visst angivet minimipris, är det uppenbart, att man i den uppgörelsen också måste tillåta dem att erhålla någon vinstchans. Det förutsattes väl vid varje avtal, att det skall vara i någon mån fördelaktigt för båda parterna. Jag vågar tro att uppgörelsen är väl avvägd och bestyrkes i min tro därav, att de män, som tidigare vidtagit utredning rörande bolagets ställning och verksamhet — den s. k. monopolutredningen — och som därom avgivit berättelse, förklarar sig anse, att de uppnådda avtalsvillkoren med bolagen måste ur det allmännas synpunkt anses fördelaktiga och innebära för bolagen mycket längre gående utfästelser, än man tidigare lyckats åstadkomma. Man har sålunda från det hållet tillrätt avtal i överensstämmelse med det nu framlagda förslaget.

Medan jag är inne på det nu behandlade området, måste jag säga, att det var med viss förvåning, ja, med verklig förvåning, jag hörde herr Olsson i Kullenbergstorp säga, att propositionen måste uppenbarligen vara framlagd i första hand för att tillgodose industriens intresse och först i andra hand med hänsyn till jordbrukets intresse, och att resultatet av avtalet skulle bli, att bolagen

komme att sakna något egentligt intresse för, att det skulle komma en mer omfattande betodling till stånd. Avtalen med bolagen innebära, att bolagen förbinda sig att utfärda allmän inbjudning till teckning på i kontraktet angivna villkor. Kontrakten innebära också, att den teckning, som ifrågakommer, ha bolagen att bekräfta och att taga emot alla de mängder betor, som bli odlade av och levererade från tecknarna. Men dessutom ligger det så till, att bolagen måste säga sig, att deras möjlighet att i fortsättningen erhålla något avtal, sålunda att bibehålla sin ställning, blir beroende av, om de verkligen tillgodose vad som är huvudsyftet, nämligen upprätthållandet av en betodling i den omfattning, som våra jordbruksförhållanden medge, och som ur landets synpunkt kan anses skäligen och lämplig. Om bolagen uppge den synpunkten, tappa de varje möjlighet att skaffa sig annan ställning än den, som innehavet av fabriker med egna odlingsmöjligheter och inventarier kan bereda. Jag vågar säga, att invändningen om bolagens fördelaktiga ställning kan göras partitaktiskt, men objektivt sett och som ett uttryck för sakligt bedömande av innebörden av den träffade uppgörelsen kan jag ej tillerkänna anmärkningen befo-genhet.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Herr Engberg lär här på förmiddagen ha uppläst åtskilligt av vad den i dag frånvarande finansministern sagt vid tidigare behandling av denna fråga och därav dragit den slutsatsen, att vad som då sades av min kollega var fullkomligt oförenligt med regeringens ståndpunkt i nuvarande läge. Det lär ha varit någon sådan slutsats han gjorde. Men redan av vad jag förut i kritiskt avseende anfört om en åtgärd med användande av tullar och vad jag vidare sagt med hänsyn till möjligheten att använda subventionsvägen framgår, att regeringen nu befann sig i det läget, att den måste antingen söka åstadkomma en uppgörelse med bolag och betodlare av den karaktär, som här föreligger, eller lämna odlingen åt sitt öde. Det var det dagsläge, som denna gång förelåg. Och det är från det lägets synpunkt ett bedömande nu måste ske. Om jag på liknande sätt som herr Engberg rycker löst ur sitt sammanhang ett tidigare ståndpunktstagande på dessa områden, och därpå särskilt skärskådar det ur konsumentintressets synpunkt, kan jag komma till ett jämväl för herr Engberg och hans meningsfränder ganska egendomligt resultat. Här ett exempel.

Vid uppgörandet av budgetförslaget för budgetåret 1926—1927, således vid 1926 års riksdag, hade vi här i landet ett levnadskostnadsindex av 174. Enligt finansministerns uttalande rörande vad som var hans mening om fortsättningen ansåg han, att man skulle kunna räkna med prisnivåns bibehållande vid den då föreliggande ungefärliga höjden. Vid det tillfället kunde man kalkylera med, eller man hade, rättare sagt, redan konstaterat, att det senast flydda året gett i budgetsregleringsavseende ett överskott. Man visste vidare, att inkomster och utgifter för det löpande året, beräknade efter det tidigare uppgjorda statsregleringsförslaget, också gävo anledning att motse ett överskott. Sockerpriset var då, om jag inräknar den år 1926 däri ingående skatten, 54 öre. I inkomstkattavseende hade vid det tillfället framlagts ett förslag av den dåvarande regeringen, att man skulle sänka grundbeloppet för inkomst- och förmögenhetsskatten med 10 enheter från 170 till 160. Men samtidigt resonerade man så, att de skattelättnader, som medgävos, skulle fördelas på den indirekta lika väl som på den direkta skatten, och därför föreslog man en viss lättnad på sockerskatten, som sänktes från 14 öre till 10 öre. I detta läge, som jag nu angivit, fann sig den dåvarande socialdemokratiska regeringen böra vid ett pris av 54 öre på socker låta den återstående sockerskatten på 10 öre kvarstå, samtidigt som den föreslog en lättnad på inkomst- och förmögenhetsskatten på 10 enheter. Ett sådant förfarande betecknades icke vid det tillfället som hänsynslöshet eller likgiltighet mot konsumentintresset, utan man ansåg då, att det

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

vid fördelningen mellan å ena sidan bärarna av den direkta och å andra sidan den indirekta skatten var ett skäligt förfarande. Nu befinna vi oss i det läget, att vi varit tvingade att — i stället för att man 1926 jämsides med en sänkning av den direkta skatten även borttog B-skatten — föreslå en extra inkomst- och förmögenhetsskatt, som skall utgå på de större inkomsterna. Om man jämför konsumentintresset i fråga om sockret med hänsyn till statens ekonomiska ställning och finansiella möjligheter vid det ena och vid det andra tillfället, vågar jag säga, att det förslag, som föreligger här om ett lägsta pris av 31 öre på sockret, i minst lika hög grad tillgodoser konsumentsynpunkten, som man vid upprättandet av statsregleringen 1930 gjorde. Vid det tillfället sade herr Engberg, när en och annan knorrade, att man kunde vara lugn, ty det satt en socialdemokratisk regering, som hade till önskemål att bevaka konsumenternas intressen. Jag klandrade ej det förslag, som då förelåg, och gör det ej ens i detta ögonblick. Jag säger endast, att om man vill söka bedöma, vilka motiv och synpunkter, som anlagts vid det ena och det andra tillfället, får man ej rycka ut det tillfället ur sitt sammanhang utan se, hur man förfarit i motsvarande avseende tidigare på detta område. Jag vågar göra gällande, att om man i detta ögonblick — något, som det förefaller, att man ej behöver tveka om — vill försöka bibehålla i största möjliga utsträckning en inhemsk sockerbetsodling, därför att den bereder i större utsträckning än något annat på jordbrukets område ökade arbetsmöjligheter, om man vill i handelspolitiskt avseende söka att ej åstadkomma import av varor, som alldeles särskilt skulle komma att belasta handelsbalansen, och om man slutligen strävar, att, när man vidtar statliga stödåtgärder, de ej skola i större utsträckning än som är nödvändigt falla på konsumenternas axlar, har den åtgärd, som här föreslås, en stabiliserande och betryggande verkan. Men den är samtidigt i detta avseende måttfull och söker förfara så, att man ej går längre än man är tvungen till. Jag vågar säga, att i olika avseenden fyller det föreliggande regeringsförslaget de krav, som man rimligen kan ställa på en sådan anordning. Jag vågar säga, att ingen av de åtgärder, som föreslagits tidigare, synes på det sättet med hänsyn till nuvarande behov fylla de önskemål, som det svenska samhället ställer på statsåtgärder i detta ögonblick.

Herr Björck i Kristianstad hade ett yttrande med ett par mot regeringen riktade erinringar. Jag har ej större anledning att i denna fråga polemisera mot honom. Jag vill hänvisa honom till vad jag inledningsvis sagt om tullarna, då han tyckte sig kunna raljera: Välkomna till oss! Ni äro på väg. Och vi önska god fortsättning. Om jag frånser denna hälsning, som jag finner — och det tror jag, att även han vid närmare eftertanke gör — åtskilligt misslyckad, anförde han, att den utväg, som valts av regeringen, är olämplig, bl. a. därför att den mötts av hot om repressalier från Tjeckoslovakien. Nog vet herr Björck lika väl som jag, att dylika protester och förklaringar, att man skall möta åtgärder med liknande sådana, förekomma både när det gäller importreglering och förhöjda tullar, i ungefär lika stor utsträckning. I båda fallen komma de träffade att fråga sig: Vad har jag för möjlighet att svara på detta? Kan man göra en motstöt gör man den vare sig det gäller den ena eller den andra vägen. Vad Tjeckoslovakien beträffar ligger det så till, att det enligt min mening ej har anledning att vara missnöjt, än mindre att hota eller sätta hotet i verket med anledning av det förslag som nu föreligger.

Herr Svedman hade ett underligt uttalande. Han sade: Här se vi, vilka svårigheter det parlamentariska systemet har att kämpa med, när det gäller att komma till rätta med sina ekonomiska problem. Jag vet ej, vad som egentligen låg bakom det uttalandet. Ty hur skulle det vara här i landet om vi hade en diktator som skulle lösa våra försörjningsfrågor? Skulle denne i

fråga om det problem, det här gäller, ha större möjlighet, ha genare vägar att gå, ha andra hjälpmedel att gagna samhället än det parlamentariska systemet äger? Naturligtvis kan i sistnämnda fall själva apparaten vara något vidlyftig. Men jag tror, att det parlamentariska systemet även i sådana ekonomiska ofärdstider som de nuvarande leder oss till rätta riktigare och lättare och i längden hållbarare, än andra samhällssystem skulle göra det.

Någon har pekat på det egendomliga i att det kan vara möjligt, att ett förslag, som bakom sig endast har tre av bevillningsutskottets tjugu ledamöter, i alla fall har ganska stora utsikter att gå igenom. Det har, resonerar man, »redan utan rösträkning antagits i första kammaren, och det förefaller, som om det skulle komma — jag hoppas det — att antagas även här». Beror det inte ändå helt enkelt därpå, att både det ena och det andra av de på sidan om detta liggande stora förslagen representera *gruppintressen*? Vid avgörandet av spörsmålet torde dessa gruppintressen var för sig säga: kan jag ej få mitt speciella intresse tillgodosett så, som jag önskar, är den anvisning, som regeringen givit, sådan, att den löser problemet i all den utsträckning, som är möjlig och åstadkommer ett rimligt resultat? Det är detta medvetande, som är förklaringen till, att i nästa ögonblick förslaget torde antagas, även om det på den ena eller andra sidan om sig har mycket starka grupper, som officiellt samordna sina egna synpunkter och intressen med det helas bästa.

Jag vill ej upphålla tiden längre. Med vad jag sagt har jag sökt motivera, varför jag tror, att man från olika synpunkter sett handlar klokt, om man antager det förslag, som bevillningsutskottet förordat.

Under detta yttrande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr **Månsson** i Erlandsro: Herr talman! Med hänsyn till den långa debatt, som har förts, skall jag fatta mig helt kort och endast be att få motivera anledningen till den av mig väckta motionen.

I det ovissa läge, vari sockerfrågan befann sig vid riksdagens början, väcktes från högerpartiets sida motioner om 6 öres tullförhöjning på socker. Detta förslag grundade sig på den omständigheten, att ordföranden i centralföreningens styrelse i tidningarna hade meddelat, att man ansåg, att ett effektivt sockerpris av 33 öre skulle möjliggöra en önskvärd odling. Med hänsyn till den ställning, som man från riksdagens sida både år 1930 och 1931 hade intagit gentemot en höjning av tullsatsen, ville man dock även bereda riksdagen tillfälle att taga under prövning införandet av en sockerskatt på 4 öre. I motiveringen till motionerna uttalade man emellertid den förhoppningen, att de av medlingskommissionen påbörjadé underhandlingarna skulle leda till ett resultat, som kunde av parterna accepteras, och att, om detta skulle kräva statsmakternas stöd, Kungl. Maj:t skulle inkomma till riksdagen med förslag. Som bekant skedde detta också med berömvärd snabbhet. Det förslag, som förelåg i den kungl. propositionen, byggde visserligen på det resultat, vartill medlingskommissionen hade kommit och vilket så gott som accepterats av bägge parterna, men man ansåg icke detta vara tillräckligt för att åstadkomma den nöjaktiga betodlingen, och därför väcktes även en annan motion, där man i huvudsak gick in för ett bifall till den kungl. propositionen men med den ändringen, att lägsta pris, som utgick till betodlarna för 100 kilogram 16-procentiga betor, skulle bli 2 kronor 45 öre.

Herr Olsson i Kullenbergstorp sporde efter anledningen till att högern hade frångått sin motion om tullförhöjning och i utskottet hade gått på en annan linje. Jag skulle vilja svara, att när underhandlingarna bland sockerbetsodlarna

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

hade godkänt förslaget och när bland dessa underhandlare största delen tillhörde herr Olssons i Kullenbergstorp parti, så kan det väl icke anses för ogrundslaga, om vi söka biträda detta förslag.

För att man skall kunna tänka sig att få en odling av sådan utsträckning, att det kan bli till någon lättnad för vår handelsbalans, och att det kan uppfylla det sociala syfte, varom man talat både i propositionen och i motionen, så anser jag för min del det vara nödvändigt att få ett högre pris än 2 kronor 30 öre, och det har även utsagts i motionen. Emellertid kan man naturligtvis icke påstå annat än att det kommer att bli sockerbetsodling även vid ett pris av 2 kronor 30 öre, men odlingen kommer icke att bli så stor, som ifall priset varit högre.

Här har talats om arbetslönerna. Ingen vill väl hellre än betodlarna, att man skall kunna undvika strid på arbetsmarknaden, men nog måste lönerna åtminstone i någon mån röna inflytande av det pris, som betodlarna erhålla för sockerbetorna.

Man må nu hysa vilka betänkligheter som helst emot det föreslagna monopolet, men man ansåg sig icke, som jag framhöll, kunna äventyra det förslag, som föreligger. När vi väckte motionen om en höjning till 2 kronor 45 öre, skedde detta under den förutsättningen, att man i utskottet skulle kunna vidtaga någon förändring i avtalet. Det har ju hänt tidigare i bevillningsutskottet, då nya förslag framkommit, att man uppkallat representanter för sockerfabrikerna till nya underhandlingar utan att man hört regeringen, och man har då brukat framhålla, att detta har skett, därför att det skulle vara till större fördel för odlarna, men i år har bevillningsutskottet tydligen icke haft denna åsikt, utan motionen har avslagits. Under sådana förhållanden är ju en förnyad underhandling utsiktslös, och vägen är stängd för mig att yrka bifall till motionen.

Med hänsyn till det föreliggande avtalet, som våra egna representanter vid underhandlingarna ha godkänt, har jag under dessa förhållanden, herr talman, icke något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag men med den motivering, som föreslagits i herr Nilssons i Kristianstad m. fl. reservation.

Herr Wirsell: Herr talman! Då alla äro ense om att sockret är ett både nyttigt och nödvändigt födoämne, då alla äro ense om att socker kan frambringas ur den svenska jorden och att det råder arbetslöshet o. s. v., och då vidare en tredjedel av den inhemska konsumtionen måste fyllas med import, vad vore då naturligare än att man icke blott sökte bibehålla den areal, som hittills har använts för den svenska sockerbetsodlingen, utan även sökte utöka den, så att vi kunde tillfredsställa hela vårt behov av socker. Det har ju så många gånger blivit påvisat, att per arealenhet kan man icke frambringa ens tillnärmelsevis så mycket födoämnen som genom odling av socker.

Jag har här i min hand en liten skrift från Sveriges kemiska industrikontor. Det är ju troligt, att alla ledamöterna i denna kammare ha fått samma skrift, och jag har för min del funnit den mycket lärorik att taga del av. Man redogör där för denna frågas både fördelar och nackdelar, och det är några punkter, som jag skall tillåta mig ordagrant anföra, då jag tycker, att vad där sägs kan gälla för tillfället. Det skrives där bland annat: »Det är ej för betodlarnas skull utan för landets allmänna intressen, som betodlingen bör understödjas. Om vi alltså räkna med att vårt land för att kunna sysselsätta befolkningen behöver jordbruket med i stort sett nuvarande inriktning, måste staten också söka bereda detta det skydd, som är nödvändigt, vilket också hittills i viss mån skett. Visserligen ha tullarna i en del fall (levande djur, kött, fläsk, smör, ost) endast kunnat utnyttjas i mindre grad men dock haft stor

marknadsskyddande betydelse.» Vad beträffar spannmålstullarna veta ju alla, huru de på sin tid verkade och hur de hjälpte upp det svenska jordbruket, då det liksom nu var nära att gå under. Jag syftar på läget under 1880 och 1890-talen.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Vidare sägs i denna lilla skrift: »I den mån statens skydd åt jordbruket motiveras med nödvändigheten av att skapa eller bibehålla arbetstillfällen för befolkningen, är det uppenbart, att detta skydd i främsta rummet bör lämnas åt den arbetskrävande sockerbetsodlingen, som i detta avseende intager en särställning.»

I den lilla landsända, som jag representerar, anlades för omkring 20 år sedan ett sockerbruk. Det är väl bekant för de flesta här, att emigrationen på sin tid var relativt störst just från det lilla landskapet Öland, och det berodde därpå, att arbetstillfällen saknades på ön. Sedan emellertid sockerbruket blivit anlagt, avtog denna arbetslöshet allt eftersom tiden gick och det skapats arbetstillfällen. Det gick till och med så långt, att icke blott emigrationen upphörde, utan att man måste införskaffa arbetsfolk från andra trakter av riket, exempelvis från stenindustritrakterna i Blekinge och från det karga Småland. Man har alltså rätt att säga, att för vår provins har denna industri verkat i alldeles utomordentligt hög grad befrämjande såväl för jordbruket som för andra förhållanden. Om således en inskränkning eller ett nedläggande av betodlingen skulle ske, så komme det att medföra de mest ödesdigra följder för denna lilla provins. Det nu föreslagna priset är visserligen så lågt tilltaget, att det är mycket att invända emot det, men hellre än att äventyra betodlingen kan ingen göra annat än att gå in för utskottets förslag och taga det pris, som nu erbjudes.

Vad angår herr Forssells motion, så förstår jag visserligen orden i densamma, men jag är icke riktigt på det klara med tankegången. Herr Forssell siktar på det stora bolaget, men han träffar det mellansvenska bolaget och han ger detta nästan ett dråpslag. En minskning av skillnaden mellan råsocker och raffinadtullen, d. v. s. raffinadskyddet, skulle för den mellansvenska sockerindustrien och därmed också för betodlingen i de trakter, där detta bolag har sin verksamhet, få ödesdigra följder.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Larson i Tönnersa: Herr talman! Vid föregående tillfällen, när sockerbetsfrågan behandlats, har jag haft anledning att yttra mig, då Halland, som känt är, även är en sockerbetsodlande provins. Jag förbigår nu att närmare utveckla alla de olika förslag, som här blivit framlagda, utan jag kommer, som jag tidigare har gjort, närmast att beröra denna odling mer från arbetar- än odlarsynpunkt.

Jag måste ju säga, att odlingen i Halland icke har slagit så särdeles bra ut. Det erkännes villigt. Den möjlighet, som femårskontrakten gävo att minska odlingen, har i allmänhet begagnats. Det är emellertid en sak, som i detta sammanhang särskilt bör omnämnas. Halland i stort sett och särskilt södra Halland är mycket intresserat för animalisk produktion, och sockerbetsodlingen har därför icke i stort sett intresserat hallänningarna så mycket. Förhållandet är emellertid nu annorlunda. Den animaliska produktionen är som vi veta för närvarande synnerligen dålig ur ekonomisk synpunkt, och efter vad jag funnit torde hallänningarna, speciellt sydhallänningarna, nu vara mera intresserade för sockerbetsodling än vad de tidigare ha varit. Anledningen till det tidigare mindre intresset för odlingen tillkommer det förhållandet, att man i Halland icke har kunnat uppnå samma skördar som i Skåne, därför att jordarna i stort sett, ej varit i den höga kultur som erfordras, dessutom ha vi haft en del svampsjukdomar m. m., som ha nedsatt skörderesultatet. Nu ha vi emeller-

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.

(Forts.)

tid kommit in mera på sockerbetsodling, och man kan därför förvänta ett starkare intresse för denna odling i Halland.

Vad som för mig är det viktiga i denna fråga är samma sak, som redan framhållits av herr Svedman m. fl., nämligen att man vid behandlingen av denna fråga måste lägga synnerlig vikt på de arbetsmöjligheter, som denna odling medför. Speciellt östra delen av södra Halland består huvudsakligen av småbruk, och det är för dessa småbrukare synnerligen viktigt att få denna arbetsförtjänst. Vidare ha vi en massa egnahemslåntagare, för vilka arbetet vid fabrikena under kampanjen är av stor betydelse för att de skola kunna sitta kvar på sina egna hem. Denna sak måste man som sagt taga med i beräkningen.

Man har nu föreslagit en koncentrerings av fabrikationen, och denna sak har särskilt understrukits av socialdemokraterna. Jag förväntar mig verkligen över att de äro inne på en sådan tankegång, ty en koncentrerings medför givetvis mindre tillgång på arbetstillfällen. En sådan koncentrerings skulle ju i främsta rummet vara till fördel för bolaget, och det är ju ganska anmärkningsvärt, ty annars ha socialdemokraterna ju varit inställda på att bolaget icke lämnat den tribut till sockerbetsodlingen, som det bör göra. Det är emellertid ofrånkomligt, att om man minskar odlingen, minskas också arbetstillgången. Det är ju alldeles uppenbart, och man kan således säga, att socialdemokraterna här gå in för att minska arbetstillfällena.

Jag har här velat begagna tillfället att säga några ord särskilt för dessa småbrukare i Halland. Enligt överenskommelsen skall bolaget icke kunna åläggas att sätta i gång alla råsockerfabriker, och jag medger gärna, att om det blir för litet betor till en råsockerfabrik, kan man icke rimligtvis begära, att den skall sättas i gång, men jag måste ändå hysa den meningen, att om staten träder till för att hjälpa en näring, så skall den icke blott hjälpa de odlare-distrikt, som ha de största förutsättningarna, utan staten bör också tänka på att lämna hjälp åt de distrikt, som icke kunna frambringa så stora skördar. Det är min uppfattning, då det gäller att stödja denna näring. Vi ha därför i den reservation, som avgivits av herr Nilsson i Kristianstad m. fl., betonat, att man icke får bortse från att man om möjligt skall söka hålla i gång så många fabriker som möjligt, givetvis, under förutsättning, att det blir någorlunda tillräcklig odling. Härigenom bereder man som tidigare framhållits verkligen småfolket och arbetarna, icke minst de arbetarefamiljer, som äro anställda vid de större gårdarna, tillfälle att förtjäna något litet extra, och det är särskilt nu eftersträfvansvärt, när vi gå in för en inskränkt animalisk produktion, vilket ju också medför i stort sett minskad foderrotfruktsodling. Kan man hjälpa dessa människor att få behålla arbetet vid sockerbetsodlingen, så gör man dem en stor tjänst.

Jag skall be att få yrka bifall till den av herr Johan Nilsson m. fl. avgivna reservationen. Eftersom jag redan framhållit, att sockerbetsodlingen i Halland icke givit något högre resultat, så skulle jag naturligtvis med stor tillfredsställelse bifalla ett förslag om ett pris av 2 kronor 45 öre per 100 kg — ett pris som jag m. fl. i motioner framfört som önskvärt, men då skånska betodlareföreningens styrelse i samråd med sockerbolagen har godkänt det här i propositionen föreslagna priset kr. 2:30, finns det tydligen ingen utväg att få det högre pris, som vi så väl behövde, utan jag får, som frågan ligger till, som sagt biträda den av herr Johan Nilsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr Hammarlund: Herr talman! Då frågan redan är avgjord i första kammaren, är det naturligtvis meningslöst att resonera mera om denna sak, men på grund av att jag är sockerbetsodlare sedan ett tjugotal år tillbaka, ber jag, herr talman, att få säga några ord i den för min hemtrakt så betydelse-

fulla frågan för att helt kortfattat lägga fram de synpunkter, som vi odlare ha, vilka äro anslutna till Ängelholmsfabriken.

Jag skall icke alls gå in på resonemang om vilken stor betydelse denna odling har i allmänhet. Vi ha ju här i kammaren såväl i dag som förut många gånger dryftat detta spörsmål. Tidningsartiklar ha skrivits och resolutioner ha fattats vid sammanträden, och nu på sistone ha ju till och med de, som förut motarbetat ytterligare statlig hjälp åt denna näring, erkänt, att sådan vore behöflig, och även uttalat, att sockerbetsodlingen numera är mera en arbetarfråga än en jordbrukarfråga. Efter vad som hänt på sistone — jag tänker nu särskilt på vår handelsbalans — kan man ju säga, att sockernäringen numera är en hela folkets och hela landets angelägenhet.

Sedan den nu föreliggande överenskommelsen träffats mellan regeringen och sockerfabrikerna, vilken överenskommelse tillstyrkts av betodlarföreningens styrelse och nu även av bevillningsutskottet, får jag säga, att odlarna hemma i mina trakter icke äro vidare glada över vad som har inträffat. Ja, jag kan med andra ord säga, att det har blivit en mycket stor missräkning, vilket också tog sig uttryck vid betodlarnas lokalförenings i min hemstad sammanträde i går, då alla talare utan undantag uttalade sitt beklagande över, att frågan hade blivit förfuskad. Vi ha ju alltid gått därhemma och trott, att när vi en gång fingo slut på femårskontraktet, skulle vi i varje fall slippa att odla betor under produktionskostnaderna, vilket vi ju ha måst göra under hela denna femårsperiod. Men det ser i verkligheten inte så ut. Produktionskostnaderna ha i år av fackmän beräknats till betydligt högre belopp än de priser, som regeringen har föreslagit. Nu är det ju så här i världen, att om man skall producera en sak, så böra helst produktionskostnaderna täckas och ävenså bör ju en liten vinst uppstå, ty annars tycker man att det hela är meningslöst. Nu förstår jag alltför väl, att i svåra tider får man nöja sig med litet, men vi böra icke heller glömma, med vilka svårigheter sockerbetsodlarna nu ha att brottas. Vi ha ingen annan lönande odling eller förtjänst, som kan jämna ut den förlust, som kan uppstå på sockerbetsodlingen i händelse av en misslyckad skörd, vilket icke är så ovanligt på de styva jordarna nere hos oss. På grund av låga priser på jordbrukets produkter nu och i flera år ha jordbrukarnas ekonomi därnere i allmänhet blivit ansträngd, och lånevägen har i stor utsträckning måst anlitas, så att dessa jordbrukare nu mer än tidigare få ta hänsyn till sina kreditgivare, banker och affärsmän, vilka i mycket stor utsträckning ha beviljat krediter. Följden måste bliva, att de få betänka sig innan de ge sig in på odlingar, som möjligen kunna medföra ganska stora förluster. Men å andra sidan förstår jag alltför väl, att i de svåra tider, vi nu genomleva, böra alla hjälpa till att dra sitt strå till stacken för att hålla det hela i gång, och därför skulle jag också känt mig tillfredsställd med ett pris, vilket någorlunda hade täckt produktionskostnaderna. Vissa arbetargrupper ha trots locktoner från kommunistiskt håll underskrivit överenskommelser med arbetsgivarna om något lägre löner än förut, och därför finge också en del jordbrukare vara nöjda med att lå producera betor till självkostnadspris. Nu sägs det ju förstås, att man skall odla betor endast på den bästa delen av den skånska slätten, och att detta då går för sig även till ett pris av 2-30 per deciton, och att man skall sluta upp med betodlingen inom övriga delar av landet. Men så var det ju inte i krisåren. Alla voro då glada över, att även vi kunde producera socker, och inte hörde man då något tal om, att icke även vi skulle vara med att bidra till försörjningen. Jag ber att få påpeka de många miljoner, som vi sockerbetsodlare då tillförde det svenska folkhushållet. Vi odlare, som nu äro anslutna till Ängelholmsfabriken, ha en mycket stor del i denna nationalekonomiska besparing. Därför kan jag icke annat än uttala ett mycket starkt beklagande av, att sockereringen nu har fått fria händer att laborera med fabrikerna som de vilja, och att

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

den kan lägga ned fabrikationen, när det som bäst passar dem. Herr Jönsson i Boa var ju också i sitt anförande inne på ungefär samma sak. Jag anser nämligen, att så länge sockerindustrien icke kan stå på egna ben, så länge hjälp av det allmänna begäres, borde icke sockerindustrien få lov att göra detta till stort förfång icke bara för odlarna utan i ännu högre grad för de arbetare som ha sin utkomst vid fabriken, affärsmän och andra, vilka äro beroende av att driften hålles uppe vid en viss fabrik. Jag vill därför å de odlares vägnar, som äro anslutna till denna fabrik, uttala en bestämd protest mot detta system, att vi nu skola fösas bort. Även jordbruksministern synes vara av samma mening som jag, nämligen att priset är ytterst lågt, ty han yttrade, att sockerpriset trots sockerhjälpen är ytterst lågt. Är det så, att herr jordbruksministern tycker detta, varför lägger han då inte fram ett förslag, vilket någorlunda hade täckt produktionskostnaderna. Då utskottets förslag icke täcker produktionskostnaderna ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Nilssons i Hörby m. fl. reservation.

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman! Jag skall be att få bekräfta sanningen av vad sockersakkunniga ha skrivit, nämligen att »betodlingen på Gotland liksom på Öland spelar, såvitt vi kunna bedöma, för befolkningen en stor ekonomisk roll, liksom den av befolkningen omfattas med stort intresse. Den är — naturligtvis med betydande undantag — huvudsakligen en de mindre jordbrukarnas odling och beräknade säkra inkomstkälla. På så sätt är betodlingens bevarande på öarna i hög grad ett allmänt intresse.» Men vad jag förvånar mig över är att de sockersakkunniga icke alls nämnt ett ord om arbetarna och egnahemslånetagarna på Gotland. För dessa arbetare och egnahemslånetagare är sockerodlingen av nästan större betydelse än för jordbrukarna, och det är därför som den ekonomiska förlusten i första hand går ut över arbetarna och icke över jordbrukarna, om fabrikationen lägges ned. I uppgårelsen finnes intagen en bestämmelse, att sockerbolaget har rätt att lägga ned vissa fabriker. Om det nu blir någon sockerbetsodling i Sverige, skulle jag be regeringen, att all kraft måtte läggas ned på, att driften på Gotland kommer i gång.

Här har så mycket sagts i sockerbetsfrågan, att den kan anses uttröskad, och jag skall därför endast be att få yrka bifall till herr Nilssons i Hörby m. fl. reservation.

Herr **Engberg**: Herr talman! Ju längre denna debatt fortskrider, dess mer avslöjande synes den mig bli med avseende å den verkliga innebörden av det föreliggande förslaget. Min högt ärade vän herr Axel Pehrsson i Bramstorp menade att jag ville ställa till någon missämja mellan olika grupper här i kammaren. Jag tror, att jag kan returnera denna anklagelse tämligen oförändrad till herr Olsson i Kullenbergstorp, men med adress »för vidare befordran till herr Pehrsson i Bramstorp». Ty här sades med stort eftertryck gång på gång utav herr Olsson i Kullenbergstorp, att det förslag, som lagts på riksdagens bord utav regeringen, syftar icke till att hjälpa jordbrukarna, utan det syftar till att hjälpa industrien. Hans excellens statsministern gjorde en indignerad invändning emot herr Olssons i Kullenbergstorp uppfattning, och jag förstår, att orden från herr Olsson i Kullenbergstorp skorrade illa i regeringens öron. Men å andra sidan borde de ha skorrat ännu värre i herr Pehrssons i Bramstorp öron. Ty såvitt jag förstår, voro de en direkt anklagelse emot honom för att ha ställt sig som hemulsman, för att icke säga som borgensman för ett förslag, som bondeförbundets ledare karakteriserar såsom framlagt för att främja sockerindustriens och icke jordbrukarnas intressen. Kanske min vän

herr Pehrsson i Bramstorp därför förstår, att om det är någon, som försöker ställa till missämja mellan olika personer och grupper i denna kammare i sockerfrågan, så är det närmast herr Olsson i Kullenbergstorp och icke jag.

För övrigt måste jag säga, att herrarna synas mig i hög grad ha roat sig med sporten att slå in öppna dörrar. Här har deklarerats av herr förste vice talmannen, av herr Björök i Kristianstad, av herr Pehrsson i Bramstorp, av herr Jönsson i Fridhill m. fl. och även i viss mån av herr Jönsson i Revinge, att här skulle föreligga planer att lämna den svenska sockerhanteringen skyddslös. Det är ingen av oss, som här uppträtt, som ifrågasatt att ta bort det nuvarande skyddet i det rådande läget. Vad vi sagt, och vad jag ber, att till alla delar få understryka och vidhålla, är, att det skydd, som den svenska sockerhanteringen redan nu åtnjuter, är så rikligt tilltaget, att det är orimligt att man skall ge ytterligare skydd. Den belastar redan folkhushållet med 25½ miljoner i skydd. Industrien tar av tulltioöringen 5 öre, jordbrukarna få 2 öre och staten 3 öre. Vad som med skäl kan sägas, är, att även odlarna, trots sin i förhållande till industrin missgynnade ställning, redan fått så rikliga bidrag, att de verkligen borde tänka efter en smula, om de handla klokt, när de nu ropa på statens mellankomst. Ty betänk, att odlarna ha av den utgående tullen samtliga kostnader för den lejda arbetskraften täckta redan nu och att industrien har hela sitt avlöningskonto täckt av tullinkomsterna. Jag vågar verkligen säga, att när en näring är i det läget, att odlarna ha kostnaderna för den lejda arbetskraften täckta, och industrien har samtliga sina lönekostnader täckta, är det icke rimligt att komma och ropa på ytterligare stöd från statens sida. Det är detta ytterligare stöd, som jag anser vara orimligt att ge, och jag skall be att få fästa uppmärksamheten på vad man egentligen vill från herrarnas sida. Jag sade, att 25½ miljoner är den nuvarande belastningen. Vad vilja herr Lindman och herr Trygger i sin motion, som herr Lithander med något av den tappre tennsoldatens ihärdighet ensam förfäktar i kammaren? Jo, de vilja ha 16 öre i tull. Det betyder en merbelastning, mina herrar, på 13½ miljoner kronor utöver de 25½ miljoner, som vi redan belastat folkhushållet med. Det betyder alltså inalles en merbelastning på i runt tal 39 miljoner kronor. Jag kan göra för herr Lithander det tankeexperimentet att vi köpa in utifrån hela vårt konsumtionsbehov av socker. Jag beräknar det till 225,000 ton raffinerat socker, och jag tar dagens sockerpris, som här signalerats flera gånger, alltså 29 öre och drar ifrån tullen. Det är alltså ett nettopris på 19 öre. Multiplicerar jag detta pris med 225,000 ton, så får jag 43 miljoner kronor. Alltså: Jag köper in hela det svenska konsumtionsbehovet av socker i närvarande stund för 43 miljoner kronor. Herrarna av högern med herr Lindman och herr Trygger i spetsen vilja ha ett tullskydd nästan lika stort som dagens totalpris på vårt sammanlagda årsbehov av socker, uttryckt i raffinad. Vad går bondeförbundets förslag ut på? Jo, om man räknar med en 3-öres tullförhöjning, som man från det hållet satt ifråga, blir det ju en merbelastning utöver den nuvarande på 67 miljoner. Och går jag till den kungl. propositionen, står jag inför det stora frågetecknet, ty här vet man icke, vad merbelastningen kan komma att bli; det beror helt och hållet på hur priskurvan kan utveckla sig. Att den som genomsnitt skulle komma att ligga under 5 miljoner kronor, tror jag knappast på. Där ser man alltså, att högern kräver en merbelastning, som är ungefär 13½ miljoner, bondeförbundet en merbelastning på 67 miljoner och regeringspropositionen, om dagens sockerpris lägges till grund, på någonstans mellan 4 à 5 miljoner kronor.

Här vilja herr jordbruksministern och regeringen, att konsumenterna visserligen skola få vara delaktiga uti prisstegringen, alltså vara med och liksom avstraffas, men att de icke skola få vara delaktiga i prissänkningen. Den skola de icke komma i åtnjutande av. Vid 31 öre spärras vägen nedåt. Och

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.

(Forts.)

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

här återvänder jag, herr statsminister, till herr finansministerns uttalande så sent som i fjol. Han gjorde sitt uttalande i mars månad i fjol i denna kammare, då han i konsumentintressets namn varnade för någon ökning av sockerpriset. Var stod, herr talman, sockerpriset i mars månad i fjol? Jo, Kungl. Maj:ts egen proposition upplyser om att det stod i — hör mina herrar — i 25:2 öre. Nu räkna herrarna här själva med 29 öre. Jag frågar: Om det kunde vara befogat att slå vakt om konsumentintresset och varna för någon höjning, när priset var 25:2 öre, är det väl mer befogat att varna för någon höjning, när priset är 29 öre. Sen dess har inträffat, att vi fått en sänkning av exportindustriens löner genom de lönereduceringar, som vidtagits, och sen dess har inträffat, att priset på exempelvis en sådan artikel som kaffe har höjts genom regeringens och riksdagsmajoritetens egen försorg. Jag måste därför säga, att fanns det skäl för herr finansministern att i fjolårets debatt slå vakt om konsumenterna, så finns det sannerligen dubbelt skäl att göra det i detta ögonblick, så som det hela har kommit att utvecklas.

Men det är en sak, som herr jordbruksministern gled förbi, och jag ber om ursäkt, att jag måste syssla med honom ett ögonblick. Han lämnade icke någon som helst förklaring till, hur det kom sig, att man från Kungl. Maj:ts sida så lekande lätt har funnit sig i de vinstmöjligheter, som vinka för bolaget. Tvärtom gjorde han ett högst märkligt medgivande. Han sade, att det var högst troligt, att sockerbolaget i stor utsträckning täckt sitt behov av importerat råsocker. Vid vilket prisläge, herr jordbruksminister, har det där sockeret importerats? När har importen ägt rum? Sannolikt vid ett djupläge beträffande priserna. Men då frågar jag, varför har icke regeringen tänkt sig ett system med efterbeskattning? Om det är sant, som jordbruksministern antyder, att sockerbolaget ligger inne med stora lager av inköpt råsocker, så att råsockerimportbehovet nästan är täckt, hur tänker sig jordbruksministern, att man skall kunna rättfärdiga, att bolaget icke blir föremål för efterbeskattning? Jag måste verkligen säga mig, att nog har herr Olsson i Kullenbergstorp rätt, när han om ett förslag, som är så uppbyggt, faller omdömet, att det är väsentligen tillrättalagt för industrien och icke för jordbruket.

Jag vill också säga, herr talman — jag skall icke taga upp tiden länge — att när jordbruksministern framställde mig som anhängare av yrkandet i herr Forsells motion, d. v. s. yrkandet på en höjning av råsockertullen, så slår han in öppna dörrar. Jag har icke uttalat ett enda ord om detta krav på råsockertullens höjning, men däremot framhållit, att herr Forsells motion i vad gäller redogörelsen för de vinster, bolaget håvat in under åren, är mycket läsvärd även för jordbruksministern. Och vill jordbruksministern höra mitt ärliga omdöme, är det detta, att herr Forsells motion är skriven med ofantligt mycket större intelligens än den proposition, som lagts på kammarnas bord. Ty Kungl. Maj:ts proposition uthärdar på intet sätt en jämförelse med herr Forsells motion om avseende fästes vid saklighet. Herr Forsell har riktat uppmärksamheten på saker beträffande sockerbolaget, som herr von Stockenström haft en viss skyldighet att observera, men tyvärr glidit förbi.

Till sist, herr talman, vill jag säga, att jag förstår mycket väl, att majoriteten är given i denna kammare liksom i första kammaren. Steget kommer sålunda att tagas, och, såsom herr Olsson i Kullenbergstorp framhållit, steget betyder ytterligare en gård till förmån för sockerindustrien; och jordbrukarna, i vars namn det här skulle ske, bli nu som förr mindre hjälpta än industrien. Och det kan vara av intresse att konstatera, att lantmannahögern i kammaren slår vakt om bolagsintresset, medan den utåt landet kommer att söka bluffa med, att den slår vakt om jordbrukarintresset. Jag hoppas, att herr Olsson i Kullenbergstorp i valrörelsen sörjer för, att denna hållning från högerns sida blir vederlig. Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Lithander**: Herr talman! Jag begärde ordet efter det att hans excellens herr statsministern fäst uppmärksamheten på, att jag 1919, när vi hade ett spannmålsutskott, i första särskilda utskottets utlåtande varit med på betänkandet utan att reservera mig mot ordet »ensamrätt». Hans excellens har rätt; jag har gjort det. Det var vid det tillfället, då den dåvarande regeringen med stöd av förfoganderättslagen för egen räkning monopoliserat hela handeln med och importen av spannmål och en urtima riksdag inkallades för att i det svåra läge, som då var, handlägga denna fråga.

Nu var det så, att den regeringen var sammansatt dels av liberaler och dels av socialdemokrater. Det är klart, att en liberal regering eller en socialdemokratisk regering och framför allt en regering av både liberaler och socialdemokrater, den kan ju lätt lyckas få en ung riksdagsman i klammeri, om han icke tänker sig för. Och jag hade, Eders excellens, icke tänkt mig för. Jag hade icke observerat tillräckligt, att det stod ordet »ensamrätt». Men i afton blir det i alla fall glädje i himlen, ty nu har en syndare omvänt och bättrat sig. Jag har efter bästa förmåga talat både mot monopol och ensamrätt i kväll. Jag ber emellertid att få komplimentera hans excellens för att hava hittat till 13 år tillbaka; det är skickligt gjort och det visar en väldig vakenhet, som vi alla måste beundra. Jag skall emellertid, Eders excellens, för framtiden vara ytterligt försiktig och se till, att jag icke skriver på något, där ordet »ensamrätt» eller »monopol» förekommer.

Herr **Sköld**: Herr talman! Det stora flertalet av de talare, som yttrat sig sedan jag förra gången hade ordet, har ju haft invändningar att göra mot mitt anförande. Detta skulle sålunda egentligen kunna giva anledning för mig att mera ingående syssla med en rad föregående talare. Det tänker jag emellertid icke göra. En hel rad av de repliker, som riktats mot mig, gäller i grund och botten saker, som andra talare yttrat, och vissa andra invändningar, som kommit mig till del, äro av den beskaffenhet, att jag tror, att jag utan nackdel kan förbigå dem, såsom när herr Lithander förklarade, att högerns politik i gångna tider varit till så stor välsignelse för den mark, som sett mig födas — det är klart, att jag känner mig så rörd, att jag icke kan vidare ingå på det ämnet.

När jag nämnde herr Lithanders namn, kan jag i alla fall få replikera en sak, som han var inne på. Han förklarade, att det var fullkomligt oriktigt av mig att påstå, att den politik, som förts, leder till, att arbetarnas standard försämras från båda hållen. Och herr Lithander förklarade ostentativt, att han ville höja arbetarnas löner. Jag måste säga, att det är sorgligt, att när man vill det, man skall handla tvärtom. Ty det är ett faktum, som icke kan bortresoneras, att denna politik leder till en försämring av den allmänna levnadsstandarden, särskilt beträffande exportindustrien. Men det är väl så för herr Lithander som för många andra, att anden är villig men köttet är svagt.

I detta samband ber jag få säga till herr Pehrsson i Bramstorp, när han för sin del förklarar, att ett avtal mellan arbetsgivarna och arbetarna kommer att leda till, att betodlarna i allmänhet följa det avtalet, att vi hava en så dålig erfarenhet av betodlarnas inställning, att vi icke riktigt kunna tro detta. Vi hava åtskilliga fall att peka på, då under fjolåret det hände, att betodlarna betalade för hela det tunga betupptagningsarbetet mindre per hektar än betodlarna fingo i subvention av staten. Under sådana förhållanden tror jag, att det finnes stort fog för det yrkande, som från vår sida framförts.

Herr Pehrssons i Bramstorp inställning till detaljhandeln var också ganska märklig. Han erkände att mellanhandsvinsten på många håll var alltför hög. Han erkände nödvändigheten av att få en ändring i detta förhållande. Men

*Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

han påstod, att vi, som yrkat detta, kunna icke ställa kravet, eftersom vi icke vilja hava det nödvändiga medlet, d. v. s. monopolet. Det är oriktigt. I mitt förslag har jag, ehuru med stor motvilja, accepterat monopolet och därigenom givit bolaget de nödiga maktmedlen att framtvinga en reglering av priserna. Då har herr Pehrsson i Bramstorp blott ett skäl kvar: det kan man icke tvinga bolaget att göra, ty då kanske de mäktiga mellanhänderna komma att utsetta bolaget för repressalier, när monopoltiden är till ända. Jag tror icke, att de mäktiga mellanhänderna hava så stor makt. Och även för detaljhandeln kommer den ekonomiska verkligheten att bli utslagsgivande. Jag tror icke, att detaljhandelns män äro så funtade, att de offra några ekonomiska fördelar på hämndens altare. Jag tror icke, att det passar för det slaget människor.

Herr Björck i Kristianstad var förvånad, att jag icke lärt något av det gångna årets händelser. Jag vill tillbakavisa den anklagelsen. Jag har lärt mycket av det gångna årets händelser, och särskilt på det ekonomiska området har jag lärt så mycket, att jag aldrig godtar en förklaring över den ekonomiska krisens orsaker, som serveras oss i tidningarnas politiska ledare. Jag tror ej, när man kommer och säger, att det är den amerikanska protektionismen, som skapat krisen i Amerika, och jag tror ej, när man kommer och säger, att Englands frihandel skapat krisen i England. Jag tror inte heller, när man å ena sidan kommer och säger, att en slösaktig socialpolitik fört Australien i svårigheter, eller å andra sidan när man säger, att det är Australiens protektionism, som fört det i svårigheter. Den ekonomiska krisen är mera komplicerad, den har mera djupa orsaker än de förklaringar, som anförts. Därför vill jag säga herr Björck, att när han som stöd för den politik, som han kämpar för i sockerfrågan, åberopar den ekonomiska krisen i England, är det ett slag i luften. Det finnes intet verkligt sammanhang i den punkten.

Men den huvudinvändning, som framkommit mot mitt anförande, är av mera principiell natur. Det gällde det yttrande, som jag hade om den svenska sockernärings som drivhusplanta. Jag förvånar mig icke över att detta uttalande blivit i viss mån missuppfattat. Det är alltid så, att när man skall tala en icke för lång stund, blir man gärna alltför koncentrerad i sin framställning. Jag hyser icke den åsikten, att vi icke skulle hava haft någon sockernäring i landet, om icke den tullskyddspolitik, som bedrevs t. ex. under 1870-talet, kommit till stånd. Jag tror, att vi utan detta statsunderstöd ändå skulle hava fått en sockernäring, men också, att den sockernärings varit betydligt mera motståndskraftig mot kriser än vad den för närvarande är. Det har påpekats t. ex. från herr Pehrsson i Bramstorp, att man icke kan tillverka och sälja bitsocker, som är betydligt billigare i framställningskostnad än de raffinerade sockersorter, som vi använda. Varför icke? Jo, därför att sockerindustrien vant det svenska folket vid mera kvalificerat socker. Varför? Jo, på grund av de stora ekonomiska resurser och friheten från att behöva taga starka ekonomiska hänsyn. I Danmark, där man haft en annan press från världsmarknaden, har man en betydande procent av konsumtionen knuten vid sådant vitsocker med därmed ökade möjligheter för industrien att konkurrera. Vi kunna fortsätta jämförelsen med Danmark. Vi hava ett nät av råsockerfabriker med relativt liten bettillförsel och med en avverkningsskampanj sammandragen till 6—7 veckor, under det att man i Danmark har en avverkningsskampanj, som sträcker sig över längre tid, och avverkning av större mängder betor i varje fabrik. I Danmark kan man bättre utnyttja det investerade kapitalet.

Jag menar alltså detta, att det alltför rikliga statsunderstödet lett till, att vår svenska sockernäring fått en inriktning, som gjort den mindre motståndskraftig i dåliga tider. Jag menar alltså, att det icke alls är så, att hela den

svenska sockernäringen är ett resultat av tullskyddet. Men dess inriktning är orsakad därav, och däri ligger en stor del av våra svårigheter. Nu skall jag icke förneka, att även om på detta sätt sockernäringen blivit mera härdad i den ekonomiska verkligheten under den gångna tiden, det ändå just i nuvarande abnorma läge kunde hava uppstått samma situation som i Danmark, och att den svenska staten behövt gripa in med reglerande åtgärder. Men för det svenska folket skulle det hava varit mera smakligt att gripa in, om man haft en sockernäring, som burit sig själv i gångna tider och icke pålagt svenska folket särskilda bördor, än vad det är nu, när man offrat så mycket i gångna tider och man genom de sockersakkunnigas utredning kan påvisa, att en stor del av dessa summor blivit fonderade av industrien. När nu de sockersakkunnigas utredning pekat på, att bolaget har resurser, och vidare kan konstatera, att mellanhandsavancen är alltför stor, är det då orimligt att hålla före, att det i första hand bör bli dessa parter, som få betala omkostnaderna? Om det icke varit så, att man kunnat peka på detta förhållande, veta denna kammars ledamöter, att jag icke skulle hava väjt för att understödja alla förslag, som åsyftat att hålla uppe betodlingen och sockernäringen, fast jag vill förklara, att det sista, som man får tillgripa, är konsumentbeskattning. Jag kan icke fatta den meningsändring, som i alla fall inträtt hos regeringen, då regeringens ledamöter under de gångna åren med sådan styrka slagit fast, att man icke skulle välja konsumentbeskattning som stödlinje, då därigenom bördorna få bäras av landets inbyggare utan hänsyn till deras ekonomiska bärkraft och förmåga.

Jag har ju också i motionen sagt, att jag fortfarande har mina största sympatier för subventionen, ifall det överhuvud är nödvändigt för staten att tillgripa extra åtgärder.

I detta sammanhang kommer jag till sist fram till mitt förflutna. Vi hava alla ett förflutet. Jag minns, hur förra året en ärad ledamot på Sörmlandsbänken föreläste ur en broschyr för att påminna jordbruksministern om hans förflutna. Varför skulle icke även jag hava ett förflutet? Herr Lithander har nyss talat om sitt förflutna, statsministern har sitt, alla hava vi ett förflutet. Även herr Engberg har ett förflutet. Det är väl icke mer än rätt, att jag också får vara så intressant, att jag har ett förflutet. Men jag skäms icke för detta förflutna. För det första kan det ändå konstateras, att min inställning har vid de tillfällen, som jordbruksministern påpekade, varit ett ingripande till sockernäringens stödjande genom subvention. Jag antar, att det var icke på den punkten, som det skulle vara mest uppseendeväckande, utan det skulle väl vara, att jag en gång förordat ett ingripande från statens sida vid ett sockerpris av 45 öre och ett betpris av 2 kronor 75 öre. Jag måste nu, när jag står efteråt, säga, att det var en Herrans välgärning, att icke min mening den gången vann bifall. Och jag måste säga, att det var bra av den socialdemokratiska regeringen, att den stod rycken den gången mot de häftiga anlopp, som restes i riksdagen. Jag får nämligen säga, att det hade icke varit lätt att komma till ett avtal om 2 kronor 30 öre i dag, om staten 1926 garanterat 2 kronor 75 öre. Jag vill emellertid till mitt försvar säga, att vi den gången icke fått den belysning över bolagets resurser och möjligheter, som vi hava i dag. Sockerkommissionen sökte 1926 att med anlitan av experter få en inblick i bolagets ställning, men det lyckades icke. Jag menar, att läget då var icke så klart, att man kunde komma och säga, att bolaget hade möjligheter att sträcka sig längre. Men det hava vi i dag; det är den stora skillnaden.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Forssell: Herr talman! Jag har i afton läst i en av högerpartiets ledande tidningar, att jag i min motion skulle ha sagt, att sockernäringen, en-

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

kannerligen sockerindustrien, icke skulle vara väl skött. Det är med förlov sagt icke sant. Jag har i min motion omsorgsfullt citerat det höga beröm, det laudatur, som de sockersakkunniga utdelat till sockerbolaget för dess utomordentliga skicklighet och målmedvetna skötsel. Allra minst skulle det falla mig in att underskatta sockernäringsanshängares utomordentligt målmedvetna viljekraft, intensitet och skicklighet, när man får vara med om — för vilken gång i ordningen under de sista tio åren, kan jag icke komma ihåg — en sådan debatt som i dag, ty till den grad, som denna näringsanshängare lyckats med målmedvetenhet, energi och skicklighet fascinera den politiska uppmärksamheten, måste man ge dem ett mycket högt vitsord för att de skött sig synnerligen väl. Jag får säga, att om man söker finna någon parallell till denna historiska företeelse i litteraturen, faller mig närmast i minnet berättelsen om den gamla majorskan på Ekeby i Gösta Berlings saga, där det säges, att bara hon visslade, dansade landshövdingen på Karlstads torg. På samma sätt förhåller det sig med den svenska riksdagen. Blott det sägs ett ord från dessa mäktiga samhällslager, stå vi och diskutera och laborera med detta problem hela dygnet runt. Det hjälper icke, att man i denna debatt försöker kasta in principiella synpunkter och gensagor. Det är som att hålla vatten på en gås, herrarna få förlåta bilden. Precis samma anspråk som nu anföres skulle kunna resas av skogsodlarna — denna parallell har anförts i dagens debatt — att om de icke få nöjaktigt betalt av sågverken, skall staten lämna mellanskillnaden. Det var en talare, som talade om den mellansvenska järnindustrien. Om där någon kommer med samma krav, hur ställa ni eder? Man kan fullfölja tankegången. Hur skola vi kunna säga nej till de svenska mjölkproducenterna, om mejerierna icke betala, vad de svenska mjölkproducenterna begära? Hur skall man ställa sig till köttproducenternas anspråk, om de anse, att de icke få tillräckligt betalt av slakterierna? Alla dessa starka invändningar, som föras fram, är det ingen människa som svarar på. Man rusar blint vidare, fullständigt fascinerad av den problemställning, som man blivit påpressad sedan årtionden, från den tid då Staaff knäcktes i denna kammare år 1913, då han fick göra sin bekanta kovändning och räkna ut, vilken konsortiemajoritet inom den grupp, som i regel skulle stödja honom, han kunde ha att räkna på. Sedan dess, sedan nära 20 år tillbaka, står denna sockernäring som den obestridda härskaren på slagfältet. Det lönar sig knappast att dryfta saken vidare, trots principiella invändningar, som äro så djupt berättigade och för varje dag som går bliva av praktiken mer och mer verifierade. Som sagt, herr talman, jag har icke för avsikt att underskatta förmågan hos denna närings utövare att sköta sin sak väl.

Med denna principiella utgångspunkt ställer det sig naturligtvis så för mig, att jag icke egentligen har någon anledning att inblanda mig i tvisten mellan dem, som nu i alla fall till slut tänka rösta för det kungl. förslaget. Jag har dock i alla fall med stort intresse hört på meningsdivergenserna mellan herr statsministern och en så ytterligt erfaren och skarpsinnig iakttagare som herr Olsson i Kullenbergstorp, som visste, vad han sade, då han yttrade, att detta förslag är icke till favör för betodlarna utan för bolagen och industrien. Jag måste säga, att när jag läste § 2 i det förslag till kontrakt mellan staten och sockerbolaget, som är bilagt propositionen och återfinnes på sid. 22, gjorde jag mig verkligen den reflexionen, att skulle utredningen varit fullständig, så att riksdagsmännen kunde samvetsgrant ha satt sig in i detta, borde väl förslaget till kontrakt mellan bolaget och betodlarna också varit vidfogat, så att man kunde sett, vad det innebar. I denna § 2 står blott, att bolagen förplikta sig att i kontraktet intaga bland annat vissa bestämmelser, och bland dem anges prissättningen. Men det står intet om, i vad mån bolaget är förpliktadt att taga emot den erbjudna arealen. Man kan tänka sig, att det tar emot areal

efter gottfinnande. Resten kan det ju fylla genom råsockerimport. Det är åtminstone en möjlighet, som en lekman kan läsa ut. Därav drog jag samma slutsats som herr Olsson i Kullenbergstorp, att detta papper är så skrivet, att en skicklig bolagsledning kan utnyttja det till favör för sig, utan att betodlarna få det, som de kanske drömt om. Men jag skall icke närmare inlåta mig på detta utan taga upp till bemötande några inkast, som riktats mot mitt anförande i förmiddags.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Jag har erfarit, att huvudanförandet mot mig hållits av herr Björck. Jag var förhindrad att närvara, men han har haft godheten att privatim meddela mig sina synpunkter, och jag skall då be att få till kammarens protokoll anteckna några gensagor mot hans argument. För det första lär herr Björck ha anført opposition mot mitt användande av uttrycket monopolpris i fråga om de kr. 2:80 per deciton raffinad, som bolaget under 1931 i medeltal uttagit *utöver* raffinadskyddet av 10 öre per kg. Jag skall icke inlåta mig med herr Björck i någon terminologisk tvist. Jag kallar det för monopolpris, när bolaget kan taga ett pris ovanför raffinadtullen. Det är ett monopolpris, därför att bolaget är utan konkurrens praktiskt taget. Sedan må herr Björck gärna för mig kalla det för kvalitetspris. Faktum kvarstår, att vill man räkna med bolagets ekonomiska vinstmöjligheter så blir det ett överpris av monopolkaraktär. Vidare har herr Björck också anført mot mig, att denna bolagets favör blir helt annorlunda efter det nya föreslagna kontraktet, där den blir mindre, och att jag därför icke får resonera, som jag gjort. Men, om mitt förslag om en höjning av råsockertullen ginge igenom, så förfaller ju det föreslagna kontraktet, och med hänsyn därtill har jag icke haft anledning diskutera de bestämmelser, som stå i det föreslagna kontraktet, som är baserat på ett antagande av Kungl. Maj:ts förslag. Men jag vill i alla fall påpeka, att i detta kontrakt står beträffande prissättningen på bolagets varor, när de utbudas, uttryckligen i § 4, att priset på K 5 bestämmes *efter samma grunder* som hittills, efter läget å världsmarknaden, och med denna formulering »efter samma grunder som hittills» är det alldeles tydligt, att bolaget förbehållit sig möjligheten att ovanpå tullen taga ut monoptillägget och att sålunda även ur synpunkten av formuleringen av det kontrakt, som är bilagt den kungl. propositionen, står möjligheten öppen för bolaget att taga in även detta monopolpris.

Dessutom sade herr Björck, att om det skulle vara på det sättet, att råsockertullen höjdes, då skulle industrien lägga ned sin verksamhet helt och hållet. Så enkelt är det. Men, herr talman, mina herrar, är icke detta ganska belysande för min sats i motionen, att man har vant sig vid att driva ett slags revolverpolitik gentemot det allmänna? Var så god och betala, annars komma vi med hot, och blir detta effektuerat, komma åtskilligt folk att få sitta emellan, och därför få herrarna i riksdagen och regeringen vara så goda att betala. Det är ett fullständigt vidrigt resonemang — om man på bolagshåll skulle avsluta sig till detta herr Björcks resonemang — från ett bolag, som åtnjutit från statens sida ett så utomordentligt skydd för sin verksamhet. Man får komma ihåg, att även om den linje går igenom, som jag och en motionär i första kammaren föreslagit, får bolaget och industrien ett högst betydande skydd. Jag försökte i morse visa upp, att detta skydd skulle gå till åtminstone hälften av 23 å 24 miljoner kronor, alltså mellan 11 och 12 miljoner kronor, även om skyddet förskötes, så att det bleve ett blandat industri- och jordbruks-skydd. Det är ju i alla fall ett ganska aktningvärt och betydelsefullt skydd, som staten erbjuder bolaget. Och det förhåller sig ju så, att detta skydd kan bolaget icke tillgodogöra sig utan att driva raffinaderi. Men då säger man: det göra vi icke, vi lägga ned alltsammans, vi bry oss icke om det. Varje rätt-sinnig och objektiv bedömare måste medgiva, att det dock är ett ganska stor-

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

artat anbud på mellan 11 och 12 miljoner kronor om året. Men i alla fall säger man, det bryr vi oss icke om, då lägga vi ned alltsammans. Jag frågar nu: är icke detta ett ganska diskutabelt resonemang från ett bolag mot statsmakterna, som visat stor förståelse för bolaget under många årtionden? Förhåller det sig icke så, att i längden bolaget är mera beroende av staten, än staten kan vara av bolaget, ehuru ett och annat förekommit, som kunnat få en att få den föreställningen, att motsatsen skulle vara fallet. Det ser nästan ut, herr talman, som om detta bolag kände sig som en stat i staten. Det anser sig fylla en nästan offentligrättslig funktion i vårt offentliga liv, men förbehåller sig att självt få bestämma, i vad omfattning det skall utöva denna offentliga funktion. Detta bolag tycks ständigt betona sina offentliga funktioner i samhällets tjänst, så länge det gäller att ställa anspråk på staten. Men i andra situationer blir det ett utpräglat privat företag, som endast har att bevaka sina privata intressen utan hänsyn till vad staten kan ha skäl att fordra efter så många års politik från statens sida, som försatt bolaget i denna utomordentligt starka ekonomiska situation.

Herr talman, den argumentering från herr Björcks sida och i övrigt här i riksdagen, som förekommit mot den linje, som jag förordat, den har dock varit baserad på försök att framföra sakliga argument mot mina synpunkter. Jag vill alltså konstatera, att man inom riksdagens väggar, där jag är i tillfälle att bemöta mina kritiker, där anlägger man i alla fall sakliga synpunkter, strävar efter ett sakligt bedömande och öppnar en saklig diskussion. Det gläder mig att konstatera detta, men jag beklagar, att i högerpressen blåser det upp en annan vind. Där man icke är på det sättet åtkomlig för gensagor, där tycks man lägga upp en metod, en gammal beprövad schablon och kasta sig över motionen och motionärerna med fullständigt raseri utan att bemöta de sakliga synpunkter, jag anfört. Jag vill endast till kammarens protokoll få antecknat, att man här har gått så långt, att man mot mig och min medmotionär gör gällande, att denna kritik mot sockerbolaget skulle strida mot en borgerlig samhällsåskådning. Så långt har man drivit det i denna propaganda för bolagsintressena, att det anses strida mot borgerlig samhällsåskådning att begära, att ett bolag skall stå på egna ben och i största möjliga utsträckning undvika att begära hjälp av det allmänna. En sådan uppfattning, mina herrar, som jag hävdar, förklaras nära på strida mot borgerlig samhällsåskådning. Jag vågar ifrågasätta, om detta är ett riktigt uttryck för det svenska högerpartiets uppfattning i ekonomiska ting. Ja, herr talman, jag måste till kammarens protokoll få antecknat, att det då sannerligen är illa beställt med svensk konservativ åskådning, sådan den framträder i högerpressen.

Jag har också sett i en framställning i denna tidning, att min motion skulle vimla av uppgifter innehållande demagogiska framställningar av sockerbolagets jättevinster och dåliga skötsel. Jag försäkrar eder, om ni läst motionen, att den är punkt för punkt baserad på officiellt tryck. Jag är så pass van vid vetenskapliga framställningar, om jag får säga det själv, att jag har på varenda punkt angivit de sockersakkunnigas utredning den och den sidan. Där finns för varenda uppgift en hänvisning till vissa sidor. Icke dess mindre säger man, att min framställning är demagogisk. Jag vågar till herr jordbruksministern ställa frågan: har ni vid eder granskning, då ni använt samma material vid uppgörandet av den kungl. propositionen, fått den uppfattningen, att dessa herrar, 1929 års sockersakkunniga, lämnat demagogiska framställningar om situationen? Det skulle vara synnerligen intressant att från herr jordbruksministerns sida få ett bestämt uttalande, huruvida jordbruksministern anser, att den kommitté, vars material och siffror han använt, lämnat demagogiska framställningar av sockerbolagets ställning i vårt land. Det skulle vara tacknämligt att få ett slut på den otillständiga agitation, som nu

börjar gå fram i landet, uppenbarligen med utgångspunkt från hållningen i berörda kvällstidning. Jag måste säga, att den framställning, som sålunda givits av min kritik av det stora sockerbolagets politik, framträder i en ganska underlig dager, om man besinnar, hurusom samma tidning i samma ögonblick också draperar sig i de stackars arbetslösa tjänstemännens kostym. Den fattige tjänstemannens bleka fysiologi skymtar nu dagligen i högerpressens agitation. Men när det gäller ett stort bolag, är det slut med intresset för dessa medelklassynpunkter. Då slår man vakt om ett av landets största bolag, som redan starkt favoriserat genom statsmakternas försorg, skall få ytterligare favörer. Jag vill till kammarens protokoll anteckna en protest mot denna agitation. Den hör i den offentliga anständighetens namn påtalas.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Herr talman! Jag vidhåller mitt tidigare yrkande.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag är ju ense med herr Forssell i hans kritik av högerpressen, och vill härtill bara säga, att herr Forssell kan ju förstå, när han själv blivit underkastad ett så stort lidande bara i denna enda fråga, vad vi socialister ha lidit av samma högerpress under tidernas lopp.

Sedan skall jag be att få med några ord motivera, varför jag icke har kunnat vara med om utskottsmajoritetens linje utan anslutit mig till de reservanter, som yrkat avslag. Det är ingalunda därför, att jag anser det principiellt oriktigt att hjälpa en medborgargrupp, som har råkat i ett brydsamt läge under en kritisk tid. Jag gör mig intet samvete av att kränka frihandelsprincipen, om jag därigenom åstadkommer en riktig och effektiv hjälp i en kritisk situation. Ej heller missunnar jag betodlarna det pris, som fastställts i det kontrakt, som de nu skola sluta med sockerbolaget. Jag tror icke, att betodlarna få någonting för mycket. Det som föranlett mig att gå på avslagslinjen, är den omständigheten, att sockerbolaget uppenbarligen icke är pressat på ett sådant sätt, som objektivt sett mot bakgrunden av monopolutredningen varit möjligt. Men dessutom skulle jag vilja säga, att från och med i dag kan det väl vara slut med det där talet från protektionistisk sida om att vi skola ha uppfostringstullar, med vars hjälp vi skola fostra upp industrier och näringar, så att de bli kraftiga och stå rycken i alla väder. Här har sockerindustrin efter monopolutredningens uppgifter från år 1907 till dato utdelat 158 miljoner kronor drygt, d. v. s. 3 $\frac{1}{2}$ gånger det inbetalda kapitalet. När det då kommer ett krisläge, så är det icke industriens plikt och skyldighet att genom att göra sitt bästa medverka till odlingens uppehållande, utan då delar man ut det fonderade kapital man har för att man skall bli »nödlidande», det fonderade kapital man har utöver det som man tidigare utdelat. Jag får säga, att när man nu ser tillbaka på tiden från låt oss säga 1920 och till dato, så kan det icke hjälpas, man får den bestämda uppfattningen, att det svenska folket i sin helhet har varit utsatt för en regelrätt utplundring.

Efter allt vad som är sagt under dagens lopp så är det ju onödigt att draga ut debatten längre. Vi äro redan framme vid spöktimmen, och det kan då vara tid på att man får taga voringen och äntligen bli kvitt denna fråga för i år. Men jag har velat få till protokollet antecknat, att jag hädanefter icke kommer att sätta någon tro till det privata kapitalets vilja att hålla näringslivet i gång i kritiska situationer, ty nu har man 1930 och 1931 fått inskrida med subventioner för att hålla betodlingen uppe. I år släpper man den linjen, därför att man sitter trängre till ur budgetsynpunkt. man välter över det på konsumenterna och beträder alltså en orättfärdigare metod utan att hava pressat sockerbolaget så som det uppenbarligen kunnat pressas. Ty det är ändock en betydande slant, när man tar ut 55 miljoner kronor i ett raffinadskydd, och när det av tullen som utgår därefter finnes över 12 miljoner kronor kvar att dela mellan råsockerfabrikanterna. Det är en så stor slant, att det borde varit

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.

(Forts.)

möjligt att komma till ett ur konsumentsynpunkt gynnsammare resultat än det som nu föreligger.

Jag yrkar bifall till den av herr Bärge m. fl. avgivna reservationen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! När nu söndagen är inne, få replikerna bli korta, så att om jag förbigår en del saker, få ni ursäkt mig, ty tiden medger icke att taga upp allt vad jag fått på pålsen för.

Jag skall då först uttala min förvåning över att herr statsministern så starkt accentuerade, att den motion jag skrivit under och det yrkande jag gjort icke under vissa förhållanden lämnade så stark prisgaranti för sockerbetsodlarna som det kungl. förslaget. Hans excellens gick för att visa detta då ned med sockerpriset till 24 öre. Då räckte det icke långt. Hade hans excellens sagt 20 öre hade det blivit ännu värre, och hade han gått på andra sidan och nämnt 35 eller 40 öre, kunde hans excellens hava sagt, att det hade blivit alldeles orimligt. Men vad man naturligtvis får gå ut ifrån för en åtgärd bara för det löpande året är väl den ställning priset har i det ögonblick man vidtar åtgärden. Det får väl vara det centrala och det man i huvudsak skall rätta sig efter, och det är den ställningen som jag för ögonblicket påstår berättigar till mitt påstående, att den motion som jag varit med om att framlägga mycket gott då täcker prisställningen 2 kr. 45 öre för 16-procentiga betor, och även om priset gick ett eller annat öre fram eller tillbaka klarades saken precis lika bra, och det trycker icke konsumenterna det allra minsta mer än som sker enligt det kungliga förslaget.

Så uttalade vidare hans excellens att i förfölj, när det gällde brödsädesspann- målen, då kunde jag ju taga monopolen. Jag angav i mitt första anförande, varför jag ansåg mig nödsakad att gå med på detta monopol, men det kan väl i herrans namn icke berättiga till att, då jag var med under den situation och de förhållanden som då gällde, jag därmed skulle hava givit på hand, att jag vill taga monopol på alla möjliga och omöjliga saker. Det finns väl gränser även för detta, hur långt man skall gå med. Visserligen kan man säga, att om jag sagt a skall jag säga b, men man behöver icke vara tvungen att springa hela alfabetet igenom, utan man bör ha rätt att säga: nu tror jag vi få stanna och hämta andan, innan vi taga flera monopol.

Därefter gav hans excellens ett uttalande som jag kan fullt instämma i, han sade nämligen, att avtalet är förmånligt för båda parterna. Det var därför jag tyckte det skulle hava till rubrik: stödåtgärder för sockerfabrikationen och betodlingen. Men jag tyckte, att förslaget var förmånligast för sockerfabrika- tionen, för själva den industriella delen av densamma, och jag klarade också skälen varför jag gjorde det. Så sade hans excellens något om bolagets tidi- gare verksamhet och även att bolaget skulle hava intresse för odlingen. Ja, bolagets verksamhet har visat, att det har kunnat skötas alldeles utmärkt eko- nomiskt, och det har haft intresse för odlingen i den mån naturligtvis det skulle hava räämne för sin fabrikation och om det ställde sig fördelaktigt att få detta räämne, men det är det som skiljer mellan förslaget i år och vad som föreslogs de tre föregående åren, att nu kan det icke finnas något särskilt speciellt in- tresse hos bolaget att söka locka fram så mycken sockerbetsodling som möj- ligt. Själva har jag åtskilliga gånger t. o. m. under den gångna femårsperi- oden varit uppmanad därtill, men jag har icke kunnat gå med på att odla socker- betor. Det är denna brist, att man icke vill söka driva upp odlingen till det mesta möjliga och som rimligen kan ske i det föreliggande förslaget, som gör att jag har mina största betänkligheter mot detsamma.

Så ansåg hans excellens också att säkerheten låg i bolagets beroende för framtiden. Ja, jag tror att bolaget är så starkt och har så skickliga under- handlare, att det klarar sig också i framtiden. De behöva icke vara så för-

skräckligt rädda för framtiden, det är många gånger som man sagt: ja, de få *Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.* nog akta sig, men de hava klarat sig fint, och jag är övertygad om att de göra det även till nästa år. Bli det icke så mycket odling så komma de mycket lätt ifrån det, och de kunna säga: vi kunna icke köra folk till att odla betor, när de icke vilja.

Men så tillät sig hans excellens ett uttalande, som jag tyckte jag icke hade i någon mån varken förtjänat eller som var rimligt. Han sade nämligen att det från min sida icke varit ett sakligt bedömande utan ett bedömande ur partisynpunkt. Jag tror, att jag visade vid både 1929, 1930 och 1931 års riksdagar, att jag har just gjort ett sakligt bedömande och icke ett bedömande ur partisynpunkt. Hur det varit med hans excellens själv vill jag icke bedöma i denna fråga, men jag tror, att jag minst skulle fått tillvitelse att jag brustit i saklighet. Så uttalade hans excellens gent emot herr Svedman, att han icke tyckte om en diktator. Ja, då äro vi alldeles överens, det tycker jag icke heller, men den där diktatorn kan visa sig i så många skepnader. Jag tycker icke om honom i någon form, det var blott det jag velat säga.

Herr Sköld hade ett uttalande — jag tycker mycket bra om honom, ty han är icke alldeles omöjlig i ekonomiska saker, utan man kan resonera betydligt klarare med honom än åtminstone med herr Engberg — men han tillvitade bolaget en sak, som jag tyckte var märkvärdig, nämligen att de skaffat folk för fint socker. Det kan väl knappast rimligen förevisas. Ty hur hette det, när det gällde vetemjölet? Då fingo vi reda på att det blev alldeles förskräckligt uselt och eländigt, det skulle vara det finaste och det bästa som fanns, och det var herr Skölds egna partivänner som sade det — ja, herr Sköld själv var icke så omöjlig den gången, utan det var de andra. Att man gjort fint socker tycker jag icke man kan anmärka på, och vilja statsmakterna trycka ned kvaliteten, så icke mig emot, men man känner svenskarnas svaghet för vad de inbilla sig vara något non plus ultra, även om det mången gång icke är det. Det är naturligtvis icke så lätt att sälja i konkurrens, om man icke kan peka på och säga: jag har det allra bästa som finns — fast man kanske kan reda sig med litet sämre kvalitet. Men berättigad kan jag knappast anse den anmärkningen mot bolaget.

Så har jag herr Engberg. Han har en viss förmåga att referera en annan talare. Han omnämnde tre gånger vad jag sagt, att det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, varit till fördel för bolaget. Första gången sade han, att det var endast till fördel, sedan jämkade han sig litet, till sist kom han något rättare mot vad jag yttrat. Jag är övertygad om att herr Engberg mycket noga hörde vad jag sade, och det var, att det var för båda parterna gynnsamt, men mest för bolaget, men icke sade jag att det var endast för bolaget, och när man skall referera en annan talare, bör man korrekt återge åtminstone hans mening.

Så yttrade herr Engberg, att arbetspriset för sockerbetsodlingen redan var täckt för jordbrukarna med tullskyddet. Ja, även om man tar riktigt för konstant varena siffra, som står i sockerutredningens förslag, så lär det uttalandet nog icke hålla streck. Han brukar taga sina siffror litet runt, och sina påståenden litet hastigt, ty om vi gå ut ifrån de 36 000 hektaren och vi taga 250 kronor per hektar, komma vi till en summa av 9 miljoner kronor i kostnad åt dem som få sköta betorna, efter vad socialdemokraterna ansett sig kunna slå fast. När nu hela skyddet för råsockerfabrikationen och för betodlingen uppgick till något över 12 miljoner kronor, och man har ju hela tiden åtminstone nu från herr Engbergs sida sagt, att bolagets sockerpolitik även på den punkten varit till nackdel för jordbrukarna, så kan det påståendet icke hålla, att man från jordbrukarhåll fått 9 miljoner kronor genom tullen. Det är omöjligt. Herr Engberg får räkna bättre, innan han gör sina påståenden.

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Till sist uppmanade han mig att taga ett visst ämne när jag gick ut i valrörelsen. Hitintills har jag icke varit så renons på ämnen i valrörelsen, och är det så att jag riktigt saknar ämnen eller icke kan fundera ut vad jag skall komma med, så är jag ytterst tacksam, om herr Engberg vill hjälpa mig på traven och säga, vilka ämnen jag skall taga, men hittills har jag icke behövt det, och jag hoppas även för framtiden, att jag icke skall behöva gå under förmynderskap av herr Engberg och taga hans råd, då jag skall sköta valrörelsen.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **von Stockenström**: Med anledning av herr Olssons anförande skall jag be att få göra några erinringar. Herr Olsson bemötte i en viss punkt statsministern, där statsministern särskilt hade framhållit, att vid ett lågt prisläge skulle den motion, till vilken herr Olsson yrkade bifall, icke kunna leda till ett så högt betpris som i propositionen nu föreslagits. Jag anser, att så verkligen kunde bliva fallet. Emellertid framhöll herr Olsson, att man visste icke huru låga pris som skulle komma. Jag kan förstå av herr Olssons uttalande, att han icke ansåg det sannolikt, att det skulle bliva någon större nedgång, men jag vill framhålla, att man kan få vara med om ganska förvånande tilldragelser i fråga om marknadsläget. Vi hava sett det på spannmålen och även beträffande sockret, och det kan inträffa liknande variationer även i fortsättningen. Herr Olsson har särskilt uppehållit sig vid, att han trodde, att bolaget icke komme att driva fram en ökad odling. Jag vill dock erinra därom, herr Olsson, att det står uttryckligen i kontraktet, att bolaget förbinder sig att inbjuda till teckning. Det gamla kontraktet upphör ju numera. Vem som helst kan gå med. De inbjuda till teckning, jag vet icke vad man eljest skall använda för uttryck, ty icke menar väl herr Olsson, att man skall ålägga dem att tvinga odlarna. Man måste säga, att de skola inbjuda till teckning på vissa villkor, som äro garanterade.

Sedan vill jag slutligen säga, att det var med lindrigt sagt förvåning, som jag hörde herr Olsson framkasta den förebräelsen mot förslaget, att det skulle bättre tillgodose eller i första hand tillgodose sockerbolagets intressen och först i andra hand jordbrukarnas. Det är en förebräelse, som jag anser, att herr Olsson riktade emot regeringen, mot mig och mina kolleger, det är en förebräelse, som herr Olsson riktade emot de erfarna och skickliga män, som sutto i sockerkommissionen, det är en förebräelse emot de sockersakkunnigas ordförande, som även satt med i kommissionen, det är slutligen en förebräelse, som herr Olsson riktade emot betodlarföreningens styrelse, som deltagit i förhandlingarna, och som slutligen förklarat sig beredd att inför betodlarföreningen tillstyrka förslaget. Jag vet icke, mot vilken av alla dessa personer, som förebräelsen i första hand och huvudsakligen riktar sig från herr Olssons sida. Men jag anser icke, att herr Olsson har dokumenterat förebräelsen tillräckligt. Herr Olsson har sagt, att han förmenar, att bolaget blivit särskilt gynnat, och att jordbrukarna kommit först i andra hand. Det är ingen möjlighet att i nuvarande läge kunna säga, huru resultatet av bolagsdriften kommer att bli under detta år, ingen kan bedöma det. Då måste man hava reda på, dels huru stor skörden blir, dels prisutvecklingen på sockernarknaden. Man måste veta, huru stort lager det kommer att finnas vid årets slut och vad detta lager är värt, med andra ord ha reda på allt, som erfordras för att kunna göra upp ett bokslut i förväg. Vad man vet är, att bolaget genom detta kontrakt, som nu föreslås till godkännande, kommer att åtaga sig att betala betodlarna ett väsentligt högre pris, än som gällt enligt det gångna femårsavtalet, och även ett högre pris, än som under det senast förflutna året kommit betodlingen till del med stöd av statlig subvention. Det är vad man kan säga. Och med den

uppfattning jag har av läget, tror jag icke på sannolikheten av att bolaget här skall göra några stora förtjänster. Skulle jag taga de priser, som här äro föreslagna, och sätta in dem med tillämpning av de kalkyler, som äro uppgjorda av sockersakkunniga och som angivas på sidan 31 i propositionen, skulle jag snarast komma till den uppfattningen, att det icke skulle bli någon lysande affär för bolaget. Det är emellertid en fråga, som ganska nära sammanhänger med, huru stora avskrivningar, som komma att göras, och jag vill därför nu icke säga någonting närmare härom. Men jag skulle gärna med herr Olsson vilja räkna igenom kalkylerna för att visa, vart siffrorna peka. Jag hade väntat mig, att herr Olsson i sitt senaste anförande närmare skulle dokumentera och bevisa vad han åsyftade. Men då han icke gjort det, får jag nu nöja mig med att konstatera, att det icke här i kammarens protokoll kommer att föreligga något bevis från herr Olssons sida i det hänseendet. Och jag vill också tillägga, att jag för egen del anser, att uttalandet är ogrundat.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.
(Forts.)

Jag vill slutligen endast säga ett ord till herr Engberg. Herr Engberg hade i en punkt, tror jag, missuppfattat mig. Herr Engberg anförde att jag skulle hava sagt, att bolaget nu låg inne med stora mängder socker. Ja, naturligtvis gör det det. Vi hava icke kunnat med förenade krafter äta upp den skörd, som producerades förra året. Den var nu icke så stor som året förut, men vi befinna oss ändå ännu vid konsumtionsårets början. Följaktligen ligger bolaget inne med större delen av den skörd, som producerades förra året. Vad angår importen av råsocker utifrån, har den icke alls varit stor under de senaste månaderna. Den var under november och december förlidet år ungefär 5 000 ton vardera månaden, vilket kan anses normalt. Importen under hela året uppgick till 65 000 ton, så att en tolfedel utgör något över 5 000 ton. Det var ingen stor import vare sig under november eller december, och under januari månad i år var importen endast 1 700 ton. Det förhåller sig alltså icke alls så, som herr Engberg tycks anse, att bolagen under sista tiden skulle hava vräkt in stora mängder råsocker. Däremot ligger naturligtvis en stor del av föregående års skörd inne.

Herr Björck i Kristianstad: Herr talman! En mycket kort replik till herr Forssell. — Han synes icke hava beaktat, att syftet med mitt uttalande var att belysa hans uppgift om, att avsikten med hans motion var att hjälpa betodlarna. Jag erinrade om, att de uppoftningar, som han krävde av sockerbolaget, voro av den omfattningen, att det vore mycket tvelaktigt, huruvida betodlingen skulle få någon hjälp genom dessa åtgärder. Jag kunde därför icke förstå talet om att han ville hjälpa betodlarna. Jag tror icke, att de hjälpas av de kraftord, som herr Forssell här presterat.

Det skulle kunna vara åtskilligt att säga i anledning av det temperamentsfulla anförande herr Forssell nyss hade, men jag skall blott be att få protestera emot, att man förlägger en tidningspolemik till kammarens debatter. Herr Forssell har ju själv tillgång till en aftontidning, och dit kan han förlägga sin tidningspolemik. Där har den sin plats men icke i kammarens debatter.

Slutligen vill jag endast tillägga, att det överpris, som det här talats om, det är ett kvalitetspris, betingat av särskilda fabriktionskostnader, som denna kvalitetsvara förutsätter. Jag tycker, att även om man är så fylld av industrihat, som herr Forssell uppenbarligen är, så bör man icke låta detta driva sig till ett förnekande av sanningen.

Herr Engberg: Herr talman! Herr Olsson i Kullenbergstorp blev tydligen fullkomligt desperat, då han bestred de siffror, jag givit beträffande priset på den lejda arbetskraften. Jag förklarade, att vad betodlarna få in av tullen, det

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

räcker till att täcka kostnaden för den lejda arbetskraften. Herr Olsson i Kullenbergstorp! Jag mindes, var denna uppgift stod, och gick därför och slog upp den. Den står i byråchefen Bertil Nyströms officiella utredning, där han uppskattar den summa, som den lejda arbetskraften vid normal skörd uppgår till, till just 5 miljoner kronor. Och en normal skörd är, som herr Olsson i Kullenbergstorp vet kanske bättre än jag, just en skörd på ungefär 36 000 hektar, alltså här med ungefär en miljon ton betor. Den uppgift jag lämnat är därför exakt, herr talman.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag är alldeles ense med herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet om att ingen i detta ögonblick kan säga, vad året kommer att visa för resultat på detta område. Men när man icke desto mindre är tvungen att vid en viss tidpunkt av året bestämma sig för, vilken ställning man skall intaga, får man väl närmast taga ställning till det prisläge, som gäller i det ögonblick, då man gör avtalet. Det är naturligtvis det bästa rättesnöret, även om man beräknar en liten förskjutning uppåt eller nedåt. Så har jag gjort, och efter den metoden har jag räknat.

Sedan riktade herr statsrådet en direkt fråga till mig angående det motiv, jag hade för mitt påstående, att det föreliggande förslaget var så fördelaktigt för bolaget. Ja, motivet är alldeles tillräckligt. Om vi räkna med det nu kalkylerade sockerpriset på 29 öre — vi använda den där mångomtalade multipeln 7 och räkna sedan med 4 % avdrag — så få vi något över 21 öre, som bolaget skall bidra med av andra inkomster, än man tycks kunna få direkt av det socker, som fabriceras av sockerbetor. Så är det ju ställt, och regeringen medger själv, att den tror sig hava kommit så långt med bolaget, som man åtminstone för ögonblicket kan komma. Jag behöver icke ha något annat bevis. Är det då fördelaktigt för någon att ge ut dessa 21 ören oftare, än priset nödvändiggör att göra det?

Nu säger man visserligen, att om man får en stor odling, en miljon ton, så slås det på denna kvantitet ut mera av de fasta kostnader, som bolaget också har vid 500 000 tons avverkning. Men icke lär det bli så stor skillnad, det är väl omöjligt att påstå. För övrigt tillkommer en annan faktor, nämligen att vare sig bolaget kommer att importera råsocker för att fylla ut en minskad odling, under en miljon ton, eller bolaget icke kommer att göra det, så är det väl för ögonblicket garanterat 2 öre mera för sockret, än priset för närvarande står uti. Detta är väl värt någonting för bolaget.

Nu tror jag, att jag alldeles tillräckligt förklarar, varför jag intar den ståndpunkt, jag förfäktar, och att denna icke är så orimlig, som herr statsrådet vill göra gällande, att den är.

Herr Forssell: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Björcks i Kristianstad senaste anförande, däri han gjorde gällande, att jag icke skulle belyst ett av de problem, som han berört, och som han icke ansåg vara löst genom min motionslinje. Jag vill då helt kort ge en resumé av effekten av en höjning av råsockertullen, något som jag sökt belysa redan i förmiddags.

Enligt Svenska Dagbladets tolkning av propositionens siffror är det ju så, att under det gemensamma industri- och jordbruksskyddet får jordbruket cirka 8 miljoner kronor. Genom en höjning med 2 öre av råsockertullen skulle detta gemensamma industri- och jordbruksskydd bli 17 miljoner kronor. Härav skulle jordbruksnäringen, fortfarande enligt den angivna beräkningsgrunden, få omkring 11½ miljoner kronor. Det bleve alltså en höjning av jordbruksskyddet med cirka 3½, möjligen inemot 4 miljoner kronor. Detta finge givetvis betalas av bolaget. Man kan uttrycka saken så, att bolagets monopolvinst

skulle minskas från cirka 5 $\frac{1}{2}$ miljoner med dessa omkring 3 $\frac{1}{2}$ miljoner, som nu i stället skulle gå till jordbruket, ned till 2 miljoner kronor. Jag måste säga, att ett arrangemang, som är så till den grad lindrigt för det stora bolaget, att detta i alla fall behåller en monopolvinst på cirka 2 miljoner kronor, kan sannerligen icke något legitimt bolagsintresse beklaga sig över. Den som beklagar sig över det är väl starkt bolagsbiten.

Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Vad slutligen herr Björcks protest emot mitt inlägg angår, tar jag den med »knusende ro». Jag vill säga, herr Björck, att jag anser, att det står i mycket legitimt sammanhang med diskussionen i kammaren, om man vågar påpeka, vilken skillnad i ton, som anläggas av högermännen, när de stå ansikte mot ansikte med kammarens ledamöter och kunna bemötas, och den ton, som anlägges i högerens ledande press. Och det anser jag vara ganska betydelsefullt för det verkliga läget i denna offentliga diskussion.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Jag vill med anledning av herr Olssons i Kullenbergstorp sista anförande säga, att här har ju dock bolaget åtagit sig att betala ett fixt pris. Det föreligger ett bestämt åtagande, att bolaget ikläder sig skyldighet att under alla förhållanden betala ett visst garanterat minimipris. Vad bolaget sedan kan komma att få ut, vilket prisläget blir, det vet man icke med säkerhet. Man kan väl ändå knappast begära, att bolaget skall åtaga sig en så pass betydelsefull sak som att garantera ett visst pris, om det icke också har möjlighet att täcka sig för de kostnader, som detta kan betinga.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av herr Bärge m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen, 3:o) bifall till den reservation, som avgivits av herr Nilsson i Hörby m. fl., 4:o) bifall till herr Lithanders reservation, 5:o) bifall till det av herr Sköld under överläggningen framställda yrkandet, 6:o) bifall till motionen II:425 av herr Arne Forssell och 7:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Engberg begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upp- tog de återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 7:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapropositionen åskade likväl herr Nilsson i Hörby votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition i voteringen om kontraproposition i huvudvoteringen antagits den under 3:o) angivna propositionen, efter given varsel nu upplästes och godkändes en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 10 antager yrkandet om avslag å såväl utskottets hemställan, som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit den av herr Nilsson i Hörby m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan propositionen för huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes, erhöi följande lydelse:

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande. Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande, nr 10, röstar

Ja;

(Forts.) Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan, som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Herr Nilsson i Hörby avlämnade en motion angående viss ändring i § 72 regeringsformen.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 430, bordlades.

§ 3.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder för främjandet av sparsamhet bland skolungdomen; samt

från bevillningsutskottet:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 24 och 31 §§ förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker; samt

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 11, i anledning av väckt motion med förslag till vissa bestämmelser angående restitution av eller befrielse från tilläggstull å silke;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner angående befrielse från viss värnplikts-tjänstgöring;

nr 14, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om arbetarskydd;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vikt-märkning i vissa fall av gods som skall inlastas å fartyg; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående understöd av lotterimedel åt mindre bemedlade bland jordbruksbefolkningen.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lindskog</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 23 febr.,
» <i>Jönsson</i> i Boa	» 5 » » » 22 »
» <i>Johanson</i> i Huskvarna	» 4 » » » 22 »
» <i>Näslund</i>	» 2 » » » 22 »
» <i>Svensson</i> i Grönvik	» 5 » » » 22 »
» <i>Persson</i> i Fritorp	» 4 » » » 24 »
» <i>Andersson</i> i Löbbo	» 2 » » » 21 »
» <i>Månsson</i> i Erlandsro	» 6 » » » 22 »
» <i>Anderson</i> i Storegården	» 4 » » » 21 »
» <i>Lundquist</i> i Rotebro	» den 23 febr.,
» <i>Johansson</i> i Brånalt	» 2 dagar fr. o. m. den 22 febr. och
» <i>Olsson</i> i Ramsta	» 8 » » » 21 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1:3 på natten.

In fidem
Per Cronvall.

Söndagen den 21 februari.

Kl. 8 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Föredrogs Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 106, med förslag till lag om in-teckning i jordbruksinventarier m. m., och hänvisades ifrå-gavarande proposition, i vad den avsåge lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker till bankoutskottet och i öv-rigt till behandling av lagutskott.

Vidare föredrogs var för sig följande propositioner; och överlämnades där-vid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 107, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 13 april 1883 angående förlagsin-teckning;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 111, med förslag till lag angående ändring i 3 och 17 §§ lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.; och

nr 112, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond.

*Vid remiss av
propositionen
nr 114.*

Vid härpå skedd föredragning av propositionen, nr 114, med förslag till förordning angående kontroll å tillverkningen av samt handeln med margarin, margarinost, fettemulsion och konstister, m. m. begärdes ordet av

Herr Olsson i Kullenbergstorp, som anförde: Herr talman! När jag läst igenom den i ärendet föreliggande kungl. propositionen, som varit annonserad så långa tider förut, är det ett par uttryck beträffande margarinet, som jag fäst mig vid.

Det uttalas i propositionen av herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att margarin är en ersättningsprodukt och ett surrogat. Men margarinet är nog också litet mera, som det är anmärkningsvärt, att herr statsrådet inte har observerat eller måhända inte velat observera. Margarinet är nämligen, förutom att det är ett surrogat, helt enkelt en ren parasitär sak. Det har parasitens alla egenskaper, det hänger sig på en annan för att existera. Lantbruksstyrelsen har ju redan sagt ut, att försåvitt margarinfabrikanterna inte få tillgång till mjölk, grädde eller smör, de icke kunna tillverka margarin, och då är det klart, att margarinet verkligen har denna ställning.

Nu är det tydligt, att den, som skall skriva en förordning om margarinet och inte inser denna sida av saken, inte kan göra detta tillfredsställande. Ja, man toppar kanske av de värsta ojämnheterna och så förklarar man naturligtvis, att man har gjort ett storverk på området. Men själva grunden träffar man ju inte det allra minsta.

Det är också påfallande, att man i den kungl. propositionen mycket noga observerat en sak, som danskarna genomfört, nämligen att man inte skall behöva hänga upp en skylt med påskrift, att det säljes margarin i respektive försäljningslokal. Det har man avskaffat i Danmark, och det har man genast lagt märke till här. Herr statsrådets förslag är i detta avseende i full överensstämmelse med de danska förhållandena. Jag förmodar, att dessa skyltar kändes litet generande för margarintrusten och att man därför ville ha bort dem. Hur man i övrigt har det i Danmark beträffande margarinet, har man emellertid inte alls observerat eller tagit efter. Ifall denna kungl. proposition, som väl antagligt är, blir godkänd av riksdagen och en kungl. förordning utfärdas, är det solklart, att vi i fråga om denna lagstiftning befinna oss ett par tre hästlängder efter danskarna och att man här i ett visst hänseende går alldeles stick i stäv gentemot den uppfattning, som man hyser i Danmark i denna fråga. Herr statsrådet har nämligen föreslagit, att smörinblandning i margarin skulle få en statlig sanktion. Hittills har det varit margarinfabrikanterna själva, som briljerat med detta, men nu skulle det tillåtas, och på omslaget skulle utsättas, huru mycket smörfett och huru mycket annat fett det funnes i margarinet. Danskarna gå ju i alldeles motsatt riktning och förklara, att man vid framställningen icke får blanda in annat än mjölk, punkt och slut.

Nu är det troligt, att förslaget ovillkorligen kommer att leda till att man rentav statsstämplar margarinet och ger det en helt annan ställning än det hittilldags haft. Ty då har det ju faktiskt lämnats oktroj på att blandningen egentligen är vad som skall eftersträvas, blott man angiver kvantiteten av det man blandar in, och då är det väl meningen, att den här statsrådssmörblandningen skall bli standardsmöret här i Sverige. Sedan få vi se, vilken plats det andra smöret får — om det överhuvud taget får användas utan statstill-

stånd. Jag tror, att utvecklingen går därhän — och detta är det allra betänkligaste med den kungl. propositionen. Det betecknar jag som ett synnerligen stort steg baklänges helt enkelt. Om vi verkligen skola låtsas, att vi reformera på detta område, må vi väl i all rimlighets namn kunna gå så långt som man gjort i Danmark.

Vid remiss av propositionen nr 114.
(Forts.)

När nu ärendet går till jordbruksutskottet, som hittills åtminstone slagit vakt om margarinet, skulle jag vilja uttala den förhoppningen, att utskottet ägnade litet mera uppmärksamhet åt lagstiftningen beträffande margarin i Danmark och förordningarna där. Då kunde man kanske ha hopp om att åtminstone komma en liten smula på väg i rätt riktning. Jag har naturligtvis icke uppgivit och kommer icke att uppgiva min gamla ståndpunkt, att margarin skall vara margarin och att smör skall vara smör, att lika litet som mejeristen får blanda margarin i sin vara, bör margarinfabrikanten få blanda in smör eller grädde i sin vara. Detta tycker jag är fair play. Men, herregud, man får nöja sig med litet i våra dagar. Man kan emellertid icke neka till, huru förnöjsam man än är, att den kungl. propositionen erbjuder bra litet — om det skall kunna sägas vara något. Jag vill därför starkt understryka nödvändigheten av att utskottet, som får att behandla frågan, tager litet djupare och allvarligare på detta problem än vad Kungl. Maj:t gjort.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte det i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandet till jordbruksutskottet.

Slutligen föredrogos och remitterades

till jordbruksutskottet propositionen, nr 115, angående ändring i villkoren för lån från statens fjäderfälänefond;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 113, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 9 april 1926 angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning; samt

till bankoutskottet propositionerna:

nr 116, angående pension åt förra småskollärarynnan Anna Lovisa Holmström; och

nr 117, angående förhöjning för år 1932 av understöd åt vissa f. d. poststationsföreståndare och f. d. lantbrevbärare.

§ 2.

Vidare föredrogos var för sig och hänvisades till konstitutionsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna:

nr 429 av herr *Wallerius m. fl.*; och

nr 430 av herr *Nilsson* i Hörby.

§ 3.

Härefter föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 11, andra lagutskottets utlåtanden nr 11, 14 och 16—18 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 4.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Magnusson** i Tumhult, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att ti-

den för avlämnande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 106 och 114 måtte förlängas till femton dagar i stället för de tio, som äro stipulerade, räknat från dagen för propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

Herr *Persson* i Falla avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 431, angående formerna för riksdagens behandling av finansfrågor.

Nämnda motion bordlades.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8:15 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 23 februari.

Kl. 4:30 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 17 innevarande februari förda protokollen.

§ 2.

Föredrogs och remitterades till konstitutionsutskottet herr *Perssons* i Falla *m. fl.* på kammarens bord liggande motion nr 431.

§ 3.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren ville besluta, att de nu två gånger bordlagda ärendena måtte å föredragningslistan för morgondagens plenum uppföras i följande ordning, nämligen: första lagutskottets utlåtanden nr 10, 11, 12, 13 och 14, därefter bevillningsutskottets betänkande nr 11, därefter andra lagutskottets utlåtanden nr 11, 14, 16, 17 och 18, därefter andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, därefter andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2 samt slutligen andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

Denna hemställan bifölls.

§ 4.

Herr *Larson* i Tönnersa avlämnade en av honom och herr *Hedlund* i Häste undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 95 framförda förslag om tilläggs pension åt f. d. överassistenten P. K. V. Bolin.

Nämnda motion, som erhöi ordningsnumret 432, bordlades.

§ 5.

Herr talmannen gav härefter på begäran ordet till herr **Magnusson** i Skövde, *Interpellation.* som anförde: Herr talman! Sedan åtskilliga år tillbaka har å kronoparken Halle- och Hunneberg årligen varit förlagda kontingenter av s. k. samvetsömma värnpliktiga, vilka sysselsatts med diverse arbeten för kronoparkens räkning. Dessa arbeten ha enligt lämnade uppgifter förnämligast bestått i krossning av sten till vägar, vägbyggnadsarbeten och därmed sammanhörande dikning, reparationsarbeten å befintliga timmerspår, lastning av timmer och skogsprodukter såväl å timmerbanorna som vid Lilleskogs järnvägsstation, skötsel av skogsplantaskolor, kulturarbeten å kronoparken, röjningshuggning samt vissa mindre byggnads- och reparationsarbeten.

Kontingenternas storlek har utgjort 50—60 man. Kronoparkens sammanlagda areal utgör 5 000 hektar produktiv skogsmark, belägen mitt i en relativt tätbefolkad landsbygd med ett stort antal småställen och backstugor i närmaste omgivning. Denna sistnämnda bebyggelse har i ej obetydlig mån orsakats av närheten till kronoparken och där tidigare befintliga ej obetydliga arbetstillfällen.

Genom den med undantag för egentliga vintermånaderna permanenta förläggningen till kronoparken av samvetsömma, har emellertid en mycket betydande del av arbetstillfällena frånhänts orsbefolkningen. Detta sakförhållande har hittills, så länge arbetstillfällena på orten varit tillfredsställande, varit mindre kännbart för orsbefolkningen, men har under nu inträdda arbetsbrist medfört kännbara olägenheter, särskilt för de öster om parken boende, som icke kunnat i samma mån som de väster därom bosatta inrikta sin arbetsanställning på de närbelägna industriorterna Vargön, Vänersborg och i viss mån även Trollhättan. Sedan därjämte jordbruket måst av kända orsaker till det yttersta inskränka användningen av lejd arbetskraft, har arbetstillgången på orten blivit mycket knapp, så att den öster om parken belägna Flo socken f. n. har 30—40 arbetslösa, ett för en ren jordbrukarkommun av denna storlek anmärkningsvärt stort antal.

Även om det bör erkännas, att man sökt undvika, att de samvetsömma fått utföra sådana arbeten, som inkräkta på orsbefolkningens s. a. s. ordinarie arbetstillfällen, har detta ej kunnat helt undvikas, varjämte orsbefolkningen med fog anser, att även dessa arbeten borde under nu rådande förhållanden förbehållas åt ortens arbetslösa. Det bör också observeras, att den närmast berörda Flo kommun har höga kommunalutskylder, under innevarande år utdebiteras kronor 10·10 per bevillningskrona, en utdebitering, som med hänsyn till den fortgående försämringen för jordbruket och genom nu rådande arbetslöshet ökade utgifter med sannolikhet måste ytterligare höjas under kommande år. För närvarande ha 15 man från kommunen kunnat beredas tillfälligt arbete å kronoparken, men dessa komma att entledigas, så snart inryckning av samvetsömma värnpliktiga ägt rum.

Bland orsbefolkningen har nu, oavsett olikhet i politisk uppfattning, den meningen trängt fram, att den för orten ytterst välbehövliga arbetstillgången å kronoparken bör, åtminstone så länge arbetsbrist råder på orten, förbehållas åt orsbefolkningen. Det synes mig också, att denna uppfattning äger synnerligt fog och att därför sysselsättning bör beredas de samvetsömma värnpliktiga på annat håll och under sådana förhållanden, att ej orsbefolkningen mister välbehövliga arbetstillfällen. Det synes mig också, att icke blott ordinarie arbetstillfällen under nu rådande förhållanden böra komma orsbefolkningen i första hand till godo, utan att även arbeten av annat slag böra i första hand reserveras för ortens arbetslösa och ej lämnas till utomstående. Så vitt nu kan bedömas finnas ej heller några utsikter att kunna till sommaren bereda arbete inom

Interpellation orten åt alla nu arbetslösa, varför de arbetstillfällena, som under den blidare
(Forts.) årstiden utlämnas till samvetsömna, komma att vara ytterst välbehövliga för ortsbefolkningen.

På grund av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet rikta följande spörsmål:

Har herr statsrådet sin uppmärksamhet riktad på de svårigheter, som genom berörda förläggning föreligger för ortsbefolkningen, och vill herr statsrådet efter event. behövlig ytterligare undersökning vidtaga åtgärder för de samvetsömna värnpliktigas åtminstone temporära förläggning till annan plats än Halle- och Hunnebergs kronopark, varigenom där befintliga arbetstillfällena bevaras för ortsbefolkningen.

Ifrågavarande anhållan bifölls.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, nr 101, angående åtgärder för ökning av exportindustriens avsättningsmöjligheter och konkurrenskraft m. m.

§ 7.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sandberg</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 24 febr.,
» <i>Danielsson</i>	» 6 » » » 24 » och
» <i>Björklund</i>	» 4 » » » 24 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4:43 e. m.

In fidem
Per Cronvall.